

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ вищого навчального закладу у кооперації
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Інститут економіки, управління та інформаційних технологій
Форма навчання денна
Кафедра фінансів та банківської справи**

Допускається до захисту
Завідувач кафедри _____ **В. В. Карцева**
(підпис, ініціали та прізвище)
« _____ » _____ 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на тему:

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ
РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА**
(за матеріалами ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси і кредит»
освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

Виконавець роботи Литовченко Катерина Андріївна

_____
(підпис, дата)

Науковий керівник к.е.н., доц. Тимошенко Оксана Валеріївна

_____
(підпис, дата)

Рецензент

Приходько Ярослава Павлівна

ПОЛТАВА 2019

РЕФЕРАТ

Дипломна робота викладена на 120 сторінках друкованого тексту, містить 28 таблиць і 11 рисунків. Складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних інформаційних джерел (115 джерел) і 9 додатків.

Мета роботи – розвиток теоретичних засад ефективності використання фінансових ресурсів підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо її підвищення.

Об'єкт дослідження – процес використання фінансових ресурсів підприємства.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні аспекти використання фінансових ресурсів підприємства.

Досліджено теоретичні та методичні засади використання фінансових ресурсів підприємств, а саме узагальнено та систематизовано існуючі підходи щодо економічної природи та сутності фінансових ресурсів; розглянуто їх класифікацію, а також методику оцінки ефективності використання.

Охарактеризовано систему господарсько-фінансового забезпечення ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»; проведено аналіз забезпеченості фінансовими ресурсами досліджуваного підприємства, а також оцінено ефективність їх використання.

Визначено напрями удосконалення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, розкрито резерви підвищення ефективності їх використання, а також розроблено фінансовий план на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Ключові слова: ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ.

РЕФЕРАТ

Дипломная работа изложена на 120 страницах печатного текста, содержит 28 таблиц и 11 рисунков. Состоит из введения, трех глав, списка информационных источников (115 источников) и 9 приложений.

Цель работы - развитие теоретических положений эффективности использования финансовых ресурсов предприятия и разработка практических рекомендаций относительно их повышения.

Объект исследования - процесс использования финансовых ресурсов предприятия. Предмет исследования - теоретические основы и практические аспекты использования финансовых ресурсов предприятия.

Исследованы теоретические и методические основы использования финансовых ресурсов предприятия, а именно обобщены и систематизированы существующие подходы к этому понятию; определены его классификационные характеристики, а также изучено необходимое методическое обеспечение оценки эффективности использования.

Охарактеризована система хозяйственно-финансового обеспечения ПрАО «Кременчугский гормолокозавод»; проведен анализ обеспеченности исследуемого предприятия финансовыми ресурсами, а также оценена эффективность их использования и определены факторы, на них влияющие.

Определены направления совершенствования методики оценки эффективности использования финансовых ресурсов предприятия, раскрыты резервы повышения эффективности их использования, а также разработаны финансовый план на основе прогнозирования формирования и использования финансовых ресурсов предприятия.

Ключевые слова: ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ, ИСТОЧНИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ, МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1 Економічна сутність фінансових ресурсів та їх класифікація.....	7
1.2 Система управління фінансовими ресурсами підприємства.....	19
1.3 Методичний інструментарій оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.....	24
Висновки за розділом 1.....	36
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПрАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ МІСЬКМОЛОКОЗАВОД».....	37
2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод».....	37
2.2 Ретроспективний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод».....	46
2.3 Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод».....	58
Висновки за розділом 2.....	68
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	70
3.1 Удосконалення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод»	70
3.2 Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод».....	81
3.3 Розробка фінансового плану на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів підприємства.....	99
Висновки за розділом 3.....	115

ВИСНОВКИ.....	117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	121
ДОДАТКИ.....	134

ВСТУП

Роль та значення фінансових ресурсів у сучасних умовах господарювання важко переоцінити. Трансформаційні процеси в економіці позначилися на механізмі забезпечення фінансовими ресурсами промислових підприємств, що призвело до необхідності наукового осмислення й теоретичного обґрунтування процесів та шляхів адаптації даного механізму до сучасних умов господарювання.

Актуальність розгляду зазначеної теми та її проблематики зумовлена тим, що сукупність фінансових ресурсів, сформованих на рівні підприємства, визначає можливості здійснення необхідних капітальних вкладень, збільшення оборотних коштів, виконання фінансових зобов'язань, забезпечення потреб соціального характеру тощо.

Господарська діяльність опосередковується рухом фінансових ресурсів. Для її здійснення підприємство потребує певного обсягу фінансових надходжень, відповідних способів фінансування, визначених джерел надходження і напрямів використання фінансів. У зв'язку з тим, що фінансова діяльність будь-якого підприємства має бути спрямована на організацію надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, суб'єкт господарювання повинен визначити фактори та напрями впливу на структуру та джерела їх формування. Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів необхідне для фінансування встановлених обсягів витрат і забезпечення запланованого рівня доходів. Здійснення витрат і формування доходів лежить в основі фінансової діяльності підприємств та забезпечується за рахунок фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємств. При цьому важливою є проблема залучення оптимального обсягу фінансових ресурсів за найменших витрат, адже максимальна їх концентрація не гарантує автоматичного отримання найбільших фінансових результатів, тобто найбільшого прибутку.

Забезпечення динамічного розвитку української економіки на інноваційній основі неможливе без раціоналізації системи управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Дефіцит фінансових ресурсів спричиняє формування та зростання заборгованостей перед партнерами, інвесторами, власним персоналом, фінансовими інституціями, що негативно впливає на подальше його функціонування та можливості розширення виробничих потужностей. У зв'язку з цим питання щодо оцінки ефективності використання фінансових ресурсів є актуальним.

На різні аспекти забезпеченості та ефективності використання фінансових ресурсів звертають постійну увагу як українські науковці, так і зарубіжні вчені. Значний внесок у вирішення фінансових проблем підприємств зробили відомі вітчизняні вчені О. Гудзь, М. Дем'яненко, П. Саблук, П. Стецюк, А. Чупіс та багато інших. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств висвітлюються у працях таких економістів, як: Н. О. Андрусак, І. О. Бланк, О. Д. Василик, Н.А. Дехтяр, О. В. Єрмошкіна, А. Г. Завгородній, Г. Г. Кірейцев, С. В. Мішина, Д. С. Моляков, В. М. Опарін, А. М. Поддєрьогін, О. Р. Романенко, П. І. Юхименко та ін.

Метою дослідження є розвиток теоретичних засад ефективності використання фінансових ресурсів підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо її підвищення.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення ряду взаємозалежних завдань, а саме:

- з'ясувати економічну природу фінансових ресурсів та їх класифікацію;
- розкрити систему управління фінансовими ресурсами підприємства;
- визначити методичний інструментарій оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»;
- провести ретроспективний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»;

- оцінити ефективність використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»;
- визначити напрями удосконалення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»;
- розкрити резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»;
- розробити фінансовий план на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Об'єктом дослідження магістерської роботи є процес використання фінансових ресурсів підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти використання фінансових ресурсів підприємства.

У процесі написання магістерської роботи було застосовано загальнонаукові методи абстракції, аналізу та синтезу, порівняння; економіко-статистичні методи збору й обробки інформації: вибірковий, угруповань, середніх величин, відносних величин; економіко-математичні методи, метод експертних оцінок, метод імітаційного моделювання. Обробку даних здійснено за допомогою комп'ютера з використанням пакета EXCEL для Windows.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти, періодичні та монографічні видання, вітчизняні та зарубіжні публікації з фінансів, фінансового аналізу та фінансового менеджменту, фінансова звітність ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Результати проведеного дослідження опубліковано у Збірнику наукових праць магістрів та апробовані на VIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки», що проходила 3-4 жовтня 2019 р. в м. Дніпро (додатки Л, М).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність фінансових ресурсів та їх класифікація

Підприємство є складною економічною системою, формування фінансових ресурсів якого створює підтримку для стійкого розвитку, досягнення нових, більш високих показників.

Фінансові ресурси є системоутворюючим чинником функціонування та розвитку підприємства, формують його ресурсний та економічний потенціал, забезпечують безперервність процесів виробництва та реалізації продукції, є джерелом фінансування соціально-економічного розвитку та зростання ринкової вартості підприємства. Від їх ефективного і раціонального формування та використання на мікрорівні залежить макроекономічна стабільність та економічне зростання в країні на основі розширеного відтворення, задоволення соціальних та інших потреб суспільства [12, с. 7]

В умовах фінансової кризи та дефіцитності оборотних активів наявність власних фінансових ресурсів та їх ефективне використання є одним з визначальних факторів розвитку підприємств, а ефективність діяльності підприємства знаходиться в безпосередній залежності від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші.

Слово «ресурси», походить від французького «ressource», що означає допоміжний засіб, тобто, щось таке, що може бути використане з певного джерела (запаси, матеріали тощо) на певні цілі [44, с. 372]. В економічній теорії ресурси поділяють на чотири групи: природні; матеріальні; трудові; фінансові.

Економічна категорія «ресурси» має ряд певних особливостей: потреба в ресурсах пов'язана з процесом суспільного виробництва та створення споживчої вартості; структура ресурсів динамічна та залежить від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин; використання будь – якого виду

ресурсів передбачає їх вартісне відтворення – ресурси з матеріально-уречевленої форми переходять у вартісну або фінансову.

Фінансові ресурси є матеріальним носієм фінансових відносин. Обсяги та ефективність виробництва обумовлюють їх розмір та склад. Водночас від величини фінансових ресурсів залежить зростання виробництва та соціально-економічний розвиток підприємства. Тому пошук фінансових джерел розвитку підприємства, забезпечення найефективнішого використання фінансових ресурсів мають важливе значення в роботі підприємства.

Зважаючи на значущість фінансових ресурсів для кожного підприємства, виникає необхідність в узагальненні та уточненні сутності категорії «фінансові ресурси» та «капітал», які мають одну й ту саму природу – грошові кошти.

Аналіз наукової літератури дає змогу зробити висновок про відсутність єдиного підходу до трактування поняття «фінансові ресурси».

Так, Н. А. Хрущ та В. В. Доценко визначають специфіку фінансових ресурсів у тому, що вони завжди виступають у грошовій формі, мають розподільний характер і відбивають формування і використання різноманітних видів прибутків і нагромаджень суб'єктів господарської діяльності сфери матеріального виробництва, держави й учасників невиробничої сфери [102, с. 274]. Під фінансовими ресурсами слід розуміти сукупність усіх грошових коштів і надходжень, що має підприємство в певний період (або на дату), і які спрямовуються на здійснення грошових розрахунків і відрахувань, необхідних для його виробничого та соціального розвитку. А поняття «капітал» є найбільш прийнятним як об'єкт для отримання прибутку. Тобто, під капіталом слід розуміти матеріальні, грошові та нематеріальні ресурси, які авансовано у формування активів підприємства, необхідних для здійснення його господарської діяльності, з метою отримання доходу та прибутку.

Має місце й інший підхід, де науковці під фінансовими ресурсами розуміють не лише грошові кошти та їх еквіваленти, а й кошти, авансовані в основні й оборотні засоби [12, с. 8]. Так, А.М. Поддєрьогін вважає що «під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є в розпорядженні

підприємств, до яких належать грошові фонди й та частина грошових коштів, яка використовується в нефондовій формі. Основними джерелами фінансових ресурсів є власні та залучені кошти підприємства» [104, с. 10 - 11]. Сучасні світові економічні тенденції свідчать, що в умовах високого рівня фінансових ризиків, впливу кризових чинників на діяльність господарських суб'єктів, однією з головних проблем функціонування підприємств є забезпеченість необхідними фінансовими ресурсами. Відсутність достатнього обсягу фінансових ресурсів спричиняє фінансовий дисбаланс, втрату належного рівня конкурентоспроможності та насамкінець і банкрутство підприємств [38, с. 37].

Прихильники даного підходу розуміють фінансові ресурси більш широко, за рахунок тієї їх частини, яка матеріалізована в активах підприємства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Сутність поняття «фінансові ресурси»

Автор	Визначення
Г.Г. Кірейцев [106]	Фінансові ресурси – грошові доходи і надходження підприємства, що призначенні для виконання його фінансових зобов'язань і фінансування витрат щодо забезпечення розширеного відтворення
В.М. Опарін [73]	Фінансовими ресурсами підприємства вважають сукупність грошових фондів цільового призначення, сформованих у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, створеного на підприємстві, якими воно розпоряджається на правах власності або господарського відання і використовує на статутні потреби
А. М. Поддєрьогін [104], О. Д. Василик [20]	Під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств
О.Р. Романенко [85]	Під фінансовими ресурсами слід розуміти акумульовані грошові кошти з різних джерел, які знаходяться в господарському обігу і необхідні для покриття потреб
І.О. Бланк [7]	Фінансові ресурси – це сукупність акумульованих власних і позикових коштів та їх еквівалентів у формі цільових грошових фондів, призначених для забезпечення його господарської діяльності в майбутньому періоді
А.Г. Загородній [44]	Фінансові ресурси – це грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства і призначені для здійснення поточних витрат і витрат із розширеного відтворення, для виконання фінансових зобов'язань і економічного стимулювання працівників
О.Є. Гудзь [33]	Фінансові ресурси – це сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства й призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства

Дослідників економічної природи фінансових ресурсів підприємств можна поділити на тих, які розглядають фінансові ресурси з погляду підприємств (на мікрорівні), і тих, які розглядають цю економічну категорію з боку держави (на макрорівні).

Оскільки фінансові ресурси є складною і багаторівневою категорією, яка має різні форми прояву, і, як вважають деякі науковці, тому не існує єдиної загальноприйнятої точки зору щодо змісту та економічної інтерпретації терміну «фінансові ресурси» [102, с. 274].

Узагальнюючи визначення економічної сутності фінансових ресурсів, дані вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами, А. Д. Глушко та М.Ф. Філіп правомірно відзначають два основні підходи, які базуються на розподільчій та відтворювальній концепціях фінансів [27]. Прихильники першого підходу відстоюють позицію існування фінансів на стадії розподілу та перерозподілу вартості сукупного суспільного продукту і національного доходу, а їх основними функціями є розподільча та контрольна. Інша група науковців відносить існування фінансів до всіх стадій відтворювального процесу, включаючи стадії виробництва товарів та їх обміну [102].

Одні економісти вважають, що фінансові ресурси – це сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства. Такої точки зору дотримуються, зокрема, А. В. Чупіс, М. Х. Корецький, В. А. Борисова, А. І. Балабанов, А. Г. Загородній, Г. Г. Нам та інші [75, 8]. Вони визначають фінансові ресурси як грошовий потік, не акцентуючи уваги на джерелах їх формування, цільовому призначенні. В цьому визначенні виражені економічна основа, зв'язок фінансових ресурсів з відтворювальними процесами та форми їх виявлення.

Інші автори, зокрема А. М. Поддєрьогін, О. Д. Василик, В. І. Арначій, В. Д. Чумак, В. М. Родіонова [104, 3, 20], вважають, що фінансові ресурси мають відповідати певним критеріям, а саме джерелам їх створення й цільового призначення. Незважаючи на різні акценти і повноту наведених вище визначень фінансових ресурсів, у них є спільна риса, яка заслуговує на увагу. Згадані

науковці підкреслюють формування фінансових ресурсів із власними джерелами і фінансовими результатами суб'єктів господарювання.

Однак, щодо розуміння того, що фінансові ресурси створюються в процесі розподілу й перерозподілу новоствореної вартості підприємством, у економістів відсутня єдність у поглядах. Л. С. Стасюк вважає, що визначення фінансових ресурсів, подібні до наведених вище науковцями (В. І. Арначій та А. М. Поддєрьогіним), відображають якісну ознаку ресурсів, яка характеризує їх значення на фіксований момент часу [95].

Колектив авторів на чолі з О. М. Бандурка вказують, що для визначення поняття фінансові ресурси необхідно використовувати структурні підходи [4]. Маються на увазі визначення, 1) сутності фінансових ресурсів як складової частини виробничих відносин; 2) приймати до уваги те, що фінансові ресурси створюються і використовуються в процесі реалізації фінансових відносин; 3) необхідно мати на увазі, що безпосередньо поняття ресурси трактується як щось таке, що може бути використано на певні цілі (запаси, кошти тощо). Виходячи з цього автори роблять висновок, що фінансові ресурси – це всі грошові кошти, що акумульовані у фонди цільового призначення для здійснення певних витрат.

Незважаючи на розбіжність у підходах до трактування поняття «фінансові ресурси», науковці єдині в твердженні про беззаперечну важливість фінансових ресурсів у забезпеченні ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання [27, с. 471]. Фінансові ресурси, що формуються на рівні підприємств, забезпечують можливість виробництва продукції, інвестування, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, постачальниками та працівниками.

Класифікація фінансових ресурсів підприємства за рівнем деталізації зображена на рис. 1.1.

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської

діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства.

Рисунок 1.1 – Класифікація фінансових ресурсів підприємства за рівнем деталізації

Джерело: [49, с. 279]

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів цих структур. Структура та розмір фінансових ресурсів залежать від обсягу виробництва та його ефективності. Зв'язок між розміром фінансових ресурсів та обсягом виробництва є двояким, оскільки основним регламентуючим фактором розширення виробництва є розмір фінансових ресурсів, і навпаки. Недостатній розмір фінансових ресурсів призводить до скорочення обсягу виробництва, зниження рівня використання виробничих

потужностей, недостатнього забезпечення матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і, як наслідок, до ще більшого скорочення фінансових ресурсів. Достатній розмір фінансових ресурсів, як вважають А. Д Глушко та М.Ф Філіп, забезпечує: фінансову стійкість, платоспроможність, стабілізацію обсягів виробництва, а також можливість його розширення, високий рівень використання виробничих потужностей, достатній рівень забезпечення матеріальними ресурсами [27, с. 471].

Надлишковий обсяг фінансових ресурсів сприяє збільшенню обсягів виробництва, розширенню наявного асортименту продукції та освоєнню нових видів, повному використанню наявних виробничих потужностей, повному забезпеченню підприємства необхідними товарно-матеріальними цінностями, що забезпечить зростання обсягів фінансових ресурсів, проте може також призвести до перевитрат і недоцільного їх використання та до скорочення обсягів виробництва [35]. У зв'язку із цим управління фінансовими ресурсами є необхідною умовою забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Оскільки у сучасних умовах господарювання більша частина коштів підприємств не використовується у фондовій формі, за таких обставин важко знайти різницю між грошовими коштами і фінансовими ресурсами [102, с. 276]. При цьому є спроби розв'язати проблему відокремленням грошових коштів від фінансових ресурсів саме через цільове призначення останніх, які виявляються марними. Дилема щодо визначення фінансових ресурсів або як всіх коштів, або як їх частини, виникла через різне тлумачення сутності фінансових ресурсів держави і фінансових ресурсів підприємств. Так, фінансові ресурси розглядаються як «...кошти, що утворюються в процесі розподілу і перерозподілу частини вартості сукупного суспільного продукту і національного доходу в грошовій формі і призначені для задоволення суспільних потреб» [17]. А. М. Поддєрьогін децентралізовані фінансові ресурси визначає як «кошти, що надходять у розпорядження підприємств (об'єднань), їх галузевих об'єднань і забезпечують поточну виробничо-господарську діяльність, розширення і удосконалення виробництва, задоволення соціальних

потреб» [104]. Отже, можна зробити висновки, що централізовані фінансові ресурси, є частиною грошових коштів, яка існує у фондовій формі, а для підприємств усі грошові кошти є фінансовими ресурсами, що забезпечують господарську діяльність підприємства, як поточну, так і на цілі розширеного відтворення.

Слід відзначити, що в наукових економічних працях західних вчених дефініція «фінансові ресурси підприємства» розглядається як синонім або близьке за економічним змістом поняття до таких категорій як «капітал підприємства», «фінансовий капітал», «активи підприємства» [12, с. 10]

З наведених визначень, можна відзначити, що фінансові ресурси – це засоби, які акумулюються підприємством для забезпечення процесу розширеного відтворення шляхом трансформації їх в інші види ресурсів, а також для досягнення високих фінансових результатів [56, с. 612]. Вони являють собою сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні підприємств і є джерелом їх виробничого та соціального розвитку. Фінансові ресурси підприємства утворюються в результаті виробничо-господарської діяльності господарюючих суб'єктів шляхом отримання грошей за продані товари, вироблені ними, а також мобілізації коштів на фінансовому ринку.

Враховуючи те, що автори багатьох наукових досліджень під фінансовими ресурсами підприємства розуміють його капітал, який, на їх думку, є перетвореною формою фінансових ресурсів, то досить поширеною є класифікація фінансових ресурсів підприємства на основі джерел формування його загального капіталу – за елементами та структурою пасиву балансу [12].

Так, формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок низки джерел. За джерелом створення є дві великі групи джерел: власні (ресурси, що належать підприємству й утворюються внаслідок його фінансово-господарської діяльності: статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток) і залучені (ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися для досягнення статутних цілей: довгострокові і поточні зобов'язання).

О.Д. Василик визначає структуру фінансових ресурсів за джерелами формування та детально характеризує кожну ланку (рис.1.2).

Рисунок 1.2 – Склад фінансових ресурсів підприємства за джерелами їх формування

Джерело: [20, с. 128]

Власні кошти – це кошти підприємств, які постійно знаходяться в обігу і кінцевий строк використання ними не встановлений. Формуються вони за рахунок власного капіталу, тобто тієї частини активів підприємства, яка залишається після виконання його зобов’язань.

Залучені кошти – це кошти, які не належать підприємству, але в наслідок діючої системи розрахунків постійно знаходяться в його обігу. Формуються вони за рахунок усіх видів кредиторської заборгованості підприємства.

Позичені кошти – це ті кошти, що отримує підприємство на визначений термін, за плату й на умовах повернення. Формуються вони в основному за

рахунок коротко- і довгострокових кредитів банків.

Даний підхід, на погляд авторів монографії [12, с. 20-21], є доцільним, оскільки бухгалтерський баланс підприємства є базовим елементом інформаційного забезпечення фінансового обліку, моніторингу та аналізу, бюджетування, планування та прогнозування, фінансового контролю, які є невід'ємними функціями фінансового менеджменту та створюють підґрунтя для розробки та реалізації ефективних та обґрунтованих управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів та оптимізацією їх кругообігу на підприємстві.

Первісне формування фінансових ресурсів відбувається в момент створення підприємства, коли формується статутний капітал. Фінансові ресурси формуються, головним чином, за рахунок прибутку (від основної та інших видів діяльності), а також виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), майна, сталих пасивів, різних цільових надходжень, пайових та інших внесків членів трудового колективу.

До стійких пасивів належать статутний, резервний та інший капітал; довгострокові позики; постійно знаходиться в обороті підприємства кредиторська заборгованість (із заробітної плати через різницю в термінах нарахування і виплати, за відрахуванням у позабюджетні фонди, у бюджет, за розрахунками з покупцями і постачальниками).

Значні фінансові ресурси, особливо на новостворюваних і реорганізованих підприємствах, можуть бути мобілізовані на фінансовому ринку за допомогою продажу акцій, облігацій та інших видів цінних паперів, що випускаються підприємством; дивідендів і відсотків за цінними паперами інших емітентів, доходів від фінансових операцій, кредитів. Основними джерелами формування власних фінансових ресурсів є амортизаційні відрахування і прибуток від основної операційної діяльності. Амортизаційні відрахування спрямовуються на відтворення й оновлення основних засобів. На жаль, нині на законодавчому рівні не відрегульовано амортизаційну політику на рівні підприємства [57, с. 612].

Підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизаційних відрахувань, що дасть можливість суб'єктам господарювання прискорити процес оновлення основних засобів, підвищити продуктивність їхньої активної частини, набагато збільшити розміри власних фінансових ресурсів.

Структура та розмір фінансових ресурсів залежать від обсягу виробництва підприємства та його ефективності. Зв'язок між розміром фінансових ресурсів та обсягом виробництва є двояким, оскільки основним регламентуючим фактором збільшення обсягів виробництва є величина фінансових ресурсів, як і навпаки. Так, недостатній розмір фінансових ресурсів веде до скорочення обсягу виробництва та неможливості його розширення, зниження рівня використання виробничих потужностей, недостатнього забезпечення матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і, як наслідок, до ще більшого скорочення фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси, що формуються на рівні підприємств, забезпечують можливість здійснення виробництва продукції, інвестування, формування оборотних коштів, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансово-кредитною системою, постачальниками та працівниками, здійснення міжгосподарських розрахунків. Їхній рух опосередковує рух матеріальних та трудових ресурсів, необхідних складників організації виробничого процесу [57, с. 615].

Під час формування фінансових ресурсів підприємства необхідно також враховувати велику кількість як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, які впливають на його функціонування. Будь-яке підприємство залежить від взаємовідносин зі своїми партнерами, попиту на продукцію, тенденцій розвитку галузі, економіки країни та інших незалежних безпосередньо від самого підприємства чинників. Окрім того, внутрішні фактори, до яких належать стан основних засобів підприємства і рівень їх механізації, обмеженість виробничої потужності, рівень кваліфікації працюючих та ін., теж вимагатимуть урахування певних особливостей під час формування величини та структури фінансових ресурсів.

Глибоке розуміння механізму формування джерел фінансових ресурсів передбачає аналітичний підхід до показників структури капіталу з погляду ціни, яку повинно платити підприємство за його залучення та використання. Зазначена ціна виражається у сплаті дивідендів під час формування статутного капіталу; у ринковій вартості майна, внесеного до статутного капіталу підприємства; у відсотках за умови використання банківського кредиту. Навіть прибуток має свою ціну, оскільки за його відсутності для розвитку підприємства потрібно було б залучати кошти шляхом випуску акцій.

Дослідження та узагальнення наукових підходів до класифікації фінансових ресурсів суб'єктів господарювання показало як різноманітність, так і спільність поглядів різних авторів щодо визначення основних критеріальних ознак групування та структуризації фінансових ресурсів підприємств: за правом власності, за джерелами та способами їх формування, за стадіями утворення, за об'єктами інвестування (вкладення), за метою, характером, термінами використання, за стадіями кругообігу, за напрямками розподілу тощо.

Враховуючи запропоновану сутнісну характеристику дефініції «фінансові ресурси підприємства», яка ґрунтується на концепції їх інтеграції в процес обороту індивідуального капіталу та підпорядкована закономірностям їх функціонування в системі розширеного відтворення на мікрорівні, враховуючи специфіку та функціональні особливості фінансових ресурсів, запропоновано підхід до систематизації відомих та найбільш суттєвих критеріїв класифікації фінансових ресурсів, який ґрунтується на концепції їх участі у відтворювальному процесі та послідовності стадій трансформації грошових коштів на взаємопов'язаних етапах їх безперервного руху:

- 1) формування (аккумуляція) фінансових ресурсів з різних джерел;
- 2) трансформація їх в капітал та інвестування в активи;
- 3) використання в діяльності (операційній, інвестиційній, фінансовій) підприємства;
- 4) відтворення (повернення) акумульованих з різних джерел та використаних фінансових ресурсів на простій або розширеній основі.

Таким чином, на основі узагальнення і критичного аналізу поширених в економічній літературі наукових підходів до класифікації фінансових ресурсів підприємств, виявлено неоднозначність та деяку фрагментарність підходів до визначення ключових критеріальних ознак групування та структуризації фінансових ресурсів, що перешкоджає, на нашу думку, створенню систематизованого інформаційного та методичного підґрунтя для підтримки ефективного процесу управління фінансовими ресурсами в підприємницьких структурах.

1.2 Система управління фінансовими ресурсами підприємства

Однією з ключових складових ринкового середовища, перетворення якої здатне спричинити масштабний вплив на сталість соціально-економічного розвитку суб'єкта господарювання, є сфера управління фінансовими ресурсами підприємства, саме в межах якої можуть відбуватися складні та різноспрямовані процеси утворення численних фінансових ризиків, обумовлених можливостями порушення господарських угод. Прямими наслідками виникнення такого роду ризиків стають порушення стабільності і ритмічності виробничо-господарських процесів на підприємстві, збільшення фінансових витрат, погіршення якості продукції, зниження конкурентоздатності готової продукції та інші негативні явища [38, с. 38]. Саме тому, при формуванні і використанні фінансових ресурсів необхідно підтримувати своєрідний баланс між збільшенням обсягів фінансових ресурсів для забезпечення постійної платоспроможності підприємства, та забезпечення ефективності виробництва і конкурентоздатності готової продукції шляхом раціонального використання цих ресурсів. Так, С. В. Добринь наголошує, що «управління фінансовими ресурсами є достатньо складним завданням для підприємства, оскільки разом із платоспроможністю та дохідністю необхідно забезпечувати і кругообіг

фінансових ресурсів» [38, с. 38].

Як зауважує О. Г. Малій, управління фінансовими ресурсами підприємств є одним з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства, одним з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування»[64].

Управління фінансовими ресурсами підприємства визначають як «систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства» [7, с. 33]. На думку Й.О. Бланка, фінансовий менеджмент спрямований на забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів у відповідності до задач розвитку підприємства, забезпечення найбільш ефективного використання наявного обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямів діяльності [9, с. 26].

Процес управління фінансовими ресурсами на підприємстві, який включає взаємопов'язані стадії їх формування, розподілу, використання та відтворення, включає механізми утворення власних та позикових ресурсів як ключових джерел фінансування активів підприємства (необоротних та оборотних), фінансового забезпечення операційної та фінансово-інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами економічних відносин, забезпечення соціально-економічного розвитку та зростання ринкової вартості підприємства, реалізації стратегічних і тактичних цілей підприємницької діяльності [12, с. 21].

Під системою управління фінансовими ресурсами підприємства розуміється частина загальної системи управління підприємством, метою функціонування якої є забезпечення оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства у

теперішньому та майбутньому періодах [5, с. 271]

Система управління фінансовими ресурсами повинна відображати взаємозв'язок логічної моделі управління ними зі стратегічними концепціями розвитку підприємства, методами, важелями та інструментами.

Із дослідження проблеми управління фінансовими ресурсами підприємства випливає необхідність розробки вдосконаленого механізму управління фінансовими ресурсами, що відповідав би сучасним умовам господарювання [38, с. 38].

Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства передбачає:

- постановку цілей і завдань управління фінансовими ресурсами;
- удосконалення методики аналізу ефективності використання усіх видів фінансових ресурсів;
- розроблення та аналіз напрямів оптимізації процесу управління фінансовими ресурсами;
- розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами;
- розроблення загальної стратегії управління фінансовими ресурсами;
- використання у процесі управління економічних методів і моделей [70].

Відповідно, від ступеню ефективності управління фінансовими ресурсами залежить фінансовий стан всього підприємства. В свою чергу, розмір та структура фінансових ресурсів залежить від обсягу виробництва та його ефективності. Так власний, позичений і залучений капітал, який формує, з одного боку, фінансові ресурси підприємства і бере участь у фінансуванні його активів, з іншого боку, є зобов'язанням перед конкретними власниками – державою, юридичними та фізичними особами [6].

До складу найважливіших управлінських завдань, які вирішуються у цій сфері, належить, перш за все, випереджувальне виявлення випадкових перетворень, пов'язаних із порушенням планів щодо управління фінансовими ресурсами, а також обґрунтування заходів з оперативної та адекватної протидії небажаним змінам або сприяння використанню перспективних можливостей.

Отже, зміст процесу управління фінансовими ресурсами, діяльність якого буде зосереджена на виявленні подій, непередбачених системою планів підприємства, повинен полягати у створенні системи збору, обробки й інтерпретації відомостей про стан чинників, здатних суттєво вплинути на формування фінансових ресурсів. У першу чергу, це стосується залучення підприємством позикових коштів.

До кола функціональних завдань, виконання яких має бути пов'язано із побудовою аналітично-моніторингової системи зовнішніх джерел фінансових ресурсів, слід віднести такі:

- узагальнення широкого кола параметрів щодо необхідних обсягів фінансових ресурсів, перевірка та контроль відповідності фактичних умов надання залучених ресурсів до показників, передбачених планами й угодами;
- юридичне супроводження угод, які стосуються залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел (перевірка та контроль дотримання умов угод, участь у розв'язанні комерційних спорів та конфліктів, узгодження питань виплати штрафних санкцій та ін.);
- організація документарно-аналітичного супроводження та оформлення управлінських рішень, що мають бути прийняті керівництвом підприємства, стосовно залучення додаткових фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел фінансування [38, с. 38].

Згідно з таким підходом, процес управління фінансовими ресурсами підприємства слід вважати послідовністю управлінських дій, метою яких є визначення цілей, вибір форм та джерел залучення фінансових ресурсів, а також розробка різноманітних методів впливу та контролю для забезпечення поставлених цілей.

До складу управлінських завдань, на вирішення яких спрямовано зазначений процес, слід віднести:

- проміжні завдання (сприяння безперебійному забезпеченню належним обсягом фінансових ресурсів у встановлені терміни та за визначеними умовами);

– кінцеві завдання (забезпечення підприємства можливістю акумулювати обсяги фінансових ресурсів, достатні для фінансування досягнення встановлених цілей загально (економічного розвитку).

При цьому ефективність управління фінансовими ресурсами потребує науково обґрунтованої системи методів і способів їх формування, розподілу та використання, що зумовлює на сучасному етапі об'єктивну необхідність визначення мети й результатів руху фінансових ресурсів, інструментів, чинників, що впливають на динаміку їхньої оборотності (рис. 1.3).

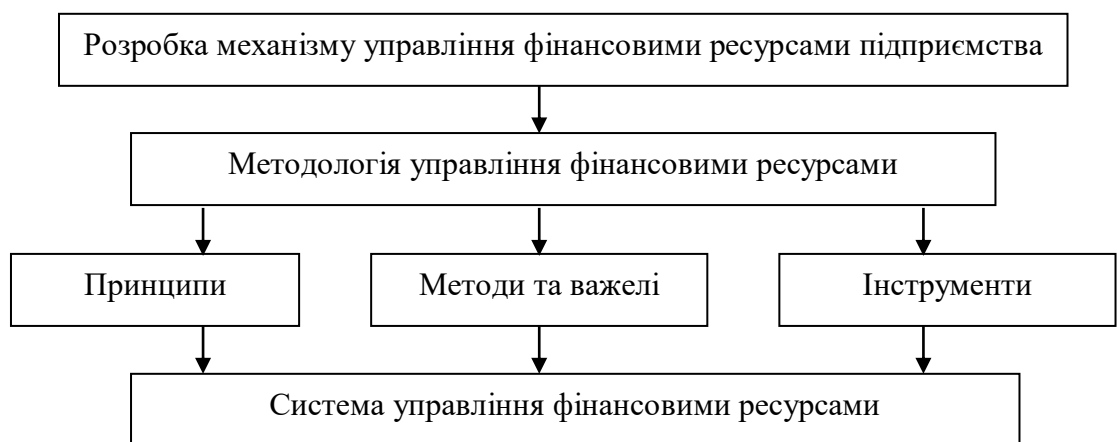

Рисунок 1.3 – Логічна модель побудови системи управління фінансовими ресурсами [40, с. 11]

Виконання кожного конкретного завдання для досягнення поставленої мети в багатьох випадках залежить не лише від системи організації виконання рішень, а й від системи методів і прийомів, що їх застосовують для прийняття управлінського рішення. Для прийняття рішень щодо ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства застосовують різноманітні методи досліджень, до яких можна зарахувати такі: аналіз і синтез, індукція, дедукція, метод асоціацій та аналогій, інтуїтивний метод тощо. У зв'язку з цим необхідно розуміти, що обраний метод залежить не лише від виду завдання, що його необхідно виконати, а й від особистих якостей, знань, умінь і досвіду управлінця.

В основі системи управління фінансовими ресурсами підприємства лежать два складники: управління формуванням фінансових ресурсів та управління використанням фінансових ресурсів, або їхнім функціонуванням.

Цільові критерії класифікації фінансових ресурсів підприємства з позиції етапів та завдань процесу управління наведені в Додатку А.

Класифікація фінансових ресурсів підприємств ґрунтується на виділенні, систематизації та групуванні найбільш істотних та поширених критеріальних ознак, використання яких дозволить підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами підприємств на різних стадіях їх безперервного руху та трансформації в процесі кругообороту інвестованого в активи капіталу в системі відтворення

Таким чином, управління фінансовими ресурсами є доволі багатофакторним процесом, який має відмінності залежно від розміру підприємств, їх галузевої приналежності. Забезпечення ефективності функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства великою мірою залежить також від гнучкості реагування цієї системи на непередбачувані події. Окреме підприємство зазвичай має керуватися саме тим критерієм, який на певний момент його діяльності є найбільш доцільним.

1.3 Методичний інструментарій оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

Рівень ефективності управління фінансовими ресурсами, своєю чергою, залежить від якості організації процесу їх аналізу. Аналіз сучасними науковцями визначається як науковий метод пізнання економічних систем і забезпечувальна функціональна підсистема загальної системи управління [5, с. 273].

Аналіз фінансових ресурсів підприємства – важливий елемент загальної

системи управління підприємством, це система способів опрацювання, трансформації та використання інформації для забезпечення його конкурентоспроможності [27, с. 471]. Формалізований опис процесу управління фінансовими ресурсами підприємства ґрунтується на визначенні комплексу показників, що відображають різноманітні параметри, та результатів їх здійснення [12]. Тому аналіз фінансових ресурсів правомірно визначити технологічною ланкою системи управління, що забезпечує її якісну основу.

Питання важливості інформації і різноманітність підходів щодо аналізу і оцінки ефективності використання фінансових ресурсів висвітлює Г. В. Савицька, стверджуючи, що «загальна оцінка ефективності використання сукупних ресурсів здійснюється на підставі показника рентабельності сукупного капіталу», але залежно від типу «зацікавлених сторін» (держави, власники і кредитори), можливі різні варіанти його розрахунку [87, с. 532-533].

У цілому проведення аналізу дає можливість якісно оцінити управлінські рішення, визначити вичерпність і достовірність інформаційного забезпечення для їх обґрунтування, виявити можливість та оцінити ризик господарського чи фінансового маневру, дати характеристику стратегії і тактики функціонування суб'єкта господарювання [27, с. 471].

У процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства вирішується низка важливих завдань:

- 1) загальна оцінка забезпечення підприємства фінансовими ресурсами;
- 2) визначення оптимального розміру, складу і структури фінансових ресурсів підприємства;
- 3) аналіз ефективності використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства;
- 4) обґрунтування фінансової стратегії підприємства;
- 5) вивчення впливу факторів на процеси формування і використання фінансових ресурсів підприємства;
- 6) аналіз темпів змін фінансового забезпечення підприємства та їх напрямів;

7) виявлення та мобілізація резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства;

8) розроблення проекту управлінського рішення для усунення виявлених недоліків та освоєння резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [5, с. 274].

Доцільно відзначити, що в процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства завдання мають бути узгоджені між собою для забезпечення найбільшого ефекту.

Аналіз фінансових ресурсів необхідно проводити в межах технологічного процесу, згідно з яким у процесі перетворення первинної облікової інформації формуються вихідні показники та оптимальні напрями їх використання, які, своєю чергою, становлять основу інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами.

Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у виявленні методів формування й обробки даних про фінансові ресурси, які дають об'єктивну оцінку фінансового стану, тенденцій розвитку та резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації [69].

Для проведення якісної оцінки фінансових ресурсів підприємства та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування й використання можуть застосовуватися такі методи аналізу:

- класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування;

- традиційні методи економічної статистики: середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;

- методи математичної статистики вивчення зв'язків: кореляційний, регресивний, дискри мінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний

аналіз та ін.;

– економетричні методи: матричні, теорії міжгалузевого балансу [78].

У практиці зарубіжних компаній найчастіше застосовується модель Дюпона, яка становить чітко детерміновану факторну залежність основних компонентів фінансової звітності підприємства. Згідно із моделлю Дюпона, на рентабельність власного капіталу впливають рентабельність продажу, оборотність активів, показник фінансового важеля. Значущість виділених факторів пояснюється тим, що вони узагальнюють усі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, його статичну та динаміку, бухгалтерську звітність. Перший фактор узагальнює звіт про фінансові результати підприємства, другий – актив балансу, третій – пасив балансу [87].

Підхід щодо ланцюгових підстановок використовується для розрахунку впливу факторів в усіх типах детермінованих моделей. Він дозволяє виявити вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом поступової заміни базисної величини кожного факторного показника в обсязі результативного показника на фактичну у звітному періоді. Використання методу ланцюгових підстановок дозволяє виявити, зміна якого із факторів найбільше вплинула на зниження результативного показника. Цей метод дозволяє керівництву підприємства виявити проблемні місця своєї діяльності, і сконцентрувати на них свою увагу [87, с. 25].

Дослідження джерел формування фінансових ресурсів підприємства з використанням перелічених вище методів дає змогу виявити зміни в структурі капіталу, причини та наслідки цих змін, побачити рівень забезпечення підприємства власними фінансовими ресурсами та залежності від зовнішніх позичальників. Вирішення зазначених завдань сприятиме досягненню основної мети аналізу фінансових ресурсів підприємства – отриманню обмеженої кількості ключових параметрів, що дають об'єктивну, узагальнюючу, точну оцінку змін та процесів, пов'язаних з фінансовими ресурсами підприємства та задовольняють інформаційні потреби досліджень на перспективу.

При цьому пропонується спершу вдосконалити методику аналізу джерел

формування фінансових ресурсів, адже стан підприємства напряду залежить від ефективності формування, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства. Для вирішення вказаних завдань використовуються різноманітні види аналізу фінансових ресурсів підприємства, що забезпечуються відповідними прийомами та методами.

За напрямом управлінського рішення виділяють наступні види аналізу фінансових ресурсів підприємства:

- аналіз формування складових фінансових ресурсів підприємства;
- аналіз напрямів використання фінансових ресурсів підприємства;
- аналіз фінансової структури бізнесу;
- операції, які проводяться за допомогою фінансових ресурсів підприємства [5, с. 274].

За суб'єктом аналізу фінансових ресурсів підприємства виділяють внутрішній та зовнішній аналіз. Внутрішній аналіз є необхідним для підприємства щодо більш ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства та для планування своєї діяльності у даній сфері. Його проводять безпосередньо на підприємстві. Результати внутрішнього аналізу є комерційною таємницею. Зовнішній аналіз фінансових ресурсів підприємства здійснюється за даними публічної фінансової звітності різними аналітиками. Внаслідок цього цей аналіз є менш деталізованим, але більш формалізованим. Результати такого аналізу є відкритими для інвесторів, кредиторів, акціонерів, конкурентів та інших користувачів.

За ступенем деталізації розрізняють поглиблений, експрес-аналіз та ситуаційний аналіз. Даний поділ обумовлений потребами підприємства не лише в поглибленому аналізі із використанням великої кількості оціночних показників та аналітичних процедур, а й у комплексному експрес-аналізі за скороченою процедурою. Внаслідок відбору невеликої кількості найбільш суттєвих та порівняно не складних в обчисленні показників, що здійснюється аналітиком на основі суб'єктивного підходу, існує можливість постійного дослідження динаміки обраних показників, що дає можливість швидкого

визначення характеру процесів, які відбуваються, не використовуючи додаткового часу та засобів для здійснення глибоких досліджень. Крім того, зважаючи на необхідність прийняття рішень в умовах невизначеності вважається доцільним виділити ситуаційний аналіз. Під ситуаційним аналізом фінансових ресурсів підприємства відзначають здатність вирішення конкретного управлінського завдання, пов'язаного з фінансовими ресурсами підприємства в умовах ситуації, що змінилася.

За порівняльною характеристикою виділяють якісний і кількісний аналіз фінансових ресурсів підприємства. Проведення якісного аналізу базується на якісних порівняльних характеристиках та експертних оцінках явищ і процесів, які вивчаються. Суть кількісного аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у кількісних зіставленнях і дослідженні ступеня чутливості економічних явищ до зміни різноманітних факторів [5, с. 275].

Характер інформації, що використовується при здійсненні аналізу фінансових ресурсів підприємства, дозволяє виділити аналіз базових показників та аналіз розрахункових показників фінансових ресурсів підприємства. Аналіз останніх дає можливість отримати дані, які відповідають характеристиці зіставності, проводити більш ґрунтовні дослідження окреслених проблем.

В залежності від ступеня охоплення об'єктів аналіз фінансових ресурсів підприємства поділено на суцільний та вибірковий. Проводячи вибірковий аналіз фінансових ресурсів підприємства, висновки роблять не після вивчення усього комплексу об'єктів, що є характерним для суцільного аналізу, а за результатами обстеження частини об'єктів. Внаслідок цього відбувається прискорення аналітичного процесу і вироблення управлінських рішень за результатами аналізу.

За змістом аналітичних процедур, варто виділити аналіз обсягів, динаміки та структури фінансових ресурсів підприємства, аналіз вартості складових їх формування і ефективності управління фінансовими ресурсами.

За способом подання аналітичних даних, аналіз фінансових ресурсів підприємства може бути представлений у текстовій, табличній чи графічній

формі. Дві останніх є раціональнішими та зручнішими для сприйняття, ніж текстова. За допомогою таблиць досягається більша виразність і наочність, за допомогою графіків - ілюстративність матеріалу, порівняно з текстом.

Від вибору періоду аналізу залежить його глибина, коректність результатів та висновків, вчасність отримання необхідної інформації. За часовою ознакою проведення виділено перспективний, поточний і ретроспективний аналіз фінансових ресурсів підприємства. Перспективний аналіз передуює прийняттю рішень щодо управління фінансовими ресурсами підприємства, він призначений для розгляду явищ і процесів з позицій майбутнього. Предметом його дослідження можуть бути умови наступного формування, використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства, їх рівень. Поточний аналіз фінансових ресурсів підприємства передбачає здійснення оперативної оцінки зміни відносно заданих параметрів, виявлення недопиків і причин їх виникнення з метою своєчасного напрацювання рішень, які спрямовані на запобігання та усунення негативних процесів і ефективне маневрування фінансових ресурсів підприємства.

Надзвичайної актуальності та результативності набувають аналітичні дослідження фінансових ресурсів підприємства саме перспективного характеру. Внаслідок інтеграції досягнення тактичних цілей і реалізації стратегічної мети змінюються не лише критерії оцінки, а й відносна цінність аналітичної діагностики і пошуку. Ретроспективний аналіз фінансових ресурсів підприємства здійснюється за звітний період (квартал, рік). За допомогою цього виду аналізу можна глибоко і всебічно вивчити предмет дослідження, виявити основні тенденції, фактори впливу, недоліки та резерви щодо ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [5, с. 275].

За інструментальною базою аналіз фінансових ресурсів підприємства може виконуватися без використання та із використанням ЕОМ. Застосування в аналізі фінансових ресурсів підприємства на основі сучасних комп'ютерних технологій задовольняє вимоги комплексності, системності, оперативності, точності пізнання даного об'єкта дослідження, тенденцій і закономірностей

його зміни.

Аналіз фінансових ресурсів необхідно проводити в межах технологічного процесу, згідно з яким у процесі перетворення первинної облікової інформації формуються вихідні показники та оптимальні напрями їх використання, які, своєю чергою, становлять основу інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у виявленні методів формування й обробки даних про фінансові ресурси, які дають об'єктивну оцінку фінансового стану, тенденцій розвитку та резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації.

Для проведення якісної оцінки фінансових ресурсів підприємства та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування й використання можуть застосовуватися такі методи аналізу [27, с. 473]:

- класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування;

- традиційні методи економічної статистики: середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;

- методи математичної статистики вивчення зв'язків: кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний аналіз та ін.;

- економетричні методи: матричні, теорії міжгалузевого балансу [27, с. 473].

З урахуванням завдань, які мають бути вирішені в процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства, а також системи методичних прийомів, що застосовуються для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, порядок проведення аналізу доцільно представити у вигляді схеми (рис. 1.4).

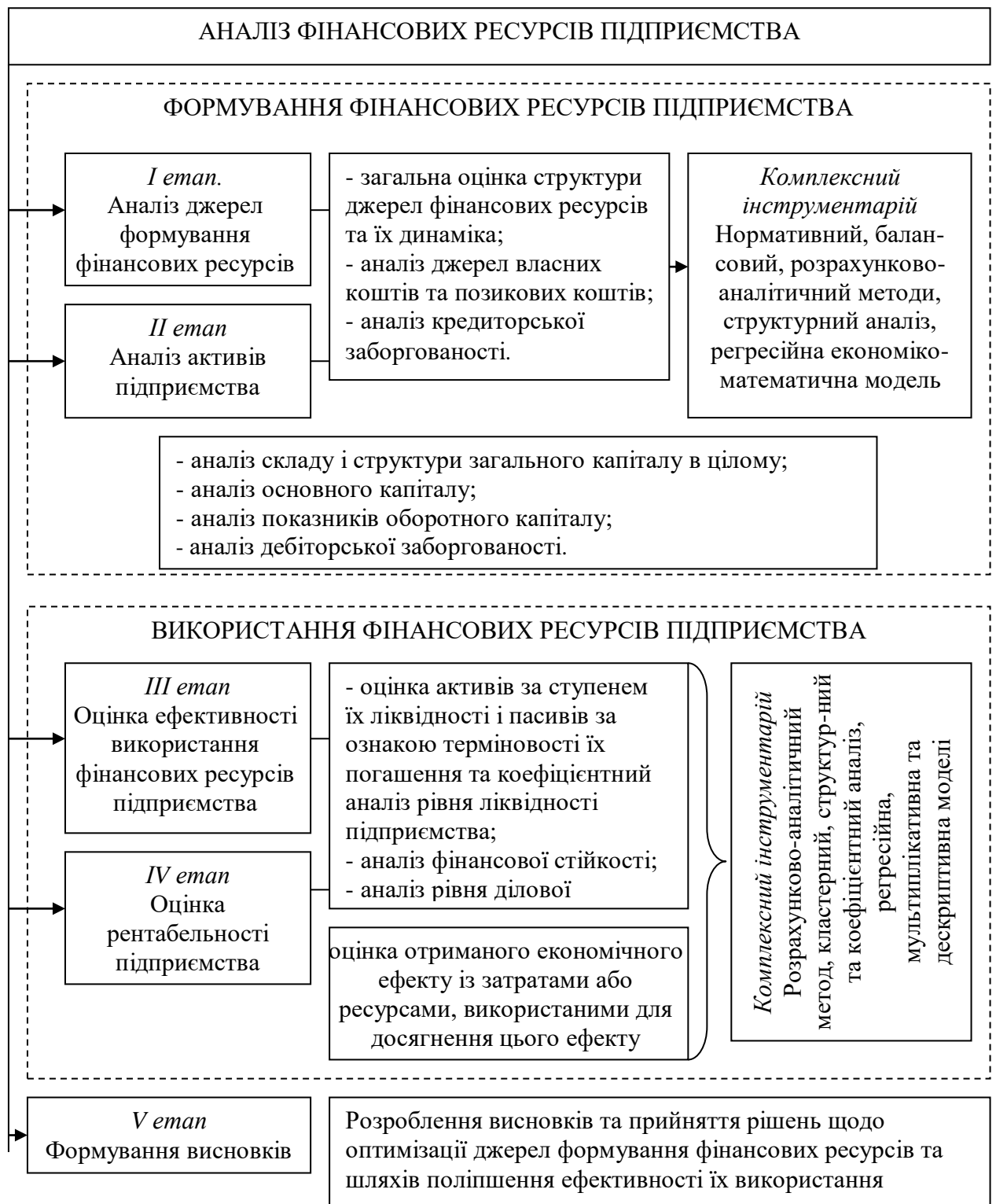

Рисунок 1.4 – Структурно-логічна схема аналізу фінансових ресурсів підприємств

Джерело: [47, с. 472]

Таким чином, можна зробити висновок, що аналіз фінансових ресурсів підприємства та дослідження якості і ефективності управління даним процесом

за допомогою розрахунку фінансових показників становить основний зміст аналізу фінансового стану підприємства.

Поліпшення якості управління потребує розвитку та вдосконалення методологічного та методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства та планування його діяльності.

Для оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, вважаємо необхідним формування особливої системи фінансових коефіцієнтів, задля чого доцільно обрати ряд головних, які включені до складу зазначених підсистем. Описані дії забезпечать можливість загального і повного дослідження ефективності процесів формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, дадуть змогу своєчасно визначати зміни в загальних тенденціях їх розвитку.

Оскільки ефективність управління фінансовими ресурсами значною мірою визначається рівнем організації процесів аналізу на підприємстві, прийняття ефективних і виважених управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів на основі якісної аналітичної інформації можливе завдяки науково обґрунтованій організації економічного аналізу.

Проведення аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами передбачає аналіз фінансової стійкості підприємств, ділової активності та рентабельності за низкою основних показників (табл. 1.2). Реалізація науково обґрунтованих складових організації економічного аналізу забезпечує високий рівень функціональності аналізу відповідно до потреб користувачів.

Складові організації економічного аналізу обумовлюються сутністю цього поняття. Організація економічного аналізу існує відповідно до встановлених керівництвом підприємства цілей і завдань.

Л. А. Лахтіонова зауважує, що: «практичним додатком до методу фінансового аналізу як науки виступає його методика – сукупність прийомів вивчення та опрацювання фінансової інформації».

Фінансовий аналіз є складовою аналізу діяльності підприємства, тому він практично повністю використовує його методику.

Таблиця 1.2 – Основні показники комплексності проведення аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Коефіцієнт автономії	Формула розрахунку	Характеристика
Показники фінансової стійкості підприємства		
Коефіцієнт автономії	$K_{авт} = \frac{BK}{K}$	характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі авансованих коштів
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{конц_{ЗК}} = \frac{ЗК}{K}$	характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства
Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр} = \frac{ЗК}{BK}$	характеризує співвідношення залученого та власного капіталу та показує, у скільки разів залучений капітал перевищує власний
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	$K_{ман_{BK}} = \frac{BK - HA}{BK} = \frac{BOK}{BK}$	характеризує ступінь мобілізації власного капіталу: яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами (BOK)	$K_{BOK}^{забезп} = \frac{BK - HA}{З}$	показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових
Показники рентабельності підприємства		
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$P_{BK} = \frac{ЧП}{BK} \cdot 100\%$	характеризує величину отриманого прибутку (збитку), отриманого на одну гривню власного капіталу підприємства
Коефіцієнт рентабельності активів	$P_A = \frac{ЧП}{A} \cdot 100\%$	характеризує величину отриманого прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	$P_{ЗК} = \frac{ЧП}{ЗК} \cdot 100\%$	показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу
Коефіцієнт загальної рентабельності	$P_{заг} = \frac{ВП}{ЧД} \cdot 100\%$	показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Показники ділової активності підприємства		
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{об} = \frac{ЧД}{A} \cdot 100\%$	ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{об_{МЗ}} = \frac{C}{МЗ} \cdot 100\%$	характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{об_{BK}} = \frac{ЧД}{BK} \cdot 100\%$	ефективність використання власного капіталу підприємства
Коефіцієнт оборотності основних засобів	$\Phi B = \frac{ЧД}{ОЗ} \cdot 100\%$	ефективність використання основних засобів підприємства

Джерело : [47, с. 38]

На сьогодні серед вчених економістів не існує єдиного погляду щодо класифікації способів і прийомів аналізу» [62, с. 22].

Л. А. Лахтіонова акцентує увагу на загальній оцінці фінансового стану підприємства; аналізі фінансової стійкості; аналізі платоспроможності та ліквідності; аналізі грошових потоків; аналізі ефективності використання капіталу; аналізі кредитоспроможності підприємства; оцінці виробничо-фінансового левериджу; аналізі ділової активності та інвестиційної привабливості підприємства; прогнозі фінансових показників діяльності підприємства; аналізі фінансового стану неплатоспроможних підприємств і запобіганню їхньому банкрутству; стратегічному аналізі фінансового ризику та шляхах його зниження [62].

У наукових джерелах досить детально розглянута організація аналізу, різноманітні методи та прийоми обробки інформації.

Побудова комплексу показників фінансового стану передбачає відбір відповідних груп фінансових показників, включення певних показників до відповідної групи, визначення методики їх розрахунку та оцінки. Вибір методів, що необхідно включити до даного комплексу, кожне підприємство повинно здійснювати індивідуально залежно від стадії життєвого циклу підприємства, його стратегічних планів та тактичних цілей.

Таким чином, управління фінансовими ресурсами є доволі багатофакторним процесом, який має відмінності залежно від розміру підприємств, їх галузевої приналежності. Окреме підприємство зазвичай керується саме тим критерієм, який на певний момент його діяльності є найбільш доцільним. Контроль за раціональною структурою фінансових ресурсів та ефективністю їх використання сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства та зростанню рівня його конкурентоспроможності.

Висновки за розділом 1

Визначено, що фінансові ресурси є базою для функціонування фінансів підприємств, їх матеріальним втіленням у грошовій формі, що виділяє їх з інших економічних категорій. Узагальнено та уточнено сутність категорії «фінансові ресурси» та «капітал», які мають одну й ту саму природу – грошові кошти. Під фінансовими ресурсами пропонується розуміти сукупність усіх грошових коштів і надходжень за певний період, які спрямовуються на здійснення грошових розрахунків і відрахувань, необхідних для його виробничого та соціального розвитку, для формування підприємствами своїх активів і здійснення діяльності з метою одержання прибутку.

Обґрунтовано, що управління фінансовими ресурсами є складовою частиною управління фінансами та є однією з функцій фінансового менеджменту. В загальній структурі функціонування системи управління фінансами господарюючих суб'єктів фінансові ресурси є одним із складових елементів керованої системи, тобто об'єкта управління, куди також входять джерела фінансових ресурсів та фінансові відносини. Оперативний контроль за виконанням планових показників – основна ланка в системі управління фінансовими ресурсами підприємства, оскільки відбиває стан надходження залучених фінансових ресурсів та нагромадження власних фінансових ресурсів.

Досліджено значення фінансових ресурсів для діяльності підприємства зумовлює наукову і практичну значущість методичних підходів до аналізу фінансових ресурсів підприємств для забезпечення ефективності їх управління. Аналіз фінансових ресурсів і можливостей розвитку підприємства становить складний процес виявлення перспектив досягнення стратегічних цілей та розвитку підприємства за рахунок наявних фінансових ресурсів, що передбачає визначення і розв'язання проблемних питань стосовно оптимізації структури фінансування, джерел формування і ефективності використання фінансових ресурсів та інших аспектів фінансової діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

ПрАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ МІСЬКМОЛОКОЗАВОД»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод»

Приватне акціонерне товариство «Кременчуцький міськмолочозавод» (далі ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод») належить до об'єднання – Асоціація «Полтавамолоко». Основними видами діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод» є: перероблення молока, виробництво масла та сиру; неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; неспеціалізована оптова торгівля. Основними видами продукції, що виробляється, є: сир жирний, продукція з незбираного молока, продукція зі знежиреного молока, тощо. Метою створення Асоціації є координація господарської та зовнішньоекономічної діяльності її учасників. При цьому, учасники зберігають свою господарську самостійність і права юридичної особи.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу склала 341 особу. Фонд оплати праці за звітний період склав 50 470 тис.грн. Фонд оплати праці було збільшено, порівняно з 2017 роком на 78%.

Основні засоби ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод», як емітента, розміщені на території молочозаводу за адресою: 39600 м. Кременчук, вул. Лікаря О. Богаєвського, 14/69. Виробничі потужності підприємства розташовані на земельній ділянці загальною площею 12 202 м. кв., яка розташована у місті Кременчук, по вул. Лікаря О. Богаєвського, 14/69. Земельна ділянка знаходиться в орендному користуванні ПрАТ «Данон Кремез».

Основні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності
ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)		Темп росту, %	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.	2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
1. Капітал, тис. грн	757703	791316	923007	33613	131691	104,4	116,6
1.1. Власний капітал, у т.ч.:	352629	357197	503355	4568	146158	101,3	140,9
- власний оборотний капітал	-123357	-191794	-116922	-68437	74872	155,5	61,0
- нерозподілений прибуток	330336	334904	481062	4568	146158	101,4	143,6
1.2. Позиковий капітал, у т.ч.:	405074	434119	419652	29045	-14467	107,2	96,7
- поточні зобов'язання за роз- рахунками	9749	7839	35	-1910	-7804	80,4	0,4
2. Ресурси, тис.грн							
2.1. Середньорічна вартість основних засобів	370723	452756	479680	82033	26924	122,1	105,9
2.2. Середньорічна вартість оборотних активів, у т. ч.	382993	262021	272528	-120972	10507	68,4	104,0
- запасів	43988	48982	58711	4995	9729	111,4	119,9
2.3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	331	307	341	-24	34	92,7	111,1
3. Економічні показники							
3.1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1329728	1234924	1498917	-94804	263993	92,9	121,4
3.2. Валовий прибуток, тис. грн	272511	108009	263138	-164502	155129	39,6	243,6
3.3. Операційні витрати, тис.грн	1135469	1218504	1332093	83035	113589	107,3	109,3
- на 1 грн реалізованої продукції, коп.	85,4	98,7	88,9	13,3	-9,8	115,6	90,1
3.4 Прибуток, тис. грн - від операційної діяльності	197987	21852	175264	-176135	153412	11,0	802,1
- від звичайної діяльності до оподаткування	113145	7822	188862	-105323	181040	6,9	2414,5
3.5. Чистий прибуток, тис. грн	113206	5886	156159	-107320	150273	5,2	2653,1
3.6. Фондовіддача, грн	3,587	2,728	3,125	-0,859	0,397	76,0	114,6
3.7. Продуктивність праці	4017,3	4022,6	4395,7	5,2	373,1	100,1	109,3
4. Показники рентабельності підприємства							
- продажу	8,51	0,48	10,42	-8,04	9,94	x	X
- активів	13,30	0,76	18,22	-12,54	17,46	x	X
- власного капіталу	38,24	1,66	36,29	-36,58	34,63	x	X
- основних засобів	30,54	1,30	32,55	-29,24	31,25	x	X
5. Фінансові коефіцієнти:							
- автономії	0,465	0,451	0,545	-0,014	0,094	x	X
- фінансової залежності	2,149	2,215	1,834	0,067	-0,382	x	X
- маневрування	-0,350	-0,537	-0,232	-0,187	0,305	x	X
- загальної платоспроможності	1,871	1,823	2,199	-0,048	0,377	x	X

Джерело : [Додатки Б-Ж]

Фінансовою основою господарської діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є його фінансові ресурси. Фінансування діяльності підприємства здійснювалося головним чином за рахунок доходів від перероблення молока, виробництва масла та сиру.

Процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів на підприємстві включає механізм утворення власного та позикового капіталу для фінансування активів (необоротних та оборотних), фінансового забезпечення операційної та фінансово-інвестиційної діяльності, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами економічних відносин.

Слід відзначити значний дефіцит власного оборотного капіталу протягом всього досліджуваного періоду, що, відповідно, обумовило накопичення його дефіциту протягом досліджуваного періоду. За цих умов зростає потреба у позикових фінансових ресурсах.

Вітчизняна практика свідчить, що найбільш суттєвим і динамічним джерелом власних фінансових ресурсів є нерозподілений прибуток. Прояв його домінуючого впливу на формування власних оборотних коштів реалізується у часі, тобто, процес вихолощування власного капіталу у даному випадку проходить на фоні кумулятивного зростання нерозподіленого прибутку, який, в першу чергу, формує власні оборотні кошти.

Станом на 31 грудня 2016 – 2018 рр., загальна облікова вартість внесеного капіталу становила 13041 тис. грн.

В абсолютному вираженні дефіцит власних оборотних ресурсів підприємства збільшився у 2017 році відносно 2016 року на 68437 тис. грн, або майже в 1,6 рази, а у 2018 році відносно 2017 року зменшився на 39,0 %, у тому числі за рахунок щорічного зростання суми нерозподіленого прибутку, який у 2018 році збільшився майже на 44 % або на 146158 тис. грн.

Частка нерозподіленого прибутку у капіталі підприємства за три роки зросла майже у 1,5 рази, що спричинило зниження темпів зростання позикового капіталу (-3,3 %) у 2018 році порівняно з попереднім роком.

Відзначаємо дефіцит власних оборотних коштів за рахунок значних

вкладень в необоротні активи, насамперед, запаси, та за рахунок значних коштів у дебіторській заборгованості (25,1 % на кінець 2018 року).

Отже, процес нарощування власних фінансових ресурсів проходить під впливом кумулятивного зростання нерозподілених прибутків.

Майно ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» складають необоротні та оборотні активи (рис. 2.1).

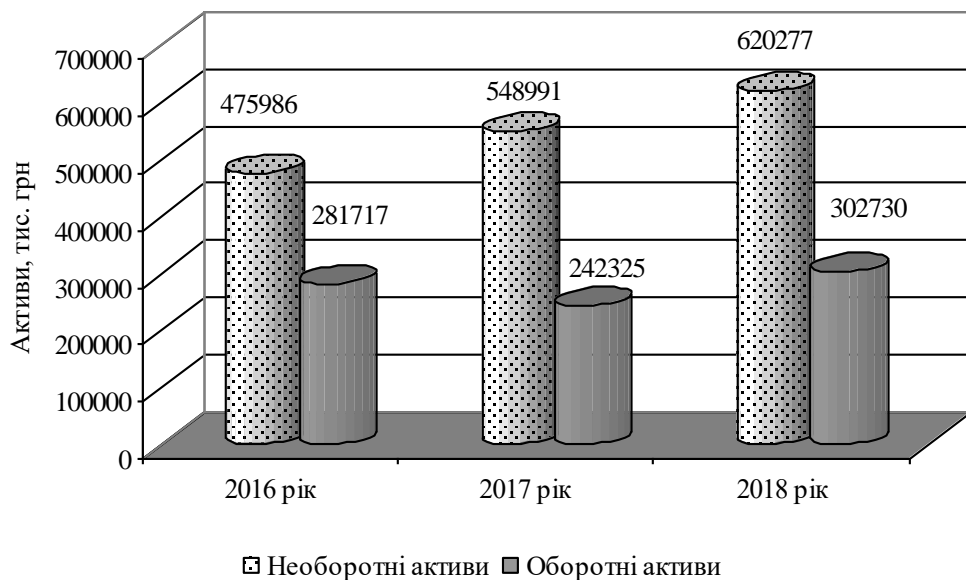

Рисунок 2.1 – Склад та динаміка активів «ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2016 – 2018 роках

Серед необоротних активів найбільшу частку, яка сягає у 2017 році 60,5 %, а у 2018 році – 52,1 % мають основні засоби. Іншу частку складають нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції.

Середньорічна вартість основних засобів на кінець 2017 року збільшилась на 22,1 % відповідно попереднього періоду, що характеризує підвищення технічної оснащеності підприємства в цей період. На кінець 2018 року зміна вартості основних засобів (5,9 %) була менш суттєвою.

Незважаючи на розширення обсягів діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», середні залишки оборотних активів суттєво зменшились у

2017 році відносно 2016 року (-31,6 %), але дещо збільшились у 2018 році відносно попереднього – на 10507 тис. грн, або на 4,0 %.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу станом на 2018 рік склала 341 особу, що на 11,1 % більше від рівня попереднього року.

Слід відзначити прибуткову операційну діяльність підприємства протягом всього досліджуваного періоду. Суттєве зменшення валового прибутку у 2017 році спричинив недосконалий механізм ціноутворення, що не забезпечив отримання достатнього прибутку через значне підвищення собівартості одиниці продажу відносно її ціни. На кінець 2018 року становище покращилось, в результаті чого прибуток підприємства від операційної діяльності збільшився у 8 разів, а чистий прибуток – у 26,5 рази (рис. 2.2).

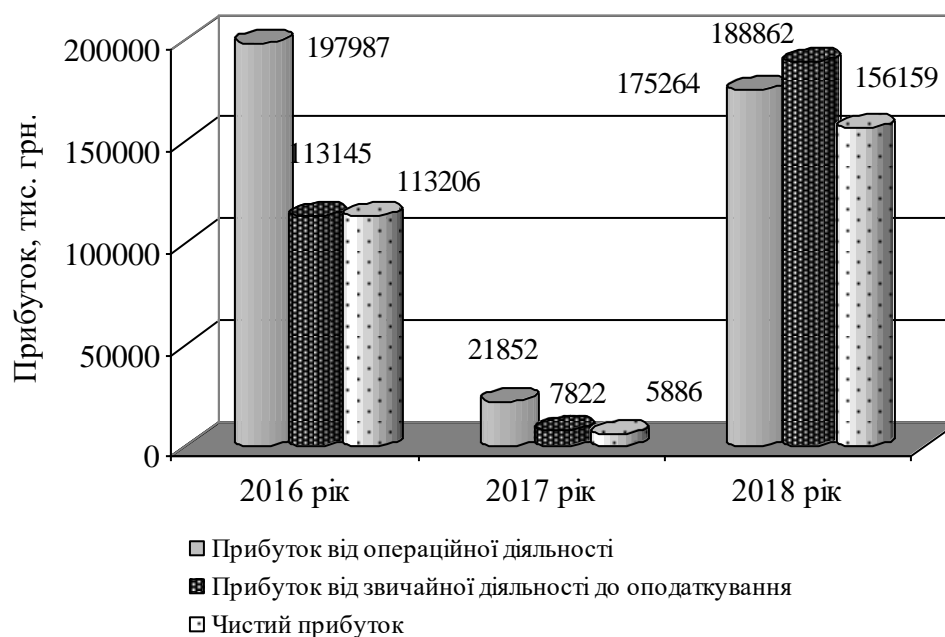

Рисунок 2.2 – Фінансові результати діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки

Фінансову стійкість підприємства визначає оптимальна структура активів, оптимальне співвідношення власних і позикових коштів, активів та джерел їх фінансування. Фінансові показники мають різнопланове значення.

Так, наявність достатнього рівня власного капіталу зумовлює фінансову автономність підприємства, дефіцит робочого капіталу на високий ризик втрати підприємством у найближчий період фінансової самостійності у вирішенні господарських питань життєдіяльності.

Показники термінової та загальної ліквідності свідчать про неможливість підприємства погасити свої термінові зобов'язання за рахунок власних коштів, але можливість погасити нетермінові зобов'язання за рахунок оборотних активів.

Показники рентабельності на кінець досліджуваного періоду мають тенденцію до зростання, що зумовлено суттєвим підвищення прибутку підприємства на кінець 2018 року.

Обсяг реалізації продукції, товарів, наданих послуг, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства найчастіше використовують під час поточного аналізу в якості критеріїв ділової активності. При цьому, найбільш інформативні аналітичні висновки формулюються в результаті зіставлення темпів зміни показників, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше. Оптимальним вважають наступне співвідношення:

$$T_{\Pi} > T_{\text{чд}} > T_A > 100\%, \quad (2.1)$$

де T_{Π} – темп росту прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{чд}}$ – темп росту обсягу реалізації, %;

T_A – темп росту авансованого капіталу, %.

Отже, порівняння фактичної бази з еталонною моделлю розвитку («золоте правило») ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» визначимо за допомогою співвідношення між темпами росту основних показників діяльності підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники динамічного розвитку ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2016 – 2018 роках

Найменування показника	2017 рік від 2016 року	2018 рік від 2017 року
1. Абсолютний приріст (зменшення) загальної величини активів, тис. грн.	33613	131691
2. Порівняльні темпи росту загальної вартості активів, %	110,6	106,5
3. Порівняльні темпи росту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	104,4	116,6
4. Порівняльні темпи росту чистого прибутку, %	6,9	2414,5
5. Порівняння факточної бази з еталонною моделлю розвитку $T_{П} > T_{ЧД} > T_{А} > 100\%$	$5,2 < 92,9 < 104,4\% > 100\%$	$2653,1 > 1,4\% < 116,6 > 100\%$
6. Порівняльні темпи росту функціонуючого (робочого) капіталу, %	92,7	104,2
7. Зміна частки власного капіталу в загальному обсязі сукупного капіталу, %	-1,4	+9,4
8. Зміна частки оборотного капіталу в загальному обсязі сукупного капіталу, %	-6,6	2,2
9. Зміна забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом, %	+22,2	+18,9

Дане співвідношення для ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» означає наступний причинно-наслідковий зв'язок:

– виконання першої нерівності (темпи зростання прибутку є більшими за темпи зростання обсягу продажу) тільки у 2018 році означає підвищення рівня рентабельності підприємства, яке є для ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» результатом зниження собівартості в цей період;

– невиконання другої нерівності (темпи зростання активів випереджають темпи зростання виручки від реалізації) протягом досліджуваного періоду означає уповільнення оборотності активів;

– виконання останньої нерівності (зростання середньої величини активів в динаміці) означає зростання майнового потенціалу ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод». Слід зауважити, що дотримання цієї нерівності у підприємства забезпечене в довгостроковій перспективі. В короткостроковій перспективі (в межах одного року) допустиме відхилення від цього

співвідношення, якщо воно, наприклад, зумовлене зменшенням дебіторської заборгованості або оптимізацією необоротних активів та запасів;

– темпи зміни обсягу продажу (доходу) і прибутку нижчі від темпів зростання активів, отже, ефективність використання активів падає (рис. 2.3).

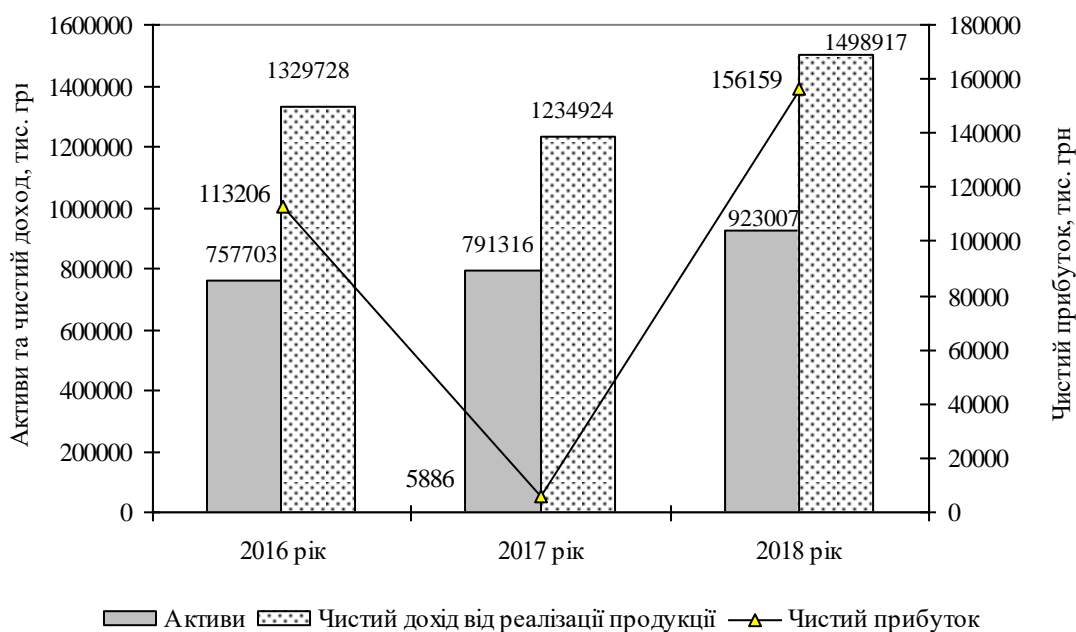

Рисунок 2.3 – Показники динамічного розвитку ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2016 – 2018 роках

Підсумовуючи викладене, відзначимо, що підприємство є прибутковим. При цьому відзначено дефіцит власного робочого капіталу, який характеризує залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. Достатній рівень частки власного капіталу, яка значно перевищує 50 % (65,6 %) вказує на фінансову стійкість ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод».

Чистий прибуток, одержаний в результаті звичайної діяльності підприємства, використовується на статутні цілі: поповнення власних обігових коштів, капітальні інвестиції, виплату дивідендів в розмірах, визначених загальними зборами акціонерів.

Таким чином, підприємство є прибутковим, але має дефіцит робочого капіталу, який характеризує його залежність від зовнішніх кредиторів.

Основними позитивними моментами є збільшення майна та фінансових ресурсів підприємства, що вказує на зростання обсягів його діяльності.

Протягом зазначеного періоду найбільш дохідними видами продукції для підприємства, були «традиційні» продукти: молоко, кефір та сметана. Разом з тим, підприємство досить суттєво скоротило їх випуск у 2018 році у порівнянні з 2015 роком. Причинами такого становища, перш за все, є падіння попиту через підвищення цін на продукцію у поєднанні із зменшенням платоспроможності основної маси споживачів.

Найменші зміни в обсязі виробництва та реалізації спостерігалися у виробництві сиру, продукції дитячого харчування та сливочного масла, які відносяться до товарів, що характеризуються високим рівнем еластичності попиту, але разом з тим, питома вага цих видів продукції складає не більше 13% в загальному обсязі виробництва та реалізації ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод».

За інформацією, наданою підприємством, основними факторами, що вплинули на обсяги виробництва та реалізації продукції ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» були:

— зовнішні:

- 1) економічна ситуація в країні та рівень купівельної спроможності населення;
- 2) динаміка споживання продукції на ринку молочної продукції цілому;
- 3) динаміка споживання продукції в певних категоріях, до яких належать продукція компанії;
- 4) динаміка ринкових цін: індекс цін продукції підприємства та продуктів-аналогів;
- 5) активність конкурентів, в т.ч. посилене просування певних продуктів;
- 6) підвищення вартості енергоносіїв;
- 7) інфляція та конкуренція за персонал;
- 8) випуск нових продуктів-конкурентів.

— внутрішні:

- 1) маркетингова підтримка на просування власної продукції компанії;

- 2) конкурентне ціноутворення та стратегія ціноутворення в цілому;
- 3) високі затрати на обслуговування обладнання через значний вік виробничих засобів та об'єктів нерухомості.

2.2 Ретроспективний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»

Аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» повинен віддзеркалювати інформацію про їх рух, структуру, динаміку та інші чинники, що впливають на їх формування та використання, а також містити дослідження впливу різних чинників на результати діяльності підприємства.

Протягом досліджуваного періоду відбулось зростання фінансових ресурсів підприємства, що свідчить про розширення його фінансових можливостей щодо здійснення господарської діяльності (Додаток І).

Структурний аналіз фінансових ресурсів підприємства вказує на те, що у їх складі станом на кінець 2018 року переважали власні фінансові ресурси (54,5 %), значно меншу частку (45,5 %) становили позикові фінансові ресурси, а саме: довгострокові та поточні забезпечення та зобов'язання, які переважно склалися з кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Простежується позитивна динаміка до нарощування власних фінансових ресурсів та відповідного зменшення частки позикових фінансових ресурсів. Так, відзначаємо збільшення власних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2017 році відносно 2016 року на 4568 тис. грн, або на 1,3 %, а у 2018 році відносно 2017 року – ще додатково на 146158 тис. грн, або на 40,9 %.

Суттєву роль у складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» відіграє прибуток, що залишається у його розпорядженні – він формує більшу частину

його власних фінансових ресурсів, забезпечує їх приріст і, відповідно, зростання ринкової вартості підприємства. Зростання нерозподіленого прибутку вказує на підвищення самофінансування подальшого розвитку підприємства. Така реінвестиція у кінцевому підсумку підвищує розмір власних фінансових ресурсів підприємства, а отже, і розмір частки у ньому кожного з учасників. Капіталізація (реінвестування) прибутку сприяла підвищенню фінансової стабільності, зниженню собівартості фінансових ресурсів, тому що за залучення альтернативних джерел фінансування потрібно платити досить високі відсотки.

Статутний капітал протягом досліджуваного періоду не змінювався і складав 13041 тис. грн, що станом на кінець 2018 року становило 1,4 % у структурі валюти балансу. При цьому частка статутного капіталу стабільно скорочувалася відносно попередніх періодів: з 1,7 % у 2016 році до 1,6 % у 2017 році та до 1,4 % у 2018 році. Отже, єдиним джерелом поповнення власних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є нерозподілений прибуток.

Зменшення фінансових ресурсів відбулось лише за рахунок позикового капіталу. Позикові фінансові ресурси підприємства склалися переважно із поточних зобов'язань, основну частку в яких мала кредиторська заборгованість. Так, довгострокові зобов'язання відзначено лише у 2016 – 2017 роках, при цьому їх частка не була суттєвою. Протягом 2016 – 2017 років відзначалося коливання поточних зобов'язань підприємства у бік їх збільшення (+ 29099 тис. грн, або +7,2 %). На кінець 2018 року поточні зобов'язання зменшились на 14373 тис. грн, або на 3,3 %, та склали 45,5 % у структурі фінансових ресурсів підприємства. Короткострокові кредити банків відзначені лише у 2016 та 2017 роках. Їх частка склала 25,1 % та 0,3 % відповідно, що спричинило аналогічне скорочення позикових фінансових ресурсів підприємства в цілому. Це сприяло підвищенню фінансової незалежності підприємства від зовнішніх кредиторів за рахунок зменшення зобов'язань підприємства та зростання власних фінансових ресурсів.

Крім короткострокових кредитів банків підприємство має кредиторську заборгованість, вартість якої суттєво зросла у 2017 році відносно 2016 року (+213822 тис. грн, або на 54,0 % у структурі фінансових ресурсів), а на кінець 2018 року – зменшилась на 28293 тис. грн, або на 6,6% %. При цьому частка цієї заборгованості зменшилась до 43,2 % Слід зауважити, що ця заборгованість складається переважно за рахунок кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Детальніше дослідження фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за напрямками вкладення в активи підприємства дозволяє зробити висновок про їх ефективність (Додаток К).

Структуру майна можна оцінити як іммобільну: у підприємства переважають необоротні активи, частка яких на кінець 2018 року склала 67,2 %, частка оборотних активів склала відповідно 32,8 %.

Серед необоротних активів найбільшу частку мають основні засоби, на кінець 2018 року вона склала 52,1 % від вартості активів, або 480644 тис. грн. Нематеріальні активи та інвестиційна нерухомість склали 2,0 % та 1,1 %.

У структурі оборотних активів (їх частка протягом трьох років зменшилась з 37,2 % від валюти балансу в 2016 році до 32,8 % на кінець 2018 року) зміни відбулися переважно за рахунок зміни частки дебіторської заборгованості: зменшення її частки з 31,1 % у 2016 році до 20,5 % у 2017 році та підвищення до 25,1 % на кінець 2018 року; та коливання фондів обігу.

Зважаючи на значне збільшення високоліквідних активів – грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень відносно попередніх років (з 2845 тис. грн у 2016 році до 6702 тис. грн у 2017 році та до 9737 тис. грн у 2018 році), їх частка у загальній вартості майна підприємства є достатньо значною, до того ж вона має тенденцію до зростання (з 0,4 % у 2016 році та 0,8 % у 2017 році до 1,1 % у 2018 році). Частка дебіторської заборгованості підприємства зменшилась з 31,1 % у 2016 році до 25,1 % на кінець 2018 року, що є позитивним, адже, з обороту вивільнилась значна сума коштів.

Передумовою формування прострочених сум боргових зобов'язань

дебіторів є перевищення темпу росту загальної суми коштів у розрахунках із споживачами та замовниками над інтенсивністю зростання чистого доходу від реалізації. На даному підприємстві це співвідношення становить 145,3 % до 121,4 %, отже, дебіторська заборгованість збільшилась більшими темпами, ніж чистий дохід від реалізації продукції. Тому підприємство не дотримується виконання даного співвідношення.

Таким чином, збільшення частки оборотних активів у майні свідчить про:

1) формування більш мобільної структури активів, що пов'язано із специфікою діяльності підприємства;

2) відбулось зменшення вилучення частини поточних активів (25,1 % від усіх активів на кінець 2018 року замість 31,1 % на кінець 2016 року) на кредитування споживачів продукції та заборгованість бюджету (неповернення податку на додану вартість). Це свідчить про фактичну мобілізацію цієї частини оборотних активів у господарському обороті.

Порівняння фінансових ресурсів за активом, згрупованим за ступенем спадної ліквідності, з короткостроковими зобов'язаннями за пасивом, що групуються за ступенем терміновості їхнього погашення, виконаємо за допомогою таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Активи та пасиви ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за рівнем ліквідності за 2016 – 2018 роки, тис. грн

Група	Активи за рівнем ліквідності	Роки			Група	Зобов'язання за строковістю сплати	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2016	2017	2018			2016	2017	2018	2016	2017	2018
A1	Високоліквідні	2845	6702	9737	П1	Найбільш строкові	214731	431525	419652	-	-	-
A2	Середньоліквідні	239273	177258	233936	П2	Короткострокові	190195	2500	-	49078	174758	233936
A3	Низьколіквідні	39599	58365	59057	П3	Довгострокові	148	94	-	39451	58271	59057
A4	Важколіквідні	475986	548991	620277	П4	Постійні пасиви	352629	357197	503355	123357	191794	116922
	Разом	757703	791316	923007		Разом	757703	791316	923007	x	x	X

Так, баланс ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» буде вважатися

ліквідним, якщо будуть виконані умови :

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4 \quad (2.1)$$

За даними таблиці 2.3 можна відзначити, що перша нерівність не виконується і має протилежний знак, ніж в оптимальному варіанті, ліквідність балансу протягом цього періоду не є абсолютною.

Виконання інших нерівностей свідчить про дотримання підприємством умов фінансової стійкості, а саме : можливості погасити короткострокові та довгострокові зобов'язання за рахунок середньоліквідних та відповідно низьколіквідних активів за досліджуваний період.

Недотримання четвертої нерівності свідчить про відсутність робочого капіталу (власних оборотних засобів), дефіцит якого на кінець 2018 року зменшився майже на 40 % порівняно з 2017 роком.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання ліквідності підприємства розраховують такі відносні показники: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності і коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Показники ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр. наведено в таблиці 2.4.

За даними таблиці 2.4 можна відзначити, що коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», який показує, яку частку поточних зобов'язань підприємство має можливість негайно погасити високоліквідними оборотними активами, протягом досліджуваного періоду має значення нижче за нормативне (0,2), хоч і має позитивну тенденцію до підвищення. Підприємство має можливість негайно погасити у 2018 році лише 2,3 % термінової заборгованості.

Проміжний коефіцієнт покриття, що характеризує очікувану платоспроможність ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на період, що дорівнює середній тривалості одного обороту дебіторської заборгованості за умови своєчасного її погашення, не досягає рекомендоване значення ($\geq 0,7$).

Таблиця 2.4 – Динаміка показників ліквідності та платоспроможності
ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1. Оборотні активи, тис. грн	281717	242325	302730	-39392	60405
2. Поточні зобов'язання, тис. грн	404926	434025	419652	29099	-14373
3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	2845	6702	9737	3857	3035
4. Поточна дебіторська заборгованість, тис. грн	235914	162483	231717	-73431	69234
5. Активи, тис. грн.	757703	791316	923007	33613	131691
6. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	148	94	-	-54	-94
7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,015	0,023	0,008	0,008
8. Проміжний коефіцієнт покриття	0,590	0,390	0,575	-0,200	0,186
9. Загальний коефіцієнт покриття	0,696	0,558	0,721	-0,137	0,163
10. Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,871	1,823	2,199	-0,048	0,377
11. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,098	0,134	0,141	0,037	0,006
12. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей	0,927	2,631	1,801	1,704	-0,830
13. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,583	0,374	0,552	-0,208	0,178

Підприємство не має можливості погасити достатню частину поточних зобов'язань, використавши поряд з високоліквідними активами дебіторську заборгованість.

Загальний коефіцієнт покриття свідчить про недостатність оборотних активів для покриття поточних зобов'язань, адже він суттєво менше рекомендованого значення ($\geq 2,0$). Отже, структуру балансу ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» в цілому можна вважати незадовільною, а підприємство – неплатоспроможним.

Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей свідчить про те, що запаси також не перекривають поточні зобов'язання підприємства.

Кредиторська заборгованість у 2016 році становила лише 92,7 % від дебіторської заборгованості в цей період, тобто, вона не могла її повністю забезпечити. У 2017-2018 роках кредиторська заборгованість перевищила дебіторську, отже, при недостатності власного капіталу у ці періоди підприємство використовувало кредиторську заборгованість.

Підвищення показників ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на кінець 2018 року свідчить про позитивні зрушення у бік покращення фінансового стану підприємства та підвищення спроможності підприємства виконувати свої платіжні зобов'язання, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру.

Фінансова стійкість підприємства – це головний компонент загальної стійкості підприємства, що характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування та розподіл, який забезпечує розвиток підприємства при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. Іншими словами, фінансова стійкість є результатом ефективного управління структурою фінансових ресурсів, активів та грошових потоків підприємства.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки за допомогою таблиці 2.5.

Таким чином, наведені у таблиці 2.5 розрахунки свідчать про підвищення рівня фінансової стійкості підприємства за показниками структури джерел формування фінансових ресурсів.

Коефіцієнт автономії, який є індикатором сформованої структури капіталу та свідчить про рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування дещо перевищив нормативне значення ($\geq 0,5$) лише у 2018 році.

У 2016 – 2017 роках цей показник не відповідав нормативному. Це підтверджують і відповідні значення коефіцієнта концентрації залучених фінансових ресурсів щодо нормативного. Зниження цього показника у 2018 році означає скорочення частки позикових фінансових ресурсів у фінансуванні ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» до нормативного значення.

Зовнішні джерела формування коштів підприємства є достатньо значними, тому фінансова напруга або фінансовий ризик у контексті залежності від зовнішніх інвесторів та кредиторів відповідає рекомендованим значенням також лише у 2018 році. На це вказують коефіцієнти фінансової залежності та фінансового ризику. Так, оптимальне значення коефіцієнта фінансової

залежності – не більше 2,0.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Показник	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)	
					2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1	2	3	4	5	6	7
Показники структури джерел формування капіталу						
1.Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,465	0,451	0,545	-0,014	0,094
2.Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$< 0,5$	0,535	0,549	0,455	0,014	-0,094
3. Коефіцієнт фінансування	$\geq 1,0$	0,871	0,823	1,199	-0,048	0,377
4. Коефіцієнт фінансового ризику	$< 1,0$	1,149	1,2153	0,834	0,067	-0,382
5. Коефіцієнт фінансової залежності	$< 2,0$	2,149	2,215	1,834	0,067	-0,382
6. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
7. Коефіцієнт структури залученого капіталу		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Показники стану оборотних активів						
8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\geq 0,5$	-0,350	-0,537	-0,232	-0,187	0,305
9. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	$\geq 0,5$	-0,438	-0,791	-0,386	-0,354	0,405
10. Коефіцієнт забезпечення запасів	$\geq 0,8$	-3,115	-3,286	-1,980	-0,171	1,306
11.Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	збільшення	-0,023	-0,035	-0,083	-0,012	-0,048
12. Власні оборотні кошти підприємства, тис. грн.		-123357	-191794	-116922	-68437	748720
13. Питома вага власних оборотних коштів у структурі оборотного капіталу, %		-43,788	-79,147	-38,623	-35,360	40,525
Показники стану основного капіталу						
14. Коефіцієнт виробничого потенціалу	збільшення	0,613	0,677	0,582	0,063	-0,094
15. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,3 – 0,5	0,563	0,605	0,521	0,042	-0,084
16. Коефіцієнт накопичення амортизації	–	0,208	0,248	0,463	0,040	0,216
17. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	збільшення	0,592	0,441	0,488	-0,150	0,047

Відповідно, коефіцієнт фінансової залежності, як обернений показник до коефіцієнта автономії, зменшився протягом 2018 року і склав 1,834. Це з одного боку, свідчить про зниження залежності від зовнішніх кредиторів, а з іншого –

може вказувати на ступінь фінансової надійності підприємства і довіри до нього з боку банків.

Частка позикових фінансових ресурсів на кінець досліджуваного періоду дещо зменшилась (рис. 2.4).

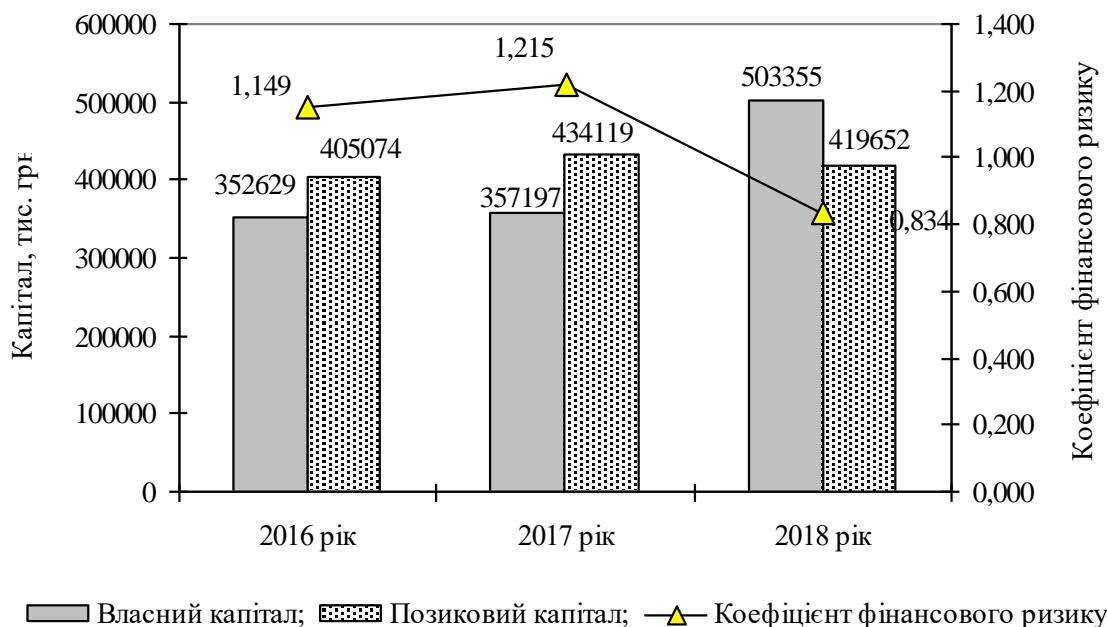

Рисунок 2.4 – Динаміка джерел формування фінансових ресурсів та коефіцієнта фінансового ризику ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Це свідчить про зниження фінансової залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Ця залежність відображена у коефіцієнті фінансового лівериджу, або коефіцієнті фінансового ризику, який вважається одним з основних індикаторів фінансової стійкості. Чим вище його значення, тим вищий ризик вкладення капіталу в це підприємство. На досліджуваному підприємстві даний коефіцієнт у 2018 році є нижчим за критичний рівень.

Показники стану оборотних активів свідчать про недостатність власних джерел їх формування, на що вказують негативні їх значення. Це вказує на нестабільність підприємства та наявність ризику втрати ним фінансової самостійності у вирішенні господарських питань життєдіяльності у майбутньому.

Неможливість перетворення активів у ліквідні кошти характеризує коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами, який у ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» має від'ємне значення у зв'язку із дефіцитом власних оборотних коштів, що означає нездатність підприємства самостійно фінансувати свою поточну діяльність.

Коефіцієнт забезпеченості запасів вказує, що запаси підприємства повністю сформовані за рахунок позикових фінансових ресурсів, що свідчить про майже повну залежність його від кредиторів щодо формування цих статей оборотних активів.

Разом з тим, про не ефективне використання власних фінансових ресурсів свідчить негативне значення коефіцієнта маневреності власного капіталу та коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів.

Підприємство має незадовільну структуру майна, яким володіє, адже основну частку у валюті балансу займають необоротні активи. З одного боку, це пояснюється специфікою діяльності підприємства, з іншого – значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів у валюті балансу значно перевищує нормативне (до 50 %). На кінець 2018 року зазначений коефіцієнт склав 0,582, що вище нормативного рівня.

Науковцями доведено, що чим вищою є питома вага оборотних активів у загальній їх сумі, тим вищою є мобільність активів, яка також визначає результативність господарювання. До того ж, фінансово стабільним є підприємство, зобов'язання якого гарантовано покриваються оборотними активами. Оптимальним співвідношенням між оборотними активами і поточними зобов'язаннями вважається $(2 - 2,5) : 1$. Підприємство при залишках оборотних активів на кінець 2018 року 302730 тис. грн має розмір поточних зобов'язань 419652 тис. грн. Отже, одне з основних правил фінансової стійкості та платоспроможності підприємства порушене. Ознакою такої нестабільності є перевищення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів (0,488) значення коефіцієнта фінансового ризику (0,834), що не спостерігаємо у ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод».

Для досліджуваного підприємства відзначаємо недостатність власних грошових коштів (як найбільш ліквідних активів) у загальній величині власних оборотних коштів: при оптимальному значенні цього коефіцієнта більше за 0,5 він фактично є від'ємним.

Важливим показником є забезпеченість матеріальних оборотних коштів стійкими (плановими) джерелами фінансування, до яких належать власний оборотний капітал та короткострокові кредити банку під товарно-матеріальні цінності. Коефіцієнт забезпеченості розраховується відношенням суми стійких джерел фінансування до загальної суми матеріальних оборотних активів.

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування, які дозволяють класифікувати фінансові ситуації за ступенем їх фінансової стійкості. Так, фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким і кризовим. Стійкого фінансового стану підприємство досягає при достатності власного оборотного капіталу. Надлишок або нестача джерел формування запасів – це різниця між величиною джерел формування та вартістю запасів.

Узагальнюючі показники фінансової стійкості ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр. представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1	2	3	4	5	6
1. Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів, тис. грн	-123357	-191794	-116922	-68437	74872
2. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, тис грн	-123209	-191700	-116922	-68491	74778
3. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, тис грн.	66986	-189200	-116922	-256186	72278
4. Запаси (Z), тис. грн.	39599	58365	59057	18766	692
5. Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів (E ₁), тис грн.	-162956	-250159	-175979	-87203	74180

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6
6. Надлишок (+), нестача (–) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів (E_2), тис. грн.	-162808	-250065	-175979	-87257	74086
7. Надлишок (+), нестача (–) власних оборотних, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів (E_3), тис. грн.	27387	-247565	-175979	-274952	71586
8. Запас стійкості фінансового стану, дн.	7,4	-72,2	-42,3	-79,6	29,9
9. Надлишок (+), нестача (–) джерел фінансування на 1 грн. запасів ($E_3 : Z$), грн	0,692	-4,242	-2,980	-4,933	1,262
10. Тип фінансового стану відповідно до класифікації	нестійкий	кризовий	кризовий	x	X

Враховуючи показники фінансової стійкості, наведені в таблиці 2.6, фінансовий стан підприємства у 2016 році оцінювався як нестійкий, який характеризувався тим, що ще зберігалася можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власних фінансових ресурсів та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів. У 2017 та 2018 роках фінансовий стан підприємства оцінювався вже як кризовий. Рівновага платіжного балансу в цій ситуації забезпечувалася за рахунок позикових фінансових ресурсів.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про незадовільну структуру майна та фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», що обумовлюється недостатньою часткою власного капіталу (54,5 %), дефіцитом власного оборотного капіталу. Це, у свою чергу, спричиняє кризовий фінансовий стан підприємства протягом 2017 – 2018 років. У цій ситуації, яка склалась на підприємстві, ризик утрати ресурсів є значним, що потребує уваги з боку керівництва та застосування заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

2.3 Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолокозавод»

Показники ефективності використання фінансових ресурсів підприємства – це, перш за все, показники оборотності (ділової активності). Зі швидкістю оборотності активів підприємства тісно пов'язані мінімально необхідна сума авансованих фінансових ресурсів, визначення потреби в додаткових джерелах фінансування, сума витрат на утримання товарно-матеріальних цінностей, а також сплати податків. Оцінку ділової активності за ключовими та додатковими показниками швидкості обороту фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» виконаємо за допомогою табл. 2.7.

Виходячи з отриманих результатів розрахунків, ділова активність ПрАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» не може бути охарактеризована однозначно як достатня. Так, відбулось покращення значень коефіцієнтів загальної оборотності фінансових ресурсів, тобто, прискорення їх оборотності в 2017 році – на 0,032 оборотів, а в 2018 році – ще додатково на 0,154 оборотів порівняно з попередніми роками. Показник оборотності фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» забезпечує їх окупність (має значення більше 1). До того ж це відбулось на фоні суттєвого зростання обсягу виручки від реалізації на кінець 2018 року.

При цьому забезпечена окупність і власних фінансових ресурсів, але відбулось суттєве подовження у 2017 році тривалості їх оборотності на 23,3 дня, результатом чого стало залучення в оборот додаткових фінансових ресурсів, що скорочує базу для самофінансування підприємства та збільшує потребу в позикових ресурсах.

Відзначено значне уповільнення оборотності кредиторської заборгованості у 2017 році 94,2 дня, у 2018 році – 101,5 днів. При цьому слід зазначити, що ефективність її «утримання» підприємством з позицій

дотримання платіжної дисципліни та забезпечення стійкого фінансового становища визначається порівнянням термінів повного погашення кредиторської та повної інкасації дебіторської заборгованості.

Таблиця 2.7 – Показники ділової активності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1. Доход від реалізації, тис. грн.	1329728	1234924	1498917	-94804	263993
2. Середній розмір капіталу, тис. грн.	850862	774510	857162	-76352	82652
3. Середній розмір власного капіталу, тис. грн.	296026	354913	430276	58887	75363
4. Середній розмір дебіторської заборгованості, тис. грн.	332365	199199	197100	-133166	-2099
5. Середній розмір запасів, тис. грн.	43988	48982	58711	4995	9729
6. Середній розмір кредиторської заборгованості, тис. грн.	184350	323146	422449	138796	99303
7. Чистий прибуток, тис. грн.	113206	5886	156159	-107320	150273
8. Коефіцієнт оборотності капіталу	1,563	1,594	1,749	0,032	0,154
9. Тривалість обороту капіталу, дні	230,4	225,8	205,9	-4,6	-19,9
10. Оборотність дебіторської заборгованості:					
10.1. днів	90,0	58,1	47,3	-31,9	-10,7
10.2. оборотів	4,001	6,199	7,605	2,199	1,405
11. Оборотність запасів:					
11.1. днів	11,9	14,3	14,1	2,4	-0,2
11.2. оборотів	30,230	25,212	25,530	-5,018	0,319
12. Тривалість операційного циклу, дні	101,9	72,3	61,4	-29,5	-10,9
13. Оборотність кредиторської заборгованості:					
13.1. днів	49,9	94,2	101,5	44,3	7,3
13.2. оборотів	7,213	3,822	3,548	-3,391	-0,273
14. Оборотність власного капіталу					
14.1. днів	80,1	103,5	103,3	23,3	-0,1
14.2. оборотів	4,492	3,480	3,484	-1,012	0,004
15. Тривалість фінансового циклу, дні	52,0	-21,9	-40,0	-73,8	-18,2
16. Період окупності власного капіталу, років	2,6	60,3	2,8	57,7	-57,5

Розрахунки свідчать, що погашення поточної заборгованості підприємства перед кредиторами відбувається значно повільніше за інкасацію боргів контрагентів перед підприємством. Якщо середній термін інкасації заборгованості дебіторів у 2018 році становив 47,3 днів, то термін погашення

кредиторської заборгованості підприємства – 101,5 дня, що є однією з причин погіршення ділової активності підприємства. Причинами незначного підвищення ділової активності підприємства є, насамперед, скорочення частки відвернень коштів у дебіторську заборгованість (з 31,1 % у 2016 році до 25,1 % у 2018 році) та прискорення її оборотності на 31,9 днів у 2017 році та на 10,7 днів у 2018 році відносно попередніх років. При цьому відзначено її підвищення у абсолютному значенні (+42,6 %), що є негативним.

Зниження ділової активності підприємства відбулось за рахунок незначного погіршення ефективності використання запасів за рахунок подовження їх оборотності у 2017 році на 2,4 дня, але прискорення на кінець 2018 року на 0,2 дня.

Операційний цикл характеризує виробничо-технологічний аспект діяльності підприємства, а фінансовий цикл – її фінансову компоненту. Безумовно, операційний та фінансовий цикли взаємопов'язані, але вони описують різні сторони процесу функціонування підприємства як господарюючого суб'єкта. Скорочення тривалості операційного циклу підприємства на 29,5 днів та 10,9 днів у 2017 та 2018 роках зумовлене прискоренням терміну інкасації дебіторської заборгованості.

Фінансовий цикл характеризує середню тривалість між відтоком грошових коштів у зв'язку зі здійсненням поточної виробничої діяльності та їх припливом як результатом виробничо-фінансової діяльності. Тривалість фінансового циклу ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2016 році склала 52 дня, а у 2017 та 2018 році вона мала негативні показники. Наявність від'ємного значення тривалості фінансового циклу свідчить про недостатність здійснення одного господарського обороту для початку розрахунків із кредиторами, тобто підприємство здійснює наступний операційний цикл без повного повернення кредиторської заборгованості, яка була використана для фінансування обороту, що завершився [33, с. 58]

Позитивним слід вважати скорочення терміну окупності власного капіталу 60,3 днів у 2017 році до 2,8 днів у 2018 році.

Зауважимо, що оборотність фінансових ресурсів залежить від швидкості оборотності основного й оборотного капіталу та від його органічної будови: чим більшу частку становить основний капітал, що обертається повільно, тим нижчий коефіцієнт оборотності і вища тривалість обороту фінансових ресурсів.

Для визначення оборотності капіталу використаємо наступну модель :

$$\text{Коб.кап.} = \text{Чоб.кап.} \times \text{Коб(об.кап.)}; \quad \text{Тоб.кап.} = \frac{\text{Тоб(об.кап.)}}{\text{Чоб.кап.}} \quad (2.2)$$

де Коб. кап. – коефіцієнт оборотності капіталу;

Чоб.кап. – частка оборотного капіталу в загальній сумі капіталу;

Коб(об. кап.) – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу;

Тоб.кап. – тривалість обороту капіталу;

Тоб(об. кап.) – тривалість обороту оборотного капіталу.

Показник оборотності фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» забезпечує їх окупність (значення більше 1), що свідчить про раціональність структури фінансових ресурсів у цей період (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники оборотності фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1.Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	1329728	1234924	1498917	-94804	263993
2.Середньорічна вартість фінансових ресурсів, тис. грн, у тому числі	850862	774510	857162	-76352	82652
- оборотного капіталу	382993	262021	272528	-120971,5	10506,5
3.Частка оборотного капіталу у загальній сумі капіталу	0,450	0,338	0,318	-0,112	-0,020
4.Однодення виручка, тис. грн.	3693,7	3430,3	4163,7	-263,3	733,3
5.Коефіцієнт оборотності фінансових ресурсів, об., у тому числі	1,563	1,594	1,749	0,032	0,154
- оборотного капіталу	3,472	4,713	5,500	1,241	0,787
6.Тривалість обороту фінансових ресурсів, дні, у тому числі	230,4	225,8	205,9	-4,6	-19,9
- оборотного капіталу	103,7	76,4	65,5	-27,3	-10,9

Крім цього, як свідчать дані таблиці 2.8, показник оборотності

фінансових ресурсів не є високим, що означало б значне перевищення рівня продажу над фінансовими ресурсами і призвело б до залучення додаткових (кредитних) засобів, що, в свою чергу, підривало б позиції власників підприємства і надало б кредиторам можливість більшою мірою брати участь у формуванні фінансової політики підприємства.

Зауважимо, що оборотність фінансових ресурсів залежить від швидкості оборотності основного й оборотного капіталу та від його органічної будови: чим більшу частку становить основний капітал, що обертається повільно, тим нижчий коефіцієнт оборотності і вища тривалість обороту фінансових ресурсів.

За допомогою методу ланцюгової підстановки розрахуємо, як змінилися ці показники за рахунок структури фінансових ресурсів і швидкості обороту оборотного капіталу (див. табл. 2.8).

Так, загальна зміна коефіцієнта оборотності фінансових ресурсів становить :

$$1,749 - 1,594 = 0,154 \text{ об.}$$

у тому числі, за рахунок структури капіталу :

$$0,318 \cdot 4,713 - 0,338 \cdot 4,713 = -0,096 \text{ об.}$$

за рахунок швидкості обороту оборотного капіталу :

$$0,318 \cdot 5,500 - 0,318 \cdot 4,713 = 0,250 \text{ об.}$$

Відповідно загальна тривалість обороту фінансових ресурсів скоротилась :

$$205,9 - 225,8 = -19,9 \text{ дн.}$$

у тому числі, за рахунок зміни структури капіталу на:

$$\frac{76,4}{0,318} - \frac{76,4}{0,338} = 14,46 \text{ дн.}$$

за рахунок швидкості обороту оборотного капіталу тривалість обороту фінансових ресурсів скоротилася:

$$\frac{65,5}{0,318} - \frac{76,4}{0,318} = -14,306 \text{ дн.}$$

Таким чином, можемо зазначити, що оборотність фінансових ресурсів уповільнилася на 0,096 оборотів за рахунок зміни структури фінансових ресурсів, але прискорила на 0,250 оборотів за рахунок прискорення швидкості обороту оборотного капіталу. В цілому оборотність фінансових ресурсів прискорила на 0,154 обороти.

При цьому тривалість обороту фінансових ресурсів подовжилася на 14,46 днів за рахунок зміни структури фінансових ресурсів та прискорила на 14,306 днів за рахунок прискорення швидкості обороту оборотного капіталу на 10,9 днів. В цілому тривалість обороту фінансових ресурсів уповільнилася на 0,15 днів, що не є суттєвим.

Економічний збиток у результаті уповільнення оборотності фінансових ресурсів виражається у відносному залученні засобів в оборот, а також у зменшенні суми виручки і суми прибутку.

Сума додатково вилучених засобів з оборот у зв'язку з прискоренням оборотності фінансових ресурсів визначається множенням одноденного обороту за реалізацією на зміну тривалості обороту:

$$\pm E_{ок} = (Тоб_1 - Тоб_0) \times OP_1 \quad (2.3)$$

де $\pm E_{ок}$ – додаткове залучення (вивільнення) коштів у зв'язку із уповільненням (прискоренням) оборотності фінансових ресурсів, тис. грн.

$Тоб_1, Тоб_0$ – тривалість обороту фінансових ресурсів у звітному та базовому періоді, дн.;

OP_1 – фактичний одноденний оборот за реалізацією, тис. грн.

$$- E_{ок} = 4163,7 \cdot (205,9 - 225,8) = -82917 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином, сума вивільнених засобів з обороту у зв'язку з прискоренням оборотності фінансових ресурсів на кінець 2018 року порівняно з попереднім роком склала 82917 тис. грн

Щоб визначити вплив коефіцієнта оборотності на зміну фінансового результату, прибуток можна подати у вигляді добутку середньорічної суми фінансових ресурсів, коефіцієнта їх оборотності і рентабельності обороту :

$$П = KL \times Kоб \times Pоб \quad (2.4)$$

де $П$ – прибуток (збиток), дис. грн.

KL – середньорічна сума фінансових ресурсів, тис. грн;

$Kоб$ – коефіцієнт оборотності фінансових ресурсів;

$Pоб$ – рентабельність обороту фінансових ресурсів, %.

Звідси збільшення суми прибутку за рахунок зміни коефіцієнта оборотності фінансових ресурсів можна розрахувати множенням приросту останніх на базовий рівень коефіцієнта рентабельності продажу і на середньорічну суму фінансових ресурсів звітного періоду :

$$\Delta П = KL_1 \times \Delta Kоб \times Pоб_0 \quad (2.5)$$

$$\Delta П = 857162 \times (1,749 - 1,594) \times 0,63 : 100 = 837,4 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, за рахунок прискорення оборотності фінансових ресурсів з обороту вивільняються кошти у сумі 82917 тис. грн, а підприємство отримує додатково прибутку на суму 837,4 тис. грн.

Щоб визначити наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси підприємства, потрібно порівняти досягнутий результат від господарської діяльності та отриманий прибуток з обсягом використаних фінансових ресурсів, якими розпоряджалася підприємство у відповідний період минулого року. Отже, загальну оцінку ефективності використання фінансових

ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки здійснено на підставі показників рентабельності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Показники рентабельності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1. Середньорічний розмір майна, тис. грн.	850862	774510	857162	-76352	82652
2. Середньорічний розмір власного капіталу, тис. грн.	296026	354913	430276	58887	75363
3. Середньорічний розмір власного оборотного капіталу, тис. грн.	-171843	-157576	-154358	14268	3218
6. Середньорічний розмір оборотних активів, тис. грн.	382993	262021	272528	-120972	10507
7. Середньорічний розмір основних засобів, тис. грн.	370723	452756	479680	82033	26924
8. Вартість виробничих ресурсів, тис. грн.	753716	714777	752208	-38939	37431
11. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1329728	1234924	1498917	-94804	263993
12. Витрати, тис. грн.	1135469	1218504	1332093	83035	113589
13. Прибуток до оподаткування, тис. грн.	113145	7822	188862	-105323	181040
14. Чистий прибуток, тис. грн.	113206	5886	156159	-107320	150273
15. Рентабельність (збитковість), %:					
- продажу	8,51	0,63	12,60	-7,88	11,97
- основних засобів	30,52	1,73	39,37	-28,79	37,64
- оборотних активів	29,54	2,99	69,30	-26,56	66,31
- виробничих ресурсів	15,01	1,09	25,11	-13,92	24,01
- активів	13,30	0,76	18,22	-12,54	17,46
- власного капіталу	38,24	1,66	36,29	-36,58	34,63
- власного оборотного капіталу	-65,88	-3,74	-101,17	62,14	-97,43

У 2017 році спостерігається погіршення всіх показників рентабельності підприємства, що свідчить про зниження ефективності використання фінансових ресурсів і викликано, в основному, різким падінням фінансових результатів діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод». При цьому зростання суми власного капіталу веде до посилення фінансової незалежності підприємства й тому є позитивною тенденцією. Низька прибутковість підприємства, у тому числі і власного капіталу, дефіцит робочого капіталу свідчать про інвестиційну непривабливість підприємства для інвесторів.

У процесі аналізу показників рентабельності фінансових ресурсів про-

ведемо факторний аналіз зміни рівня показників, який дасть змогу виявити сильні і слабкі сторони підприємства.

Взаємозв'язок між показниками господарської та фінансової діяльності підприємства відображається рівняннями:

$$R_k = R_n \times K_{об}_A \quad (2.6)$$

де R_k – рентабельність фінансових ресурсів, %;

R_n – рентабельність продажу, %;

$K_{об}_A$ – оборотність активів, раз;

Показники впливу факторів на рентабельність фінансових ресурсів (модель Дюпона) ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення, (+,-)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1	2	3	4	5	6
1.Рентабельність фінансових ресурсів, %	13,305	0,760	18,218	-12,545	17,458
2.Рентабельність власних фінансових ресурсів, %	38,242	1,658	36,293	-36,583	34,634
3.Рентабельність продажу, %	8,509	0,633	12,600	-7,875	11,966
4.Оборотність активів, раз	1,563	1,594	1,749	0,032	0,154
5.Коефіцієнт фінансової залежності	2,149	2,215	1,834	0,067	-0,382

Основними причинами зміни рентабельності фінансових ресурсів є:

– зміна рентабельності продажу. Під впливом цього чинника рентабельність фінансових ресурсів у 2017 році зменшилася відповідно 2016 року:

$$\Delta R_{Rnp} = (-7,875) \times 1,563 = -12,308 \%$$

та більшилася у 2018 році відповідно 2017 року:

$$\Delta R_{Rnp} = 11,966 \times 1,594 = 19,080 \text{ \%}$$

– прискорення оборотності сукупних активів у 2017 році відповідно 2016 року:

$$\Delta R_{Kob} = 0,633 \times 0,032 = 0,020 \text{ \%}$$

та у 2018 році відповідно 2017 року:

$$\Delta R_{Kob} = 12,600 \times 0,154 = 1,943 \text{ \%}$$

Вплив факторів на рентабельність власних фінансових ресурсів:

– зміна (зменшення) рентабельності продажу :

$$\Delta R_{Rnp} = (-7,875) \times 1,563 \times 2,149 = -26,446 \text{ \%}$$

та збільшення у 2018 році відповідно 2017 року:

$$\Delta R_{Rnp} = 11,966 \times 1,594 \times 2,215 = 42,269 \text{ \%}$$

– зміна оборотності сукупних активів :

$$\Delta R_{Kob} = 0,633 \times 0,032 \times 2,149 = 0,043 \text{ \%}$$

та у 2018 році відповідно 2017 року:

$$\Delta R_{Kob} = 12,600 \times 0,154 \times 2,215 = 4,305 \text{ \%}$$

– зміна коефіцієнту фінансової залежності у 2017 році відносно 2016 року:

$$\Delta R_{K\Phi 3} = 0,633 \times 1,594 \times 0,067 = 0,067 \text{ \%}$$

та у 2018 році відповідно 2017 року:

$$\Delta R_{K\Phi Z} = 12,600 \times 1,749 \times (-0,382) = -8,409 \%$$

Як свідчать результати здійсненого аналізу, зменшення рентабельності загальних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», так і власних фінансових ресурсів у 2017 та 2018 роках відбулося за рахунок зниження рентабельності продажу. Підвищення рентабельності загальних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», так і власних фінансових ресурсів у 2017 та 2018 роках спричинило прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Крім цього, у 2017 році зміна коефіцієнту фінансової залежності сприяла підвищенню власних фінансових ресурсів, у 2018 році цей чинник негативно вплинув на рентабельність власного капіталу, зменшивши його на 8,4 %.

Таким чином, ефективності використання сукупних активів має сприяти повне використання підприємством резервів підвищення рентабельності фінансових ресурсів за рахунок зростання прибутку (збільшення обсягів діяльності зменшення витрат тощо). Збільшення рентабельності власних фінансових ресурсів, крім зазначених вище чинників має сприяти оптимізація структури фінансових ресурсів.

Висновки за розділом 2

Проведений аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» виявив низку негативних моментів, а саме: порівняння фактичної бази з еталонною моделлю розвитку («золоте правило») ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» показало підвищення

рівня рентабельності підприємства, зростання майнового потенціалу, але уповільнення оборотності активів. В процесі послідовних розрахунків показників фінансової стійкості відзначено нестійкий його тип, оскільки для забезпечення запасів за відсутності власних оборотних коштів та довгострокових кредитів і позик залучаються короткострокові кредити та позики; платоспроможність порушена, але можливість її відновити залишається актуальною. У ході аналізу визначено наявність проблем щодо розрахунків з кредиторами, що означає кризу платоспроможності оскільки від'ємне значення тривалості операційного циклу вказує на недостатність здійснення одного господарського обороту щодо погашення кредиторської заборгованості.

Модель Дюпона свідчить, що найбільший позитивний вплив на рентабельність фінансових ресурсів підприємства в цілому та власних фінансових ресурсів, зокрема, мала зміна рентабельності продажу, а саме: зменшення рентабельності продажу у 2017 році, але збільшення на кінець 2018 року. Прискоренню оборотності сукупних активів підприємства сприяло як підвищення рентабельності загальних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», так і власних фінансових ресурсів. Підвищення коефіцієнта фінансової залежності у 2018 році негативно вплинуло на рентабельність власного капіталу, зменшивши його на 8,4 %

Як свідчать результати здійсненого аналізу, зменшення рентабельності загальних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», так і власних фінансових ресурсів за період аналізу відбулося за рахунок зниження рентабельності продажу. Підвищення рентабельності загальних та власних фінансових ресурсів спричинило прискорення оборотності сукупних активів підприємства. Зміна коефіцієнту фінансової залежності сприяла підвищенню власних фінансових ресурсів, у звітному році цей чинник негативно вплинув на рентабельність власного капіталу, зменшивши його на 8,4 %.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Удосконалення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»

Фінансовий стан підприємства – це здатність, спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Він визначається певним складом елементів та характеризується фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

На теперішній час не існує універсальної методики оцінювання фінансового стану підприємства, яка б враховувала мету аналізу фінансових ресурсів, постійно змінюваний склад множини оцінювальних параметрів, який змінюється відповідно до умов розвитку внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, а також розмірність, специфіку підприємства конкретної галузі й умов, у яких воно функціонує. Тому для вирішення низки таких завдань необхідно використовувати сучасні технології, що дало б можливість підвищити ефективність фінансового аналізу з використанням єдиного підходу до оцінювання на базі автоматизованих засобів обробки економічної інформації.

В практичній діяльності вважається доцільним використовувати наступні методи оцінки фінансового стану підприємства та його фінансових ресурсів:

1. Комплексний метод оцінки аналізує і групує показники за двома напрямками: стійкого фінансового стану й незадовільного. За допомогою цього методу можна відокремити проблемні напрямки в діяльності підприємства та виявити причини. Метод достатньо трудомісткий, на його основі важко зробити

висновки щодо фінансового стану підприємства, оскільки йому притаманні усі недоліки й коефіцієнтного методу.

2. Інтегральний метод розглядає оцінку фінансового стану підприємства на базі розрахунку інтегрального показника, який формується в узагальнюючий показник за напрямками рівнів платоспроможності, фінансової незалежності та якості фінансових ресурсів

3. Безбитковий метод передбачає розрахунок величини операційного важеля та оцінку фінансового стану підприємства показником запасу фінансової стійкості, однак він не дає повної оцінки стану підприємства.

4. Рівноважний метод заснований на досягненні рівноваги між ліквідними потоками у сфері господарсько-інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

У світовій практиці використовують інтегральну оцінку фінансового стану підприємств. Але всі ці моделі непридатні для вітчизняних умов господарювання, тому що їх розроблено з використанням вибіркової сукупностей підприємств інших країн, а тому враховані параметри істотно відрізняються від наших.

На сьогодні українськими вченими вже розроблені такі моделі, як дискримінанта інтегральна оцінка фінансового стану підприємства (О. Терещенко), яка базується на застосуванні методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних підприємств і комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей.

Отже, одним із напрямів вирішення проблеми оцінки ефективності господарсько-фінансової діяльності є визначення та використання комплексних інтегральних показників ефективності, які агрегують у своєму складі в якості елементів відповідні часткові показники.

Термін «інтегральний» передбачає об'єднання, унаслідок чого з'являються нові якості та ознаки. Комплексна інтегральна оцінка в багатьох випадках визначається як єдина можлива, оскільки внаслідок проведення

різних видів аналізу отримуються великі масиви різнопланової інформації, оцінка якої в сукупності досить проблематична, а побудова єдиного інтегрального показника дає можливість урахувати вплив різноманітних чинників на економічні процеси.

Перевагами даного методу є те, що сукупний (інтегральний) показник можна в будь-який момент доповнити будь-якою кількістю аналітичних напрямків та коефіцієнтів, що дає змогу реагувати на негативні моменти.

Тому підприємствам, які хочуть визначити свій фінансовий стан певним (одним, сукупним) інтегральним показником, слід використовувати інтегральний метод аналізу фінансового стану, що також є основою для пошуку шляхів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Адже, фінансова безпека представляє такий стан підприємства, який дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства; забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства; дозволяє протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, що можуть заподіяти фінансовий збиток підприємству, або небажано змінити структуру капіталу, або примусово ліквідовувати підприємство; забезпечує достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень; забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Фінансовий стан підприємства оцінюється на основі показників, які відображають фінансово-господарську діяльність підприємства, наявність, розміщення, використання та рух ресурсів підприємства. Як відомо, до основних напрямів аналізу фінансового стану підприємства відносять: оцінку ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності і рентабельності підприємства. Характеристика ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за такими напрямками дозволяє дати оцінку його фінансового стану (здатність фінансувати свою діяльність) і, таким чином, його фінансових ресурсів. Визначення фінансових показників у вигляді

коефіцієнтів ґрунтується на співвідношенні між окремими статтями звітності, а оцінка показників ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» передбачає порівнювання фактичних значень із нормативними.

При цьому стан та ефективність використання фінансових ресурсів – є одним з основних чинників фінансового стану підприємства та його фінансової безпеки. Ефективність використання фінансових ресурсів найчастіше розраховують за допомогою коефіцієнта фінансування або заборгованості, фінансової стійкості, коефіцієнта автономії (незалежності), коефіцієнта фінансової залежності, коефіцієнта маневреності власних коштів, коефіцієнта співвідношення власних та залучених коштів і коефіцієнту фінансового левериджу. Це пояснюється тим, що ці коефіцієнти найбільш повноцінно та інформативно характеризують використання фінансових ресурсів, їх структуру.

Зважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, доцільно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень, яка б допомагала найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності суб'єкта господарювання.

Враховуючи досвід вітчизняних та зарубіжних економістів, слід зазначити, що інтегральна бальна оцінка найбільш повно охоплює всю різноманітність показників фінансового стану, а отже, і ефективності використання фінансових ресурсів, що дуже важливо при оцінці ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод». Для розрахунку інтегральних показників ефективності використання фінансових ресурсів пропонується використовувати:

- скорингові моделі,
- багатовимірний рейтинговий аналіз,
- мультиплікативний дискримінантний аналіз та ін.

Методику кредитного скорингу вперше запропонував американський

економіст Д. Дюран на початку 40-х років XX ст.

Сутність цієї методики полягає в класифікації підприємств за ступенем ризику, виходячи з фактичного рівня показників фінансової стійкості і рейтингу кожного показника, вираженого в балах на основі експертних оцінок [87, с. 649]. При цьому виділяється шість класів підприємств:

1-й клас – підприємство з добрим запасом фінансової стійкості, що дозволяє бути впевненим у поверненні позикових коштів;

2-й клас – підприємства, що демонструють деякий ступінь ризику по заборгованості, але ще не розглядаються як ризикові;

3-й клас – проблемні підприємства, для яких існує ризик втрати основних і оборотних засобів, але повне отримання процентів є сумнівним;

4-й клас – підприємства з високим ризиком банкрутства навіть після проведення заходів з фінансового оздоровлення, щодо яких кредитори ризикують втратити свої проценти і позиковий капітал;

5-й клас – підприємства дуже високого ризику, практично неплатоспроможні;

6-й клас – підприємства найвищого ризику.

Згідно з цією методикою, ефективність використання фінансових ресурсів підприємства оцінюється шістьма коефіцієнтами. Для використання цієї методики необхідно, насамперед, розрахувати наступні коефіцієнти:

– коефіцієнт абсолютної ліквідності: $\text{Кал.} = \text{грошові кошти} / \text{поточні зобов'язання}$;

– коефіцієнт швидкої ліквідності: $\text{Кшл.} = (\text{поточні активи} - \text{запаси}) / \text{поточні пасиви}$;

– коефіцієнт поточної ліквідності: $\text{Кпл.} = \text{поточні активи} / \text{поточні пасиви}$;

– коефіцієнт фінансової незалежності: $\text{Кфн.} = \text{власний капітал} / \text{пасиви}$;

– коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами: $\text{Кзвз.} = \text{власні оборотні кошти} / \text{запаси}$;

– коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом; $\text{Кззвк.} = \text{запаси} / \text{власний капітал}$.

Групування підприємств за такими критеріями оцінки ефективності використання фінансових ресурсів представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Групування підприємств за критеріями оцінки показників фінансової безпеки підприємства [82, с. 349]

Показник	Границі класів згідно з критеріями (бал)					
	1-й клас	2-й клас	3-й клас	4-й клас	5-й клас	6-й клас
1	2		4	5	6	7
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Більше 0,25-20	0,2-16	0,15-12	0,1-8	0,05-4	Менше 0,05-0
2.Коефіцієнт швидкої ліквідності	Більше 1,0-18	0,9-15	0,8-12	0,7-9	0,6-6	0,5-0
3.Коефіцієнт поточної ліквідності	Більше 2,0-16,5	(1,9-1,7) - -(15-12)	(1,6-1,4) - (10,5-7,5)	(1,3-1,1) - (6-3)	1,0-1,5	Менше 1-0
4.Коефіцієнт фінансової незалежності	Більше 0,6-16	(0,59-0,54) - -(15-12)	(0,53-0,43) - (11,4-7,4)	(0,42-0,41)- (6,8-1,8)	0,4-1	Менше 0,4-0
5.Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Більше 0,5-15	0,4-12	0,3-9	0,2-6	0,1-3	Менше 0,1-0
6.Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	Більше 1,0-15	0,9-12	0,8-9	0,7-6	0,6-3	Менше 0,5-0
7.Мінімальне значення границі	100	85-64	63,9-56,9	41,6-28,3	18	0

Зміст вітчизняних методик щодо ідентифікації фінансового стану підприємств поданий у таблиці 3.1, а інтегральну оцінку рівня фінансового стану підприємства можна провести на основі зіставлення граничних (критичних і нормальних) та фактичних значень індикаторів.

Зазначені показники ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки наведені в таблиці 3.2.

Таким чином, згідно таблиці 3.2, ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за показниками фінансової безпеки має показники, що відповідають проміжку між 5-6 класом, за яким підприємство має високий ризик та є практично неплатоспроможним. За всіма показниками ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» не має достатнього запасу фінансової стійкості.

Таблиця 3.2 – Критерії оцінки показників фінансової безпеки ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки у контексті забезпеченості фінансовими ресурсами

Показник	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	фактичний рівень	кількість балів	фактичний рівень	кількість балів	фактичний рівень	кількість балів
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	5 кл. 0,05-4	0,015	3 кл. 0,15-12	0,023	2 кл. 0,2-16
2.Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,590	5 кл. 0,6-6	0,390	7 кл. 0,5-0	0,575	5 кл. 0,6-6
3.Коефіцієнт поточної ліквідності	0,696	6 кл. 1,0-1,5	0,558	6 кл. 1,0-1,5	0,721	6 кл. 1,0-1,5
4.Коефіцієнт фінансової незалежності	0,465	5 кл. 0,4-1	0,451	5 кл. 0,4-1	0,545	6 кл. 0,4-0
5.Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	-0,438	6 кл. 0	-0,791	6 кл. 0	-0,386 0	6 кл. 0
6.Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	-3,115	6 кл. 0	-3,286	6 кл. 0	-1,980	6 кл. 0
Мінімальне значення границі	x	2,05	x	1,65	X	2,2

Враховуючи досвід вітчизняних та зарубіжних економістів, слід зазначити, що інтегральна бальна оцінка фінансової стійкості найбільш повно охоплює всю різноманітність показників фінансової стійкості, що дуже важливо при оцінці ризику банкрутства.

Розглянемо просту скорингову модель із трьома балансовими показниками, запропоновану Г. В. Савицькою (табл. 3.3), що дозволяє розподілити підприємства за класами [87, с. 650]:

I клас – підприємства з добрим запасом фінансової стійкості, що дозволяє бути впевненим у поверненні позикових засобів;

II клас – підприємства, що демонструють певний ступінь ризику заборгованості, але ще не розглядаються як ризикові;

III клас – проблемні підприємства;

IV клас – підприємства з високим ризиком банкрутства навіть після вжиття заходів із фінансового оздоровлення. Кредитори ризикують утратити

свої кошти і проценти;

V клас – підприємства найвищого ризику, практично неспроможні.

Таблиця 3.3 – Критерії поділу підприємств на класи за рівнем платоспроможності [87, с. 650]

Показник	Границі класів згідно з критеріями (бал)				
	1-й клас	2-й клас	3-й клас	4-й клас	5-й клас
Рентабельність фінансових ресурсів, %	30 % і більше (50 балів)	Від 29,9 до 20 % (від 49,9 до 35 балів)	Від 19,9 до 10 % (від 34,9 до 20 балів)	Від 9,9 до 1 % (від 19,9 до 5 балів)	Менше 1 % (0 балів)
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,0 і більше (30 балів)	Від 1,99 до 1,7 (від 29,9 до 20 балів)	Від 1,69 до 1,4 (від 19,9 до 10 балів)	Від 1,39 до 1,1 (від 9,9 до 1 бала)	1 і нижче (0 балів)
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,7 і більше (20 балів)	Від 0,69 до 0,45 % (від 19,9 до 10 балів)	Від 0,44 до 0,3 (від 9,9 до 5 балів)	Від 0,29 до 0,20 % (від 5 до 1 бала)	Менше 0,2 (0 балів)
Межі класів	100 балів і більше	Від 99 до 65 балів	Від 64 до 35 балів	Від 34 до 6 балів	0 балів

Згідно з цими критеріями, визначимо, до якого класу належить досліджуване підприємство (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Узагальнююча оцінка фінансової стабільності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»

Показник	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	фактичний рівень	кількість балів	фактичний рівень	кількість балів	фактичний рівень	кількість балів
Рентабельність фінансових ресурсів, %	13,30	3 кл 25 балів	0,76	5 кл 0 балів	18,22	3кл 30 балів
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,696	5 кл 0 балів	0,558	5 кл 0 балів	0,721	5 кл 0 балів
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,465	2 кл 15 балів	0,451	2 кл 15 балів	0,545	2 кл 15 балів
Межі класів	х	40	х	15	Х	45

Таким чином, за ступенем фінансового ризику, обчисленим за допомогою цієї методики, ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» протягом 2018 року належить до 3-го класу, тобто, є проблемним. При чому у 2017 році його стан відповідав найвищому ризику, тобто, практично підприємство було неспроможне.

Експрес-оцінка рівня фінансової безпеки досить ефективно може

здійснюватися із застосуванням графічного підходу. При його використанні нормальні значення індикаторів обмежують зону нормального рівня безпеки підприємства, критичні – зону критичного рівня, критичні плюс дельта – передкризову зону.

Визначити інтегральний показник ефективності використання фінансових ресурсів можна методом рейтингової оцінки. В основі визначення класу (рівня) фінансової стійкості лежать граничні значення показників та їхній рейтинг. Якщо показник має значення вище нормального, то йому присвоюють I клас, нижче нормального, але вище критичного – присвоюють II клас, нижче критичного – III клас. Так, для визначення класу рівня безпеки відібрані п'ять показників. Модель шкали, що включає відібрані показники, подана у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Шкала для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства [82, с. 353]

Найменування показника	I клас	II клас	III клас
1. Коефіцієнт автономії	більше 0,7	0,5-0,7	менше 0,5
2. Коефіцієнт оборотності запасів	більше 1	0,5-1	менше 0,5
3. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	більше 0,09	0,05-0,09	менше 0,05
4. Коефіцієнт фінансового ризику	менше 0,5	0,5-1	більше 1
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	більше 0,4	0,4-0,2	менше 0,4

Загальна оцінка рівня фінансової безпеки підприємства, а отже і ефективності використання фінансових ресурсів, подається у балах, які визначаються як добутки рейтингу кожного показника на клас, а рейтинг кожного показника встановлюється залежно від цілей дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» проведена (табл. 3.6).

Сума балів, розрахована за даними ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», склала 190, що відповідає I класу і дозволяє оцінити рівень показників фінансової безпеки, а отже і ефективності використання фінансових ресурсів за напрямками, що вивчаються, як нижче нормального, але вище

критичного.

Таблиця 3.6 – Визначення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2018 рік рейтинговим методом

Показник	Рейтинг показників, %	Фактичне значення показника	Клас	Бали
1. Коефіцієнт автономії	25	0,545	2	25
2. Коефіцієнт оборотності запасів	15	25,530	1	15
3. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	25	0,182	1	75
4. Коефіцієнт фінансового ризику	15	0,834	3	15
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20	0,023	3	60
Разом	100	x	x	190

Таким чином, ефективність використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є важливим показником його фінансового стану. Проведена інтегральна оцінка фінансового стану вказує на його достатньо високий рівень. Відповідно, показники ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», які за різними критеріями свідчать про їх різний рівень, є головним чинником забезпечення фінансового стану досліджуваного підприємства.

Проведений аналіз емпіричних та теоретичних напрацювань щодо використання інтегральних методик в ході здійснення оцінки фінансової безпеки підприємства дозволяє зробити ряд висновків.

По-перше, за відсутності єдиного підходу до оцінки фінансового стану підприємства доцільно використовувати різноманітний інструментарій. Застосування кожної із розглянутих методик може носити лише допоміжний характер.

По-друге, існують реальні проблеми використання методик, запропонованих закордонними вченими, що пояснюється їх неузгодженістю із умовами господарювання вітчизняних підприємств.

По-третє, моделі фінансової діагностики вітчизняних авторів мають недоліки: не враховується галузева специфіка досліджуваних підприємств;

суб'єктивність формування вибірки показників; відсутність достатньої інформації для розрахунків вагових коефіцієнтів; недостатнє теоретичне та емпіричне обґрунтування критичних точок (чи інтервалів) для окремих фінансових індикаторів, що призводить до неточного фіксування нормативних значень фінансових показників; проблема достовірності інформації та проблеми, пов'язані із її розв'язанням.

Попри виявлені недоліки, використання інтегрального критерію для оцінки фінансової безпеки підприємства має широку сферу свого використання, причому в отриманні інформації можуть бути зацікавлені як керівники та власники, так і зовнішні користувачі. Основна внутрішня потреба підприємства, що задовольняється із використанням інтегральних методик у ході його фінансового діагностування – це постійне відстеження економічних змін і впливу управлінських рішень на фінансові результати та фінансовий стан підприємства.

З цієї позиції вдосконалення та розробка інтегральних методик є одним із перспективних напрямів методичного забезпечення оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, що вимагає значної уваги в рамках сучасних економічних досліджень.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні пропозиції ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» щодо оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів:

- вдосконалення оцінки ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», на нашу думку, необхідно вести шляхом відбору актуальних для нього фінансових коефіцієнтів та побудови інтегрального зведеного показника, який покладається в основу подальшого оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів цього підприємства;

- для об'єктивного оцінювання захищеності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» ефективність використання фінансових ресурсів пропонується вимірювати відносно нормального значення зазначеного

інтегрального показника та відстежувати його зміни у динаміці;

- крім того, шкала для оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємств ґрунтується на ранжуванні підприємств за класами фінансової захищеності, що дозволяє провести рейтингове визначення такого класу для конкретного досліджуваного підприємства;

- практичне застосування оцінки ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» дозволить не тільки отримати об'єктивну інформацію щодо його фінансової стійкості, а й визначити конкретні напрями заходів щодо її підвищення.

З цієї позиції вдосконалення та розробка інтегральних методик є одним із перспективних напрямів методичного забезпечення оцінки фінансового стану та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

3.2 Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»

Резервами підвищення рентабельності фінансових ресурсів є, в першу чергу, їх оптимізація. Вдале поєднання у фінансово-господарській діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» власних, залучених та позичених ресурсів генерує отримання підприємством фінансового результату.

Аналіз економічної літератури свідчить, що виділяють три методичні підходи щодо оптимізації структури капіталу (табл. 3.7).

Як правило, необоротні активи підприємств, у тому числі і основні засоби, формуються за рахунок власного капіталу, а фінансування надходження оборотних активів, як правило, здійснюється за рахунок короткострокових банківських позик та інших залучених ресурсів.

Кожному джерелу формування фінансових ресурсів притаманні певні як позитивні, так і негативні особливості, що обумовлює різний вплив власних і

позикових коштів на діяльність підприємства.

Таблиця 3.7 – Методичні підходи до оптимізації структури капіталу

Критерій оптимізації структури капіталу	Характеристика
Максимізація рівня прогнозованої фінансової рентабельності	Базується на використанні механізму фінансового важеля (левериджу) при різних умовах залучення позикових коштів
Мінімізація вартості	Базується на попередній оцінці вартості власного та позикового капіталу при різних умовах його залучення та багатоваріантних розрахунках середньозваженої вартості капіталу
Мінімізація рівня фінансових ризиків	Базується на диференційованому виборі джерел фінансування різноманітних складових активів підприємства

Джерело: [25, с. 101]

Власні фінансові ресурси підприємства характеризуються: простотою і швидкістю залучення; більш високою здатністю генерувати прибуток; забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства, а отже, зниженням ризику банкрутства; збереженням повного управління і контролю з боку первинних засновників. Водночас обсяги залучення власних фінансових ресурсів є обмеженими, оскільки залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності за попередній період. Збільшення розміру власних фінансових ресурсів, на відміну від позикових, стримує зростання рентабельності власних коштів – показника найбільш привабливого для власників підприємства. Залучення власних фінансових ресурсів супроводжується більш високою вартістю порівняно з альтернативними зовнішніми джерелами.

На відміну від власних, позикові фінансові ресурси характеризуються достатньо широкими можливостями обсягів залучення і значним позитивним впливом на збільшення активів і зростання обсягів діяльності підприємства. Однак залучення позикових коштів пов'язане з деякими організаційними труднощами оформлення кредитної угоди, необхідністю мати згоду кредиторів та заставу у вигляді матеріальних цінностей або гарантій третіх осіб.

Використання позикових фінансових ресурсів знижує також фінансову стійкість підприємства і збільшує ризик його неплатоспроможності [10, с. 52].

При цьому, слід відзначити, що збільшення обсягів, вкладених у виробництво оборотних активів, забезпечить збільшення масштабів виробництва та зростання його доходності. Однак, різниця між рівнем рентабельності діяльності підприємства та вартістю позиченого капіталу може докорінно змінити кінцевий результат господарювання.

Головне завдання фінансово-господарської діяльності підприємства – формування додаткового прибутку у процесі залучення зовнішніх фінансових ресурсів – реалізується різними методами. Одним із показників, що застосовується для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля.

$$E\Phi B = (BEP - \Pi_{\text{ЗК}}^n) \cdot (1 - K_n) \cdot \frac{3K}{BK} \quad (3.1)$$

Так, ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2018 році використовує позиковий капітал у вигляді банківського кредиту на суму 399124 тис. грн. Відсотки за використання позикового капіталу відображають тенденції на ринку капіталу в 2016 – 2018 року. Це дозволить виявити ефект фінансового левериджу саме за умови кількості платних позикових фінансових ресурсів.

Розглянемо механізм формування ефекту фінансового левериджу на підприємстві ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» (табл. 3.8).

Ставка податку на прибуток визначена Податковим кодексом України, згідно ст. 136.1 якого базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків [80]. Середньозважені ставка за кредит у річному обчисленні станом на липень 2019 року становила 20,1 % у національній валюті [84]. Аналізуючи наведені дані, можна відзначити, що на підприємстві ефект фінансового важеля у 2016 – 2017 році мав негативне значення. На кінець 2018 року він став позитивним.

Як видно з даних таблиці 3.8 за рахунок використання позикового

капіталу, зменшення чистої рентабельності власних фінансових ресурсів у 2016 році могло б бути у розмірі 2,15 %, у 2017-му – на 15,34 %, у 2018 році – відбулось збільшення рентабельності власних фінансових ресурсів на 1,32 %.

Таблиця 3.8 – Ефект фінансового левєриджу ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 роки

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4
1. Загальна сума прибутку до оподаткування (р. 1900), тис. грн	113145	7822	188862
2. Проценти до сплати % (кредит)	18,5	16,4	20,1
3. Проценти до сплати, тис. грн	74939	71196	84350
4. Прибуток після сплати процентів до виплати податків, тис. грн	113127	7805,6	188842
5. Рівень оподаткування, %	0,18	0,18	0,18
6. Чистий прибуток, тис. грн. (п. 4-п. 8)	113127	6401	188842
7. Середня сума сукупного капіталу, тис. грн	850862	774510	857162
8. Власний капітал	352629	357197	503355
9. Позиковий капітал	405074	434119	419652
10. Плече фінансового важеля (відношення позикового капіталу до власного)	1,149	1,215	0,834
11. Рентабельність сукупного капіталу (ВЕР), (п. 1 : п. 7x100), %	13,30	1,01	22,03
12. Рентабельність сукупного капіталу після сплати податків [ROA = ВЕР (1 – Кп)]	13,30	0,83	22,03
13. Номінальна ціна позикових ресурсів (п. 2 : п. 9 x 100), %	18,5	16,4	20,1
14. Уточнена середня ціна позикових ресурсів з урахуванням податкової економії, % ресурсів (п. 2 : п. 9 (1 – Кп) x100)	15,2	13,4	16,5
15. Ефект фінансового левєриджу (ЕФВ) [п. 11 x (1 – Кп – п. 14) п.10], %	-2,15	-15,34	1,32

Причиною зменшення ефекту фінансового важеля протягом перших двох років було коливання коефіцієнта рентабельності активів та перевищенням вартості кредитних ресурсів над рентабельністю власних фінансових ресурсів. Отже, додаткове залучення позикових фінансових ресурсів підприємством було дуже негативним з точки зору зниження його прибутковості. Суттєве зростання рентабельності власних фінансових ресурсів у 2018 році забезпечило позитивний ефект фінансового важеля. На кожен гривню вкладених фінансових ресурсів підприємство одержало в поточному році прибуток у розмірі 16,5 коп.

Щоб визначити, як змінився ЕФВ за рахунок кожного фактора обраної моделі, можна скористатися методом ланцюгової підстановки, послідовно замінюючи базовий рівень кожного фактора на фактичний у звітному періоді і порівнюючи ЕФВ до і після зміни відповідного фактора.

$$E\Phi B_0 = (BEP_0 - \Pi_{3K_0}^H) \cdot (1 - K_{\Pi_0}) \cdot \frac{3K_0}{BK_0} = (1,01 - 16,4) \cdot (1 - 0,18) \cdot \frac{434119}{357197} = -15,338 \quad \%$$

$$E\Phi B_{ym,1} = (BEP_1 - \Pi_{3K_0}^H) \cdot (1 - K_{\Pi_0}) \cdot \frac{3K_0}{BK_0} = (22,03 - 16,4) \cdot (1 - 0,18) \cdot \frac{434119}{357197} = 1,927 \quad \%$$

$$E\Phi B_{ym,2} = (BEP_1 - \Pi_{3K_1}^H) \cdot (1 - K_{\Pi_0}) \cdot \frac{3K_0}{BK_0} = (22,03 - 20,1) \cdot (1 - 0,18) \cdot \frac{434119}{357197} = 1,927 \quad \%$$

$$E\Phi B_{ym,3} = (BEP_1 - \Pi_{3K_1}^H) \cdot (1 - K_{\Pi_1}) \cdot \frac{3K_0}{BK_0} = (22,03 - 20,1) \cdot (1 - 0,18) \cdot \frac{434119}{357197} = 2,350 \quad \%$$

$$E\Phi B_1 = (BEP_1 - \Pi_{3K_1}^H) \cdot (1 - K_{\Pi_1}) \cdot \frac{3K_1}{BK_1} = (22,03 - 20,1) \cdot (1 - 0,18) \cdot \frac{419651}{503355} = 1,612 \quad \%$$

Загальна зміна ефекту фінансового важелю становить:

$$\Delta E\Phi B = 1,612 - (-15,338) = 16,949 \quad \%,$$

у тому числі за рахунок:

а) рівня рентабельності сукупного капіталу:

$$1,927 - (-15,338) = 17,264 \quad \%$$

б) рівня податкового вилучення прибутку:

$$2,350 - 1,927 = 0,423 \quad \%$$

в) плеча фінансового важеля:

$$1,612 - 2,350 = -0,738 \quad \%$$

Сума власних фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за рахунок залучення позикового капіталу збільшилася на 161073,6 тис. грн.

$$503355 \times 1,32 = 664428,6 \text{ тис. грн}$$

Отже, в умовах, що склалися, ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» вигідно використовувати позикові засоби в обороті, тому що в результаті цього збільшується обсяг власних фінансових ресурсів.

Практична інтерпретація дії ефекту фінансового важеля дає змогу визначити низку основних правил використання кредитів для забезпечення рентабельності активів та її зростання:

- якщо новий кредит сприяє зростанню ефекту фінансового важеля, то такий кредит вигідний, хоча він і веде до зростання коефіцієнта фінансового ризику;

- ризик кредитора відображається величиною диференціала: чим більший диференціал – тим менший ризик, чим менший диференціал – тим більший ризик;

- якщо зростає відсоткова ставка за кредит, то для того, щоб не змінився ефект фінансового важеля, треба змінити коефіцієнт фінансового левериджу, тобто скористатися додатковим кредитом.

Однак, частка позикових коштів, яка перевищуватиме оптимальний рівень ($> 50\%$ при наявній – $45,5\%$) ускладнить фінансову діяльність підприємства, зменшить ліквідність його балансу та підвищить фінансовий ризик. Тому доцільним буде визначення оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації ризиків.

Цей метод пов'язаний з вибором більш дешевих варіантів фінансування капіталу та строків залучення капіталу для мінімізації різних груп активів підприємств за допомогою таких підходів:

- 1) консервативний – використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів;

- 2) агресивний – використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів;

- 3) компромісний – фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових

зобов'язань.

Оскільки досліджуване підприємство займається виробництвом, має високу частку позикового капіталу, то за оптимальний, з точки зору мінімізації ризиків, можна було б взяти помірний (компромісний) підхід щодо фінансування активів підприємства, за яким змінна частина оборотних активів фінансується за рахунок короткострокового позикового капіталу, а постійна частина оборотних коштів і необоротні активи – за рахунок власного й довгострокового.

Визначимо оптимальну структуру фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Вихідна інформація для обчислень наведена у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Вихідна інформація для визначення структури фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» з метою мінімізації рівня фінансового ризику

Показники	2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Необоротні активи	475986	62,8	548991	69,4	620277	67,2
Оборотні активи	281717	37,2	242325	30,6	302730	32,8
у тому числі:						
– постійна частина	151392	20,0	148767	18,8	213215	23,1
– змінна частина	130325	17,2	93558	11,8	89515	9,7
Сукупні фінансові ресурси	757703	100,0	791316	100,0	923007	100,0

Враховуючи інформацію таблиці 3.9, розрахуємо розмір власних та запозичених фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» при використанні різних підходів до фінансування груп активів (табл. 3.10).

При цьому слід мати на увазі, що постійна частина оборотних активів, як правило, цілком фінансується за рахунок власного капіталу і довгострокових позикових коштів. Фінансують змінну частину оборотних активів звичайно за рахунок короткострокового позикового капіталу, при консервативному підході – частково й за рахунок власного капіталу.

Таблиця 3.10 – Розмір фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за мінімізацією рівня фінансового ризику

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4
1. Загальна сума активів, тис. грн.	757703	791316	923007
2. Необоротні активи, тис. грн.	475986	548991	620277
3. Постійна частина оборотних активів, тис. грн.	151392	148767	213215
4. Власні фінансові ресурси + довгостроковий позиковий капітал (р. 2 + р.3) , тис. грн.	627378	697758	833492
5. Короткострокові запозичені ресурси (р. 1 – р.4), тис. грн.	130325	93558	89515
6. Частка власних фінансових ресурсів $([p.4 / p.1] \cdot 100)$, %	82,8	88,2	90,3
7. Частка запозичених фінансових ресурсів $([p.5 / p.1] \cdot 100)$, %	17,2	11,8	9,7

Для визначення нормативного значення коефіцієнтів фінансової автономії, фінансової залежності і фінансового лівериджу необхідно керуватися фактично сформованою структурою активів і загальноприйнятих підходів до їх фінансування (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Підходи до фінансування активів підприємства

Вид активу	Частка активу на кінець 2018 року, %	Підходи до їхнього фінансування		
		агресивний	помірний	консервативний
Необоротні активи	67,2	40 % – ДЗК 60 % – ВК	20 % – ДЗК 80 % – ВК	10 % – ДЗК 90 % – ВК
Постійна частина оборотних активів	23,1	50 % – ДЗК 50 % – ВК	25 % – ДЗК 75 % – ВК	100 % – ВК
Змінна частина оборотних активів	9,7	100 % – КЗК	100 % – КЗК	50 % – ВК 50 % – КЗК

де ДЗК – довгостроковий залучений (позиковий) капітал,
ВК – власний капітал,
КЗК – короткостроковий залучений (позиковий) капітал.
Джерело: [87, с. 584]

Визначимо нормативну величину коефіцієнтів концентрації власного (Квк), концентрації залученого (позикового) капіталу (Кзк) і фінансового лівериджу (Кфл) у 2018 році:

а) при агресивній фінансовій політиці:

$$K_{вк} = 67,2 \times 0,6 + 23,1 \times 0,5 + 9,7 \times 0 = 51,871 \quad \%$$

$$K_{зк} = 67,2 \times 0,4 + 23,1 \times 0,5 + 9,7 \times 1 = 48,129 \quad \%$$

$$K_{фл} = \frac{48,129}{51,871} = 0,928 \quad \%$$

б) при помірній фінансовій політиці:

$$K_{ек} = 67,2 \times 0,8 + 23,1 \times 0,75 + 9,7 \times 0 = 71,086 \quad \%$$

$$K_{зк} = 67,2 \times 0,2 + 23,1 \times 0,25 + 9,7 \times 1 = 28,914 \quad \%$$

$$K_{фл} = \frac{28,914}{71,086} = 0,407 \quad \%$$

в) при консервативній фінансовій політиці:

$$K_{ек} = 67,2 \times 0,9 + 23,2 \times 1 + 9,7 \times 0,5 = 67,641 \quad \%$$

$$K_{зк} = 100 - 67,641 = 32,359$$

$$K_{фл} = \frac{32,359}{67,641} = 0,478 \quad \%$$

У результаті наведених розрахунків нормативної величини коефіцієнтів концентрації власних та залучених фінансових ресурсів отримано структуру капіталу підприємства, яка буде сприяти мінімізації рівня фінансового ризику ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за даних умов фінансування.

Судячи з фактичного рівня наведених коефіцієнтів станом на кінець 2018 року (0,545; 0,455; 0,834), можна зробити висновок, що ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» проводить агресивну фінансову політику і ступінь фінансового ризику дещо перевищує нормативний рівень при сформованій структурі активів підприємства.

Фактично на кінець 2018 року частка власного капіталу становила 54,5 %, що нижче від оптимальної за консервативного типу політики (67,64 %). За розрахунками підприємство має реальний розмір власного капіталу в 2018 році нижчий за потребу на 13,14 %. Позиковий же капітал, навпаки вище

розрахованої його суми на 13,14 %.

Отже, за рахунок отримання дешевого позикового капіталу (кредиторська заборгованість) підприємство може збільшити обсяги позикових ресурсів, що, відповідно проведеним вище розрахункам та за умов допустимого фінансового ризику сприятиме зростанню прибутку та рентабельності власного капіталу.

Глибоке розуміння механізму формування джерел фінансових ресурсів передбачає аналітичний підхід до показників структури капіталу з погляду ціни, яку повинно платити підприємство за його залучення та використання. Зазначена ціна виражається у сплаті дивідендів під час формування статутного капіталу; у ринковій вартості майна, внесеного до статутного капіталу підприємства; у відсотках за умови використання банківського кредиту. Навіть прибуток має свою ціну, оскільки за його відсутності для розвитку підприємства потрібно було б залучати кошти шляхом випуску акцій [56, с. 615].

Оцінка і порівняння вартості різних елементів капіталу дають можливість сформувати цільову структуру капіталу. Але цілі можуть змінюватися в часі. Однак у будь-який момент підприємство, маючи відповідну структуру капіталу, приймає фінансові рішення, які сумісні з цільовою структурою.

Якщо метою оптимізації структури капіталу підприємства є мінімізація вартості капіталу (тобто витрати, пов'язані із залученням фінансових ресурсів), то з різних варіантів має обиратися та структура капіталу, за якої показник середньозваженої вартості капіталу буде найменшим.

Середньозважена вартість капіталу (WACC), визначається як сума показника вартості позикових коштів, помноженої на їх частку в структурі всього капіталу, і показника вартості власних коштів, помноженої також на їх частку в структурі всього капіталу.

$$WACC = \frac{E}{K} \cdot y + \frac{D}{K} \cdot b(1 - X_c) \quad (3.2)$$

K – обсяг інвестованого капіталу;

D – обсяг позикових коштів;

E – обсяг власного капіталу;

c – WACC;

y – необхідна або очікувана прибутковість від власного капіталу;

b – необхідна або очікувана прибутковість від позикових коштів;

Xc – ставка податку на прибуток.

WACC допомагає визначити, які кошти – власні або позикові – вигідніше використовувати підприємству для фінансування тих чи інших проектів.

Оскільки капітал ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод» може формуватися за рахунок різних джерел, у процесі аналізу оцінимо кожний із них і зробимо порівняльний аналіз їхньої вартості. Розглянемо процес оптимізації структури капіталу за методикою, яку описав І.О. Бланк [7].

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод» за 2016 – 2018 роки наведено в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 – Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод» за 2016 – 2018 роки

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+, -)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1	2	3	4	5	6
1. Загальна потреба в капіталі, тис. грн (K)	757703	791316	923007	33613	131691
2. Джерела формування капіталу:					
2.а. власний капітал, тис. грн (E)	352629	357197	503355	352629	357197
2.б. позиковий капітал, тис. грн (D)	405074	434119	419652	405074	434119
4. Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням премії за ризик, %	18,5	16,4	20,1	0,4	2,6
5. Ставка податку на прибуток, % Xc	0,18	0,18	0,18	-	-
6. Податковий коректор: (1-гр.5)	0,82	0,82	0,82	-	-
7. Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням податкового коректора (гр.4×гр.6, %)	0,148	0,148	0,148	-	-
9. Середньозважена вартість капіталу (гр.8а×гр.2а+гр.8б×гр.2б/100)	15,733	1,444	17,536	-14,290	16,092

Як видно з таблиці 3.12, мінімальна середньозважена вартість капіталу ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод» досягається у 2017 році, найбільша

середньозважена вартість капіталу досягається у випадку збільшення прибутковості капіталу у 2018 році, що пояснюється високою вартістю як власного, так і позикового капіталу.

Отже, вартість фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» протягом 2016 – 2018 років не є стабільною: вона коливається. При цьому чинником збільшення вартості фінансових ресурсів було збільшення суми власного капіталу при зменшенні позикового.

Разом з тим, результати досліджень підтверджують, що не ефективне функціонування ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» ґрунтується на неправильно обраній та сформованій структурі фінансових ресурсів, в якій відзначається значний наростаючий дефіцит власних фінансових ресурсів, який покривався за рахунок позикових фінансових ресурсів, а саме кредиторської заборгованості, що була основним джерелом фінансування діяльності досліджуваного підприємства у 2016 – 2018 роках.

Зважаючи на це, політика ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» з управління структурою фінансових ресурсів має бути спрямована на забезпечення і підтримку оптимальної структури капіталу з метою зменшення загальних витрат на залучення капіталу і забезпечення гнучкості в доступі підприємства до ринків капіталу.

Під час розроблення фінансової політики ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» необхідно обрати таку структуру фінансових ресурсів, яка за найнижчої вартості капіталу надасть змогу збільшити його ринкову вартість. Оптимальною є така структура фінансових ресурсів, яка буде спроможна звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, який дає змогу залучити капітали на прийнятних умовах.

Отже, формування запозичених фінансових ресурсів та ефективне управління ними має сприяти прискоренню руху фінансових і матеріальних ресурсів підприємства, зниженню строків окупності інвестицій, розширенню обсягів та сфери діяльності, а у результаті – підвищенню його

конкурентоспроможності й ринкової вартості. Проте, у сучасних умовах динамічного зовнішнього середовища, мають місце прояви певних негативних чинників, які обмежують можливості ефективного використання запозичених ресурсів, зокрема слабка активність потенційних інвесторів, відсутність доступу більшості підприємств до довгострокового фінансування; низька платоспроможність підприємства та значна ймовірність ризику банкрутства внаслідок несвоєчасного погашення боргу; висока ціна на запозичені ресурси тощо. Необхідність зменшення негативного впливу зазначених чинників на фінансову діяльність підприємства вимагають формування адекватного й налагодженого механізму залучення фінансових ресурсів, дотримання відповідних базових принципів, мобільності та маневреності їх використання.

Загальна рекомендація більшості науковців зводиться до того, що 100 %-й позиковий капітал і виключно власне фінансування є неоптимальними стратегіями управління, тому необхідно розрахувати таку структуру капіталу, при якій середньозважені витрати на капітал і величина фінансового левериджу будуть найоптимальнішими, до того ж слід враховувати фінансову стійкість підприємства та термін використання позикового капіталу [31, с. 90-91].

Отже, рішення про вибір структури фінансових ресурсів є частиною стратегії фінансування, в якій має враховуватися: ринкова позиція ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», майбутні інвестиційні можливості, очікувані грошові потоки, дивідендна політика та потреба у фінансуванні.

Система управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» може вважатися досить ефективною лише в тому разі, якщо вона надасть змогу не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства.

За допомогою здійсненого у попередньому розділі факторного аналізу рентабельності фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» виявлено такі резерви її підвищення, як прискорення оборотності активів та

оптимізація структури майна й фінансових ресурсів. Тому в умовах, що склалися, вважаємо необхідними і пріоритетними напрямками щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства наступні заходи:

- раціональне використання оборотних засобів;
- ефективне управління виробничими запасами;
- управління основними засобами і нематеріальними активами;
- організація і управління фінансовою стійкістю.

Кожному з цих напрямків притаманні свої інтереси, які, як правило, повинні збігатися між собою з метою стабілізації та підвищення ефективності функціонування підприємства. Так, ефективність використання фінансових ресурсів характеризується оборотністю активів і показниками рентабельності.

Отже, ефективність управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» можна підвищувати, зменшуючи термін оборотності і підвищуючи рентабельність за рахунок зниження витрат і збільшення виручки. Прискорення оборотності оборотних коштів не вимагає капітальних витрат і призводить до зростання обсягів виробництва та реалізації продукції.

Прискорення оборотності оборотних коштів є першочерговою задачею і важливим напрямом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у сучасних умовах і досягається такими шляхами:

1. На стадії створення виробничих запасів – впровадження економічно обґрунтованих норм запасу; наближення постачальників сировини, напівфабрикатів до підприємства - споживача; широке використання прямих довготривалих зв'язків; розширення складської системи матеріально-технічного забезпечення, а також оптової торгівлі продукцією ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»; комплексна механізація і автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт на складах.

2. На стадії незавершеного виробництва – прискорення науково-технічного прогресу (впровадження прогресивної техніки і технології,

особливо безвідходної і маловідходної, роботизованих комплексів, роторних ліній); розвиток стандартизації, уніфікації, типізації; вдосконалення форми підприємства промислового виробництва, застосування більш дешевих матеріалів; вдосконалення системи економічного стимулювання; економічного використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів; збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом.

3. На стадії обігу – наближення споживачів продукції до виробника; вдосконалення системи розрахунків; збільшення обсягу реалізованої продукції внаслідок виконання замовлень по прямим зв'язках, дострокового випуску продукції.

Система функціонування фінансових ресурсів пов'язана з прийняттям рішень щодо раціональної структури засобів підприємства – визначення напрямів фінансування.

Один зі способів економії оборотного капіталу, а отже підвищення його оборотності, полягає в удосконаленні управління запасами, що можна віднести до іншого напрямку підвищення ефективності фінансових ресурсів.

Для оптимального управління запасами необхідно:

- оцінити загальну потребу в сировині на планований період;
- періодично уточнювати оптимальну партію замовлення і момент замовлення сировини;
- періодично уточнювати і зіставляти витрати на замовлення сировини і витрати по зберіганню;
- регулярно контролювати умови зберігання запасів;
- мати систему контролю та обліку.

Оптимальне управління готовою продукцією має на увазі врахування наступних чинників :

- готова продукція зростає у міру завершення виробничого циклу;
- можливість ажіотажного попиту;
- сезонні коливання;
- залежані і неходові товари.

Інший шлях прискорення оборотності оборотного капіталу полягає у зменшенні рахунків з дебіторами. Рівень дебіторської заборгованості визначається багатьма факторами: вид продукції, ємність ринку, ступінь насиченості ринку певною продукцією, прийнята в підприємствах система розрахунків та ін. Управління дебіторською заборгованістю передбачає, перш за все, контроль за обіговістю коштів у розрахунках.

Управління дебіторською заборгованістю диктує необхідність кожному підприємству виводити природний рівень дебіторської заборгованості (у днях) по кожному виду товарів або послуг, виходячи з власного досвіду і специфічних умов підприємства, враховуючи при цьому технологічні особливості кожного виду. Природний рівень дебіторської заборгованості розраховується з тих міркувань, що її рівень не повинен позначатися на нормальному функціонуванні підприємства, бути природним у тому плані, що менший рівень неможливий, а більший – економічно недоцільний :

$$ДЗ_{np.N} = \frac{П_N}{K \times P_o} \quad (3.3)$$

де $ДЗ_{np.N}$ – природний рівень дебіторської заборгованості, грн ;

$П_N$ – валовий прибуток за відвантажену продукцію (протягом будь-якого звітного періоду на кожен вид товарів/послуг) ;

K – кількість днів у місяці (звітному періоді) ;

P_o – рівень дебіторської заборгованості (у днях) на кожен вид товарів або послуг.

Для чіткішого уявлення про рівень дебіторської заборгованості у ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» доцільно розраховувати її загальну суму, яку потім можна виражати у процентах до активів, прибутків тощо :

$$ДЗ_{заг.} = ДЗ_{np.N.1} + ДЗ_{np.N.2} + ... + ДЗ_{np.Nn}, \quad (3.4)$$

де $ДЗ_{np.Nn}$ – природний рівень дебіторської заборгованості у гривнях на

кожен вид продукції.

Для того щоб розглянути дебіторську заборгованість у часовому проміжку, можна використати таку формулу, яку ще інколи називають середнім періодом погашення :

$$DSO = X\% (10 \text{ днів}) + Y\% (30 \text{ днів}) + \dots + Z\% (\text{понад } 60 \text{ днів}), \quad (3.5)$$

де $x, y, \dots, z$ – процентне співвідношення споживачів товарів/послуг, наданих у кредит.

На основі вищерозглянутих формул складається віковий план рахунків, що розбиває дебіторську заборгованість у часі, що дає змогу швидко визначити термін заборгованостей. При цьому вона допомагає одержувати певні моніторингові дані, що дають можливість краще стежити за ситуацією.

Третій шлях скорочення витрат оборотного капіталу полягає в кращому використанні грошових коштів. Таким чином, з позиції теорії інвестування кошти являють собою один з окремих випадків інвестування в товарно-матеріальні цінності. Тому до них застосовуються загальні вимоги. По-перше, необхідний базовий запас грошових коштів для виконання поточних розрахунків. По-друге, необхідні певні кошти для покриття непередбачених витрат. По-третє, доцільно мати певну величину вільних грошових коштів для забезпечення можливого чи прогнозованого розширення діяльності.

Оптимальний розмір залишку грошових коштів можна розрахувати за такою формулою:

$$Z_{\text{з.к.о.}} = \frac{C_n - A}{O}, \quad (3.6)$$

де $Z_{\text{з.к.о.}}$ – оптимальний залишок грошових коштів ;

C_n – собівартість реалізованої продукції ;

A – сума амортизаційних відрахувань ;

O – оборотність оборотних активів.

$$З_{з.к.о.} = \frac{1235779 - 71081}{5,500} = 211761 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, на 2018 рік підприємству необхідні були грошові кошти у сумі 211761 тис. грн. Фактично на початок 2018 року вони становили 6702 тис. грн, а залишок на кінець 2018 року склав 9737 тис. грн. Враховуючи розширення обсягів діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2018 році, та зростання у зв'язку з цим собівартості продукції (+9,7 %), підприємство потребує значно більшу суму грошових коштів від розрахованої.

Ще одним важливим інструментом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є управління його основними засобами та нематеріальними активами.

Основним питанням в управлінні цими активами є вибір методу нарахування амортизації. Найпоширеніший – рівномірний метод нарахування амортизації, що базується на нормативному терміні служби основних засобів. Норми амортизаційних відрахувань встановлюються, виходячи із фізичного і морального термінів служби засобів праці і висловлюють нормативний термін відшкодування їх вартості. Економічно обґрунтоване визначення величини амортизаційних відрахувань вимагає правильної вартісної оцінки основних засобів, періодично виникає потреба в переоцінці основних засобів з метою визначення їх відновної вартості та приведення у відповідність з реальними економічними умовами.

ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» може застосовувати метод прискореної амортизації, який передбачає, що основна сума амортизації нараховується в перші роки експлуатації. Це не тільки дозволяє прискорити оновлення основних засобів, але і є методом зниження інфляційних втрат, адже забезпечує швидке відшкодування значної частини витрат, виграш за рахунок фактора часу.

3.3 Розробка фінансового плану на основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів підприємства

На сьогоднішній день кожне підприємство, не залежно від його розміру, форми власності, виду та сфери діяльності, має чітко сформувати не тільки цілі, але й стратегії власної діяльності. Успішна діяльність підприємства у сфері продажу вимагає здійснення такої управлінської функції як прогнозування.

Прогнозування є науково обґрунтованим передбаченням формування та використання фінансових ресурсів підприємства. При цьому тією або іншою мірою враховується забезпеченість основними засобами виробництва та ресурсами основних факторів зростання.

Формою реалізації поточного планування фінансової діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є його фінансовий план. Як один з найважливіших інструментів управління фінансами, він має характеризуватись високим рівнем якості. Тому важливою передумовою збалансованого фінансового розвитку ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є не просто наявність системи фінансового планування, а її раціональне функціонування, що знаходить відображення у фінансовому плані відповідної якості. Лише висока якість фінансового плану перетворює його на дієвий інструмент управління фінансами підприємства, в іншому разі – він залишиться формальним документом, на складання якого витрачені ресурси без адекватної віддачі, що, нажаль, часто відбувається на вітчизняних підприємствах.

Для ефективної не тільки господарської, але й фінансової діяльності підприємства в цілому, кожний суб'єкт господарювання повинен сформувати власну стратегію управління фінансами. Це може бути як стратегічний чи виробничий фінансові плани (на місяць, півроку або будь-який інший часовий відрізок) – план доходів та витрат, балансовий план; так і бюджетування, що є елементом оперативного фінансового планування

Аналіз, узагальнення та розвиток сучасних підходів до визначення змісту

та особливостей поточного фінансового планування дозволило нам виокремити його наступні сутнісні характеристики (рис. 3.1).

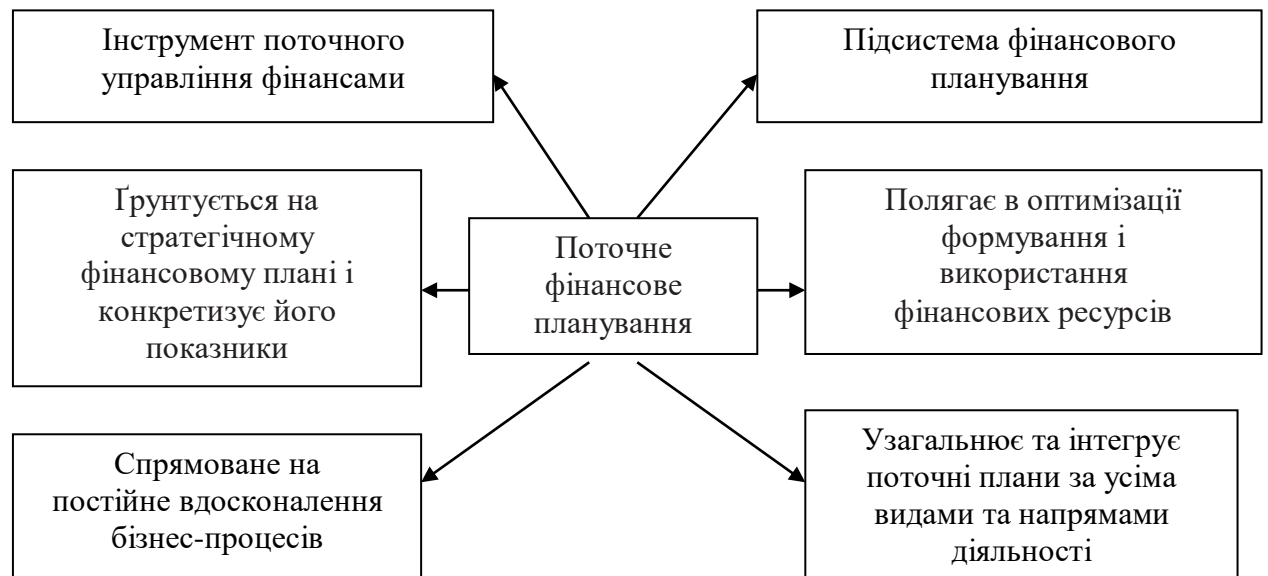

Рисунок 3.1 – Система сутнісних характеристик поточного фінансового планування

Джерело: [14]

Таким чином, поточне фінансове планування є підсистемою фінансового планування, що ґрунтується на стратегічному фінансовому плані і спрямоване на постійне вдосконалення бізнес-процесів, забезпечує інтеграцію поточних планів за усіма видами і напрямками діяльності, конкретизацію стратегічних планових фінансових показників, оптимізацію формування і використання фінансових ресурсів і забезпечує, таким чином, процес поточного управління фінансами підприємства.

У перебігу поточного фінансового планування здійснюється обґрунтування обсягів, джерел та структури доходів підприємства; визначення планового обсягу та структури витрат; обґрунтування обсягу прибутку та напрямів його використання; обґрунтування обсягу та структури активів в розрізі їх окремих видів; визначення обсягу та структури капіталу в розрізі його окремих видів; обґрунтування вартості капіталу, що залучається в плановому періоді; обґрунтування обсягу та структури позитивного та від'ємного

грошових потоків за видами діяльності; визначення обсягу чистого грошового потоку; обґрунтування показників результативності бізнес-процесів; прогнозна оцінка ризиків та обґрунтування заходів щодо усунення (або попередження) їх негативних наслідків [91, с. 221].

Таким чином, в процесі поточного фінансового планування, стратегічні фінансові показники одержують конкретизацію та деталізацію, яка здійснюється в межах розробленої фінансової політики та з врахуванням заходів, що відображені в програмі фінансового розвитку. Виходячи з того, що система стратегічного фінансового планування, на наш погляд, має ґрунтуватись на інтеграції концепцій збалансованої системи показників та економічної доданої цінності, що дозволяє чітко сформулювати головний цільовий показник фінансової діяльності, ідентифікувати найважливіші фінансові важелі зростання цінності підприємства та надалі встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними та не фінансовими параметрами функціонування підприємства, а система стратегічних фінансових показників обґрунтовується в розрізі окремих напрямів стратегічного фінансового розвитку та елементів фінансового потенціалу, на які вони здійснюють вплив [92, с. 359 – 370].

Для оцінки ефективності фінансових планів і фінансового планування пропонується застосування системи показників фінансового стану, що по-перше, більшою мірою характеризує рівень збалансованості та цільової спрямованості фінансових планів; по-друге, залишає поза увагою ряд важливих якісних характеристик фінансового плану [90, с. 30]. Так, певною мірою акцентується увага на завданнях фінансового планування, а саме: забезпеченні зростання цінності підприємства, недопущенні банкрутства тощо, але в цілому їх підхід не дозволяє комплексно оцінити якість фінансового плану.

Якість фінансового плану має дві сторони: об'єктивну, яка висвітлює якість фінансового плану як сукупність певних характеристик і властивостей, що дозволяють визначити об'єкт саме як фінансовий план (наявність характерної структури документу, певних планових показників тощо, що

дозволяють описувати майбутній фінансовий стан підприємства), та суб'єктивну, яка характеризує ступінь відповідності фінансового плану певним вимогам і очікуванням. Виходячи з цього та враховуючи особливості та роль фінансового плану, на наш погляд, якість фінансового плану – це сукупність його взаємопов'язаних і взаємозумовлених параметрів, що відповідають потребам фінансового розвитку підприємства [90, с. 30].

Результативний аспект якості фінансового плану віддзеркалює його основні якісні характеристики – результативність та ефективність, які вимірюється шляхом оцінювання рівня досягнення очікуваного запланованого результативного фінансового показника, яким може бути економічна додана вартість (EVA), обсяг чистого прибутку, обсяг чистого грошового потоку, рентабельність інвестованого капіталу тощо. Найбільш прийнятним варіантом фінансового плану слід вважати той, що забезпечить одержання максимального фінансового ефекту при найменшому рівні витрат на фінансове планування. Таким чином, ефективність фінансового плану ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» – це, перш за все, співвідношення між його фінансовим результатом та витратами на його обґрунтування.

Аспект збалансованості фінансового плану передбачає оцінку збалансованості фінансових цілей і узгодженості фінансових інтересів, з одного боку, та рівня збалансованості окремих параметрів фінансового потенціалу ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» і пропорцій розвитку підприємства – з іншого.

Збалансованість цілей та задач вважаємо важливою передумовою реалізації фінансового плану. В перебігу її оцінки досліджується вертикальна (в розрізі стратегічного, поточного та оперативного фінансових планів) і горизонтальна (в розрізі фінансових планів різних функціональних підрозділів) узгодженість фінансових цілей і завдань.

Фінансовий план як узагальнюючий документ фінансового розвитку ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», який інтегрує результати усіх інших функціональних видів планування, має віддзеркалювати певний ступінь

узгодженості фінансових інтересів різних зацікавлених сторін: власників, кредиторів, постачальників, покупців, персоналу, держави тощо. Тому оцінка якості фінансового плану має передбачати дослідження рівня дотримання в ньому умов розробленої дивідендної політики, політики оплати і стимулювання праці персоналу, договірних умов щодо розрахунків з кредиторами, страховиками, постачальниками, умов кредитної політики, фінансових відносин з державою, порушення яких може призводити до демотивації персоналу, ускладнення стосунків з контрагентами, штрафних санкцій з їх боку тощо, що може негативно позначатись на фінансових результатах ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод».

Фінансовий план, окрім досягнення необхідного фінансового результату, повинен забезпечувати збалансований фінансовий розвиток ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», що, на нашу думку, досягається шляхом дотримання збалансованості параметрів його фінансової діяльності. Так, ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» гіпотетично може орієнтуватись на досягнення високого рівня рентабельності інвестованого капіталу при високому рівні фінансового ризику, нехтувати стандартами платоспроможності та фінансової стійкості, що в результаті часто призводить до розгортання кризових явищ і банкрутства підприємства. Таким чином, в перебігу фінансового планування, незалежно від типу обраної фінансової стратегії, обов'язковим є забезпечення певних параметрів фінансової діяльності, які дозволяють гарантувати фінансову безпеку ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод». Основними з них, на нашу думку, є наступні (табл. 3.13).

За даними таблиці 3.13 можна відзначити незбалансованість деяких параметрів діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2018 році щодо його фінансового плану, що свідчить про його не повну ефективність. Так, при збалансованості чистого грошового потоку (отримано позитивний чистий грошовий потік у сумі 2017 тис. грн) терміни залучення капіталу не відповідають рівню ліквідності активів (коефіцієнт загального покриття < 1); рівень дохідності активів – значно менший від витрат по залученню капіталу,

які спостерігаються на сучасний момент на ринку капіталу [74].

Таблиця 3.13 – Умови збалансованості параметрів фінансової діяльності
ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2019 році

Параметри фінансової діяльності	Умови збалансованості	Фактичне значення на кінець 2018 року
Збалансованість структури активів та капіталу	Відповідність термінів залучення капіталу рівню ліквідності активів $K_{зп} > 1$; $K_{фа} > 0,5$	$K_{зп} = 0,721 < 1$ $K_{фа} = 0,545 > 0,5$
Збалансованість рівня доходності активів та витрат по залученню капіталу	$EP > WACC$	$18,22 < WACC$ (до 30 %)
Збалансованість грошових потоків	$ЧГП > 0$	$2017 > 0$
Збалансованість рівня доходності активів та рівня їх фінансових ризиків	Прийнятне співвідношення між рівнем доходності активів та рівнем їх ризику (досягнення мінімального рівня фінансового ризику при бажаному рівні доходності активів)	

Умовні позначення: $K_{зп}$ – коефіцієнт загального покриття;
 $K_{фа}$ – коефіцієнт фінансової автономії;
 EP — економічна рентабельність активів;
 $WACC$ — середньозважена вартість капіталу;
 $ЧГП$ — чистий грошовий потік.

Ефективність функціонування ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у довгостроковому періоді, високі темпи його розвитку та підвищення конкурентоспроможності великою мірою визначаються рівнем використання фінансових ресурсів, тому одним із найважливіших напрямів фінансової політики підприємств на сучасному етапі є формування стратегії забезпечення фінансовими ресурсами, яка повинна бути спрямована на отримання високих темпів зростання прибутку, мінімізацію фінансових ризиків, забезпечення необхідного рівня ліквідності [99, с. 47]. Послідовність складання фінансового плану на підприємстві наведена на рис. 3.2.

Мета складання поточного фінансового плану міститься в узгодженні доходів і витрат. При перевищенні доходів над витратами, суму цього перевищення може бути спрямовано в резерв через придбання високоліквідних фінансових інструментів. При зворотній ситуації виникає потреба в позикових коштах. Тоді це джерело включають в доходну частину, а його повернення – у

витратну в наступному періоді.

Рисунок 3.2 – Послідовність складання фінансового плану на підприємстві [42]

Розроблена стратегія подальшої діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» щонайменше на рік передбачає розширення виробництва, реконструкції, поліпшення фінансового стану, опис істотних факторів, які можуть вплинути на діяльність емітента в майбутньому).

Напрямами діяльності є:

- 1) Виробництво та реалізація продукції

В бюджеті 2019 р. заплановано реалізувати 53,9 тис. тон продукції, що в порівнянні з 2018 р. більше на 0,12 тис. тон.

Обсяг виробництва продукції 2019 року складе 54,1 тис. тон продукції, що аналогічно показникам 2018 р.

2) Інвестиції

Заплановано капітальних інвестицій в 2019 р. на суму 118 млн. грн (+12,7 %). Інвестиції у 2019 р. заплановані у сферах:

- збільшення виробничих потужностей підприємства,
- капітальний ремонт обладнання підприємства,
- підвищення ефективності, безпеки та якості [74].

Таким чином, актуальність і важливість прогнозування стану підприємства полягає в тому, що на його основі визначаються альтернативні шляхи розвитку підприємства, обирається найкращий з них і передбачаються головні дії керівництва, спрямовані на максимально раціональне і ефективне використання потенційних можливостей підприємства та реалізацію всіх необхідних заходів, спрямованих на мінімізацію або уникнення можливих ризиків у майбутній діяльності суб'єкта господарювання.

До найбільш поширених кількісних методів прогнозування відносяться: – прогнозування з використанням ковзних середніх величин; експоненційне згладжування; прогнозування з застосуванням методу найменших квадратів; графічний метод; метод Бокс-Дженкінса.

Третю групу методів прогнозування продажу представляють причинно-наслідкові методи. До них відносяться : регресійні моделі; економетричні моделі; імітаційне моделювання; моделі дифузії та інші.

Найбільш поширеними серед методів даної групи прогнозування продажу є регресійні моделі.

При їх використанні треба:

- ідентифікувати причини-фактори, що впливають на величину продажу;
- оцінити зміни причин-факторів у прогностичному періоді;
- встановити залежність між зміною-причин факторів і обсягом продажу товарів;
- визначити прогностичну величину продажу.

З метою прогнозування фінансових ресурсів застосуємо відомий в теорії і практиці такий метод прогнозування, як метод найменших квадратів. Він відноситься до методів екстраполяції. Суть його полягає в мінімізації суми квадратних відхилень між величинами, що спостерігаються, і розрахунковими величинами. Прогноз продажу буде точнішим тоді, коли відомі між цими параметрами будуть меншими.

Прогноз фінансових ресурсів за зазначеним методом визначається за формулою (3.7):

$$Y_{t+1} = a + b_{xn}, \quad (3.7)$$

де Y_{t+1} – прогнозний обсяг фінансових ресурсів у;

$t+1$ – прогнозний період;

a і b – коефіцієнти;

x_n – умовне позначення часу (номер прогнозованого року);

$$a = \frac{\sum_{i=1}^n x_i^2 \sum_{i=1}^n y_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{s=1}^n x_s y_s}{n \sum_{s=1}^n x_i - (\sum_{s=1}^n x_s)^2} \quad (3.8)$$

$$b = \frac{n \cdot \sum_{i=1}^n x_i y_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{n \sum_{s=1}^n x_i^2 - (\sum_{s=1}^n x_s)^2} \quad (3.9)$$

де n – кількість років, за які використана статистична інформація для прогнозування фінансових ресурсів;

x_i – номер i -го року;

y_i – обсяг продажу в i -му році.

Для розрахунку прогнозованого обсягу фінансових ресурсів побудуємо допоміжну таблицю (табл. 3.14).

Таблиця 3.14 – Вихідні дані для розрахунку прогнозованого обсягу фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за методом найменших квадратів

Роки	Номер часового періоду (x)	Значення $\dot{x}^2$	Обсяг фінансових ресурсів, млн. грн	$X_i Y_i$
2009	1	1	140,107	140,107
2010	2	4	137,292	274,584
2011	3	9	165,542	496,626
2012	4	16	223,93	895,72
2013	5	25	318,214	1591,07
2014	6	36	435,527	2613,162
2015	7	49	944,02	6608,14
2016	8	64	757,703	6061,624
2017	9	81	791,316	7121,844
2018	10	100	923,007	9230,07
	$\Sigma x_i = 55$	$\Sigma x_i^2 = 385$	$\Sigma y_i = 4836,7$	$\Sigma x_i y_i = 35033$

Джерело: [74]

В даному випадку $n = 10$. Отже:

$$a = \frac{385 \cdot 4836,7 - 35033}{10 \cdot 385 - 55^2} = 2214,6$$

$$b = \frac{(10 \cdot 35033) - (55 \cdot 4836,7)}{10 \cdot 385 - 55^2} = 102,2$$

Прогноз фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на 2019 рік становитиме:

$$Y_{t+1} = 2214,6 \cdot 102,2 = 3338,8 \text{ тис. грн}$$

Система управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» може вважатися досить ефективною лише в тому разі, коли вона дає змогу не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства. У цьому аспекті важливу роль в обґрунтуванні управлінських рішень у бізнесі відіграє маржинальний аналіз, методика якого базується на вивченні співвідношення між трьома групами найважливіших економічних

показників: витратами, обсягом виробництва (реалізації) продукції, прибутком і прогнозуванні величини кожного з цих показників при заданому значенні інших. Даний метод управлінських розрахунків називають ще аналізом беззбитковості чи сприяння доходу [87, с. 332].

В основу методики покладений розподіл виробничих і збутових витрат у залежності від зміни обсягу виробництва на змінні і постійні і використання категорії маржинального доходу.

Беззбитковий обсяг продажу і зона безпеки підприємства – основоположні показники в обґрунтуванні управлінських рішень, в оцінюванні діяльності підприємства. Для визначення їхнього рівня у ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» з метою прогнозування застосуємо аналітичний метод (табл. 3.15)

Як свідчать дані таблиці 3.15, при сумарних операційних доходах у розмірі 1507357 тис. грн поріг рентабельності, тобто вартісне вираження точки беззбитковості ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», склав 534577,8 тис. грн. Для ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» критична точка розташована на рівні 64,5 % від можливого обсягу реалізації продукції. Тобто, пакети замовлень на продукцію мають бути значно вищі за рівень його виробничої потужності. При цьому запас фінансової стійкості, який дорівнює різниці між фактичним і беззбитковим обсягом продажів, склав 927779 тис. грн, або 64,5 % від сумарних операційних доходів.

Дія операційного важеля (левериджа) полягає в тому, що будь-яка відносна (у відсотках) зміна виручки від продажу продукції завжди породжує більш значну відносну (у відсотках) зміну прибутку (збитку). Цей ефект зумовлено різницею ступенів впливу динаміки постійних і змінних затрат на формування фінансових результатів за кількісної зміни обсягу виробництва.

Для ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» при зміні операційної діяльності підприємства, його операційний прибуток буде підвищуватись на 1,55 % сильніше.

Таблиця 3.15 – Показники порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості та операційного важеля ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2018 р.

Найменування показників	Значення
1	2
1.Сумарні операційні доходи, тис. грн (Форма №2 р. 2000 + 2120)	1507357
2.Змінні витрати, тис. грн.	1235779
3.Валова маржа (маржинальний дохід)	271578
4.Частка валової маржі у сукупних операційних доходах, %	0,180
5.Фіксовані (постійні) витрати, тис. грн	96314
6.Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	175264
7.Поріг рентабельності, тис. грн	534577,8
8.Запас фінансової стійкості, тис. грн.	972779,2
9.Запас фінансової стійкості, %	64,5
10.Операційний важіль, % (ОВ)	1,550
11. Коефіцієнт маржинального доходу	0,180

При збільшенні операційної діяльності зменшується питома вага постійних витрат та відповідно зменшується операційний важіль, а отже зменшується ризик для підприємства, а при зменшенні операційної діяльності питома вага постійних витрат зростає, відповідно підвищується і вплив операційного важеля на прибуток та збільшується ризик для підприємства.

Зона безпеки показує, на скільки відсотків фактичний обсяг продажів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» вищий від критичного, при якому рентабельність дорівнює нулю. При обсязі реалізації, що дорівнює нулю, підприємство зазнає збитків у розмірі суми постійних витрат (для ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» – 96314 тис. грн).

Щоб визначити, за скільки місяців окупляться постійні витрати звітного періоду, необхідно зробити такий розрахунок:

$$t = \frac{12 \cdot \text{Беззбитковий обсяг продажів}}{\text{Річний обсяг продажів}} \quad (3.10)$$

$$t = \frac{12 \cdot 534577,8}{1507357} = 4,26 \text{ місяців}$$

Проведені розрахунки свідчать, що постійні витрати ПрАТ

«Кременчуцький міськмолкозавод» окупляться через 4,3 місяців. Протягом інших 7,7 місяців ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» зароблятиме прибуток. Отже, підприємству доцільно розширювати обсяги виробництва.

Отже, резервами підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» є прискорення оборотності активів та оптимізація структури фінансових ресурсів.

Підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів буде сприяти прискорення оборотності сукупних активів та їх складових частин (за рахунок зростання обсягів реалізації, оптимізації розміру запасів; скорочення розміру дебіторської заборгованості, реалізації, консервації чи здачі в оренду основних засобів, що у даний момент не використовуються тощо).

Підприємству доцільно розширювати обсяги виробництва, адже, при зміні операційної діяльності підприємства, його операційний прибуток буде підвищуватись на 1,55 % сильніше.

За допомогою методу Фостера – Стюарта перевірено гіпотезу про наявність тренда (певної аналітичної функції, що описує фактичну середню для періоду спостереження тенденцію досліджуваного процесу, його зовнішні прояви). Метод дає достатньо надійні результати та дозволяє визначити тренд у значенні дисперсії рівнів, що має вплив на прогностичний аналіз.

З метою складання фінансового плану спрогнозуємо доходи і витрати ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на 2019 рік за допомогою лінії тренда. Для якісної оцінки сили зв'язку скористаємося шкалою Чеддока. Тіснота зв'язку за $R=0,90$ є доволі високою.

За допомогою цього рівняння ми знаходимо прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції на 2019 рік, тобто восьмий період:

$$y = 1940033 \times 8 + 200785 = 2140818 \text{ тис. грн.}$$

На основі проведених розрахунків прогнозних показників складено фінансовий план ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на 2019 рік (табл.

3.16).

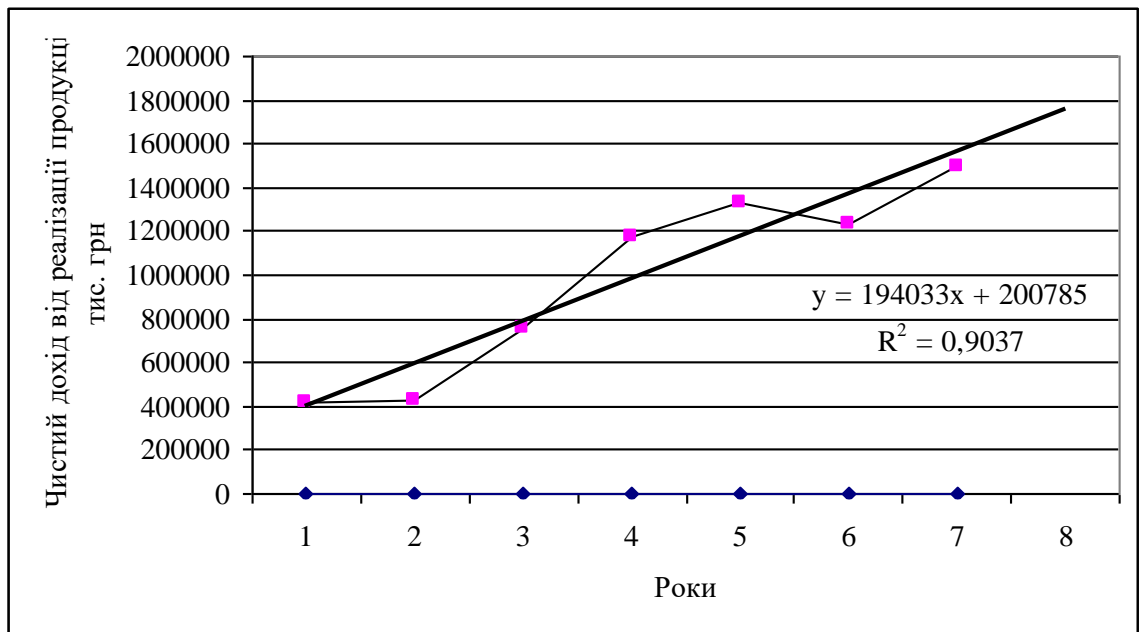

Рисунок 3.3 – Обсяги виробництва ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2012 – 2018 роки

Як свідчать дані таблиці 3.16, навіть за несприятливим прогнозом зменшення обсягів діяльності ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» у 2019 році матиме можливість підвищити ефективність своєї діяльності за рахунок збільшення обсягів реалізації, отримання капітальних інвестицій та збільшення виробничих потужностей підприємства, капіталізації прибутку.

Таким чином, фінансове планування є одним із інструментів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод». Фінансове планування на підприємстві сприятиме забезпеченню його діяльності необхідним обсягом фінансових ресурсів та оптимальною їх структурою.

Елементи планування діяльності підприємства, що входять до системи управління фінансовими ресурсами, забезпечують повну мобілізацію внутрішніх резервів підприємства за рахунок їхнього виявлення ще на стадії планування обсягів і структури активів, необхідних для досягнення планових

показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

Таблиця 3.16 – Фінансовий план ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на 2019 рік

Показник	Значення 2018 рік	Прогноз 2019 рік	Зміна (+,-)	Зміна, %
1. Формування прибутку				
1.1. Доходи				
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1498917	2140818	641901	142,8
Інші операційні доходи	8440	13107	4667	155,3
Інші фінансові доходи	129	170	41	131,8
Інші доходи	23593	29491	5898	125,0
Усього доходів	1531079	2183586	652507	142,6
1.2. Витрати				
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1235779	1764993	529214	1235779
Адміністративні витрати	39875	39875	0	39875
Витрати на збут	40657	58058	17401	40657
Інші витрати операційної діяльності	15782	22537	6755	15782
Фінансові витрати	4561	4561	-	4561
Інші витрати	5563	5563	-	5563
Усього витрат	1342217	1895587	553370	1342217
2. Джерела формування та надходження фінансових ресурсів і напрями їх використання				
2.1. Формування та надходження фінансових ресурсів	923007	923007	-	923007
Прибуток до оподаткування	188862	2140818	1951956	188862
Амортизація необоротних активів	71082	71082	71082	71082
Збільшення власних фінансових ресурсів	225949	1826553	1600604	225949
Надходження від збільшення довгострокових зобов'язань	-	118000	+118000	-
Надходження від збільшення поточних зобов'язань	419652	450000	30348	419652
Формування фінансових ресурсів	905545	4606453	3700908	905545
Інші надходження				
Усього надходжень фінансових ресурсів	905545	4606453	3700908	905545

Розроблена система управління фінансовими ресурсами підприємства має відповідати вимогам, сформульованим на підставі вивчення теорії і практики управління фінансовими ресурсами підприємств. Тому, управління грошовими потоками має здійснюватися відповідно до поставлених цілей. Зважуючи усі обставини сучасного економічного та політичного становища в державі, у модель управління фінансовими ресурсами (зокрема грошовими потоками) підприємства слід закладати загальні та специфічні цілі, а саме:

- повнота та своєчасність покриття потреби підприємства в капіталі для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- підтримання прийнятного рівня платоспроможності й ліквідності;
- оптимізація інвестиційних грошових потоків з урахуванням того, що вихідний інвестиційний потік зменшує вартість підприємства, а його генерування зорієнтоване на компенсуюче збільшення вхідних та/або зменшення вихідних грошових потоків у таких періодах;
- узгодження політики управління грошовими потоками з потребами операційної діяльності підприємства, зокрема в частині управління робочим капіталом та управління прибутком;
- організація фінансових грошових потоків із метою оптимізації структури капіталу та зменшення середньозваженої вартості капіталу;
- забезпечення ефективності використання такого обмеженого ресурсу підприємства, яким є грошові кошти в його розпорядженні;
- підтримання балансу між формуванням резерву ліквідності та альтернативними можливостями використання грошових ресурсів підприємства;
- скорочення витрат підприємства, пов'язаних з організацією управління грошовими потоками.

Отже, ефективне управління формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства дасть змогу забезпечити зростання достатку власників підприємства як фундаментальної фінансового менеджменту, що проявляється в зростанні вартості підприємства та створенні грошової доданої вартості.

Висновки за розділом 3

З метою удосконалення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» запропоновано інтегральну оцінку, яка найбільш повно охоплює всю різноманітність показників ефективності використання фінансових ресурсів. Запропоновано скорингові моделі оцінювання фінансового стану, в яких переважають показники ефективності використання фінансових ресурсів. Проведена оцінка показників ефективності використання фінансового стану ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за даними методиками та за різними критеріями свідчить про його достатню міцність. У зв'язку з цим можемо відзначити велику роль ефективності використання фінансових ресурсів для забезпечення міцного фінансового стану досліджуваного підприємства.

Проведено оптимізацію структури фінансових ресурсів з метою забезпечення фінансової рівноваги підприємства за високої рентабельності капіталу. Визначено, що головною умовою формування фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за рахунок позикових коштів має бути залучення фінансових ресурсів за найменшою вартістю та мінімально допустимим ризиком з метою досягнення максимального прибутку. З'ясовано, що структура капіталу ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», механізм її формування та функціонування безпосередньо визначають позитивний розвиток та підвищення ефективності діяльності підприємства на кінець 2018 року. При цьому будь-яке рішення повинне враховувати рівень податкових платежів, діловий ризик, якість активів, доступність фінансування.

Надано пропозиції щодо доцільності впровадження планування та прогнозування показників господарської діяльності у ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на майбутній період, що сприятиме формуванню необхідних фінансових ресурсів за допомогою фінансового планування. Планування діяльності необхідне для того, щоб чітко знати, де, коли, що і для

кого ПАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» буде виготовляти і продавати продукцію чи надавати послуги, щоб розуміти, які ресурси та у якому обсязі для цього потрібні. Тому вся система внутрішнього планування ПАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» повинна будуватися на основі перевірки відповідності потреб у капіталі до джерел забезпечення та розробці фінансової політики та прогнозів з окремих напрямів управління фінансовими ресурсами підприємства. Головною метою управління фінансовими ресурсами підприємства стає забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді.

ВИСНОВКИ

У процесі написання магістерської роботи здійснено теоретико-прикладне дослідження шляхів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів в діяльності підприємства, що дозволило сформулювати наступні висновки.

1 Проведений аналіз засвідчив важливе значення для функціонування і розвитку підприємства формування та використання його фінансових ресурсів. З'ясовано, що фінансові ресурси є базою для функціонування фінансів, їх матеріальним втіленням, приймають грошову форму, що дає змогу виділити їх з великої кількості інших економічних категорій. На основі узагальнення та критичного аналізу наукових підходів до класифікації фінансових ресурсів підприємств запропоновано підхід до систематизації відомих та найбільш суттєвих критеріїв їх класифікації, який ґрунтується на концепції їх інтеграції у безперервний відтворювальний процес кругообороту індивідуального капіталу на мікроекономічному рівні, з урахуванням послідовності етапів руху та стадій трансформації фінансових ресурсів підприємства. Це створює систематизовану інформаційну базу, яка дозволить забезпечити обґрунтованість прийняття адекватних ситуації управлінських рішень та підвищити їх ефективність.

2 Досліджено, що управління фінансовими ресурсами підприємства зводиться до безперервного процесу обробки фінансової інформації, її аналізу і подальшої розробки і прийняття управлінських рішень за результатами аналізу. Безперервність процесу обумовлюється наявністю: організаційного, методологічного, кадрового, інформаційного, технічного та нормативно-правового забезпечення. Спираючись на закономірності та вимоги системного підходу, обґрунтовано концептуальну модель управління фінансовими ресурсами підприємства, як інтегровану складову загальної системи управління підприємством, систематизовану та структуровану сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів із зворотними зв'язками, що

забезпечують процес управління фінансовими ресурсами на усіх ієрархічних рівнях та етапах його здійснення, здійснюють комплексний вплив на підвищення ефективності процесу управління в цілому.

3 На основі узагальнення наявних науково-методичних підходів запропоновано структурно-логічну схему аналізу фінансових ресурсів підприємства, в якій розмежовано інструментарій та систему показників для процесів формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Запропонована система аналітичного забезпечення процесів формування та використання фінансових ресурсів підприємства є універсальною, комплексною та ефективною. Її комплексність виявляється у тому, що використано такий інструментарій оцінки, який інтегрує в собі методи економічного аналізу, методи багатовимірної статистичної аналізу та методи прогнозування.

4 За результатами аналізу фінансового стану ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» виявлено резерви фінансових ресурсів і можливості розвитку. Доведено, що найкраще фінансовий стан підприємства визначається елементами його економічної діяльності: прибутковістю (рентабельністю) роботи підприємства; оптимальністю розподілу прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і обов'язкових відрахувань; наявністю власних фінансових ресурсів не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції; раціональним розміщенням основних і оборотних засобів (власних і позикових), ліквідністю поточних активів. Сигнальним показником, в якому проявляється фінансовий стан, є платоспроможність підприємства, тобто його здатність своєчасно задовольнити платіжні вимоги постачальників сировини, матеріалів, техніки згідно з господарськими угодами, повертати банківські кредити, проводити оплату праці персоналу, вносити платежі в бюджет.

5 Аналіз фінансових ресурсів і можливостей розвитку ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» становить доволі складний процес виявлення перспектив досягнення стратегічних цілей та розвитку підприємства

за рахунок наявних фінансових ресурсів, що передбачає визначення і розв'язання проблемних питань стосовно оптимізації структури фінансування, джерел формування і ефективності використання фінансових ресурсів та інших аспектів фінансової діяльності підприємства. Оцінку якості управління фінансовими ресурсами підприємства проведено за критеріями стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через показники структури фінансових ресурсів, ліквідності та оборотності, що дало можливість кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень їх рентабельності та динаміку розвитку підприємства.

6 Проведена оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за моделлю Дюпона вказує, що найбільший вплив на рентабельність власного капіталу має коефіцієнт фінансової залежності, що вказує на зростання частки позикових коштів порівняно із власними, що зумовило підвищення залежності підприємства від зовнішніх джерел та спричинило зниження рентабельності продажу. Збільшення рентабельності загальних та власних фінансових ресурсів підприємства в цілому, вказує на підвищення їх ефективності. Збільшення на кінець досліджуваного періоду: рентабельності власного капіталу свідчить про ефективне вкладення власного капіталу у діяльність підприємства; рентабельності продажу означає, що підвищилась ефективність продажу продукції, тобто збільшились прибутки, отримані підприємством в обсягу реалізації цієї продукції; показника ресурсовіддачі означає підвищення чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, інвестованих в активи.

7 З метою удосконалення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» запропоновано інтегральну оцінку його фінансового стану, що найбільш повно охоплює всю різноманітність показників ефективності використання фінансових ресурсів, що є дуже важливим при їх оцінці та дає змогу підвищити ефективність їх використання. Для розрахунку інтегральних показників ефективності використання фінансових ресурсів пропонується застосування

скорингових моделей, багатовимірного рейтингового аналізу, мультиплікативного дискримінантного аналізу та ін., які частково апробовано на оцінюванні ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод».

8 Обґрунтовано, що підвищенню ефективності використання сукупних активів має сприяти повне використання підприємством резервів підвищення рентабельності фінансових ресурсів за рахунок зростання прибутку та оптимізації структури фінансових ресурсів. З метою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства розроблено моделі оптимізації фінансових ресурсів ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод», які передбачають вплив ефекту фінансового важеля, застосування показника середньозваженої вартості складових фінансових ресурсів з метою визначення оптимальності їх витрачання; визначення структури фінансових ресурсів з метою мінімізації рівня фінансового ризику підприємства.

9 У результаті узагальнення та систематизації наукової літератури розкрито сутнісні складові частини фінансового планування, сформовано авторське осмислення основних теоретичних понять про сутність, об'єкт, предмет, принципи, цілі, завдання та функції фінансового планування як економічної категорії. На основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів підприємства розроблено фінансовий план ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» на наступний період. Аналіз відхилень фактичних результатів діяльності і даних прогнозованого звіту про фінансові результати ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» дав можливість ідентифікувати проблемні сфери. Доведено, що удосконалення системи управління необхідно проводити на основі системи контролінгу, що дозволить, з одного боку, планувати діяльність та оцінювати якість рішень і планів, які приймаються, а з іншого, – здійснювати ефективний моніторинг фінансово-економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова І. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія / за ред. Д. Деми. Житомир: ЖНАЕУ. – 2015. – 364 с.
2. Алфьорова І. Є. Розробка політики фінансування майна за допомогою ефекта фінансового важеля / І. Є. Алфьорова, А. С. Кувічко // Економічний форум. – 2013. – № 3. – С. 1 – 7.
3. Арначій В. І. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. / В. І. Арначій, В. Д. Чумак, О. Ю. Смолянська. – Київ : ВД Професіонал, 2004. – 240 с.
4. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ : Либідь, 2002. – 384 с.
5. Бердар М. М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 21. – С. 272–279.
6. Бланк Н.А. Управление денежными потоками. / Н.А. Бланк. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 2002. — 736 с
7. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами / И.А. Бланк. – М.: Издательство «Омега- Л»: ООО «Эльга», 2011. – 768 с.
8. Бланк І. О. Фінансове забезпечення розвитку підприємств : монографія / І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Г. В. Ситник, Л. Л. Стасюк; ред.: І. О. Бланк; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К., 2011. – 343 с.
9. Бланк Й. А. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Й. А. Бланк. – Київ : Ельга, 2008. – 724 с.
10. Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О. П. Близнюк, А.П. Горпинченко // Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер. : Економічні науки. – 2012. – Т 15, № 2. – С.

11. Близнюк О. П. Управління позиковими ресурсами в системі забезпечення фінансової безпеки торговельного підприємства / О. П. Близнюк, О. М. Іванюта // Promising problems of economics and management: Collection of scientific articles. – Publishing hous «BREEZE», Montreal, Canada, 2015. – P. 60 – 65.

12. Близнюк О. П. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі : монографія / О. П. Близнюк, А. П. Брезинська, О. М. Іванюта. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2016. – 253 с.

13. Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні / Є. М. Бойко // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 15 – 18.

14. Боярко І. М. Стратегічне фінансове управління підприємством : монографія / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко, О. В. Рябенков, Т. А. Васильєва, А. В. Височина. – Суми : Унів. кн., 2014. – 175 с.

15. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання / Л. В. Бражник // Мукачівськи державний університет. Економіка і суспільство. – 2018. – Випуск № 14. – С. 778 – 783.

16. Бродська І. І. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств / І. І. Бродська // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2010. – Вип. 7(25). – Ч. 1. – С. 182–189.

17. Буряк Л. Д. Государственные финансы: учеб. пособ. для студентов эконом. вузов и факультетов / Л. Д. Буряк, Д. Д. Бутаков, В. М. Федосов и др. ; под ред. В. М. Федосова, С. Я. Огородника и В. Н. Суторминой. – Київ : Лыбидь, 1991. – 276 с

18. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 416 с.

19. Вареник В. М. Формування методики оцінки фінансових ресурсів підприємства за сучасних умов функціонування / В. М. Вареник, С. К. Хорошилов // Східна Європа: Економіка, Бізнес та Управління. – 2018. –

Випуск 1 (12). – С. 129 – 134.

20. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник – Київ : НІОС, 2003. – 416 с.

21. Волонтир Л. О. Економіко-математичне моделювання в аналізі ефективності використання фінансових ресурсів / Л. О. Волонтир, А. В. Томаш // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2011. – №2 (53), том 3. – С. 29 – 36.

22. Воронін А. В. Оптимізація структури капіталу акціонерного товариства / А.В. Воронін // Финансы, учет, банки. – 2014. - № 1 (20). – С. 79 – 83

23. Гаврилко П. П. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України / П. П. Гаврилко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 3. – С. 131 – 134.

24. Гайдаєнко О. Застосування кореляційно-регресійного аналізу для прогнозування результатів діяльності підприємства / О. Гайдаєнко, Л. Коваленко // ОБЛІК. ЕКОНОМІКА. МЕНЕДЖМЕНТ: наукові нотатки Міжнародний збірник наукових праць. – 2017. – Випуск 1 (13). Ч. 1. – С. 16 – 23.

25. Гайдаєнко О. М. Формування оптимальної структури капіталу підприємства / О. М. Гайдаєнко, М. О. Славінська // Міжнародний збірник наукових праць Облік. Економіка. Менеджмент : наукові нотатки. – 2016.– № 1(9). – Ч. 1. – С. 100–107.

26. Гвоздеї Н. І. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства / Н. І. Гвоздеї, І. С. Бондарук, О. А. Вінницька // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ: Економічна думка – 2018. – Том 28. – № 1. – С. 216 – 221.

27. Глушко А. Д. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств / А. Д. Глушко, М. Ф. Філіп // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського : Глобальні та

національні проблеми економіки. – 2018. – Випуск 23. – С. 470 – 474.

28. Гнип Н. О. Бізнес-прогнози як основа формування бюджету промислового підприємства / Н. О. Гнип // Наукові записки. Серія: Економіка. – 2013. – № 23 (43). – С. 210 – 215.

29. Горпинченко А. П. Принципи формування фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / А. П. Горпинченко. – Режим доступу : [file:///C:/Users/NoytFBS/Downloads/esprstp_2013_2\(1\)__18.pdf](file:///C:/Users/NoytFBS/Downloads/esprstp_2013_2(1)__18.pdf).

30. Григораш О.В Формування фінансових ресурсів підприємств України / О.В. Григораш, Н.О. Таран, О.М. Жданова // Мукачівський державний університет: Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. – 13. – С. 1072 – 1077.

31. Грицино О. М. Оптимізація структури капіталу підприємств України / О. М. Грицино, В. В. Бусленко // Фінанси, облік і аудит. – 2017. – Випуск 1 (29). – С. 77 – 97.

32. Громова А. Є. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів / А. Є. Громова, К. В. Крамаренко, Т. О. Рудик // «Молодий вчений». – 2016 р. – № 5 (32). – С. 44 – 47.

33. Гудзь О. Є. Науково-методичне забезпечення формування та реалізації фінансової політики підприємства / О. Є. Гудзь, П.А. Стецюк, С. А. Навроцький, В. М. Алексійчук // Облік і фінанси. – 2013. – № 2(60). – С. 69-86.

34. Давиденко Н. М. Фінансовий леверидж в оптимізації структури капіталу акціонерних товариств / Н. М. Давиденко. – Агросвіт. – 2015. – № 1. – С. 10-13.

35. Демко І. І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів / І. І. Демко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 116–123.

36. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання : монографія / Н. А. Дехтяр. – Київ : Ліра-К, 2015. – 182 с.

37. Джеджула В. В. Перспективи використання сучасних форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / Джеджула В. В. Єпіфанова І. Ю. // Управління інноваційною, інвестиційною та економічною діяльністю інтегрованих об'єднань та підприємств : монографія / за заг. ред. Л.М. Савчук. – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – 520 с.

38. Добринь С. В. Організація системи управління фінансовими ресурсами підприємства / С. В. Добринь // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 10. – С. 37 – 40.

39. Домбровська С.О. Тенденції системи формування фінансових ресурсів підприємств України та шляхи її вдосконалення / С.О. Домбровська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економіка, політологія, історія. – 2015. – № 2(222). – С. 42–54.

40. Дорохова Л. М. Стратегічні напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств / Л. М. Дорохова, Н. О. Куровська // Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. – 2014. - № 25 (4). – С. 8 – 12.

41. Дуда С. Т. Узагальнення методичних підходів до оптимізації структури капіталу підприємства / С. Т. Дуда, В.А. Палько // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.2. – С. 227 – 233.

42. Дячун О. Д. Прогнозування продажу та його методи в системі управління підприємством / Дячун О. Д. // Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем: колективна монографія. — Т. : ФОП Осадца Ю.В., 2016. — С. 129–150.

43. Єпіфанова І.Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України [Електронний ресурс] / І.Ю. Єпіфанова, О.Г. Стемблевська // Економіка та суспільство. – 2016. – № 7. – С. 313 – 319.

44. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – [2-ге вид., виправлене і доп.]. – Львів : Центр Європи,

1997. – 576 с.

45. Захарчук Д. В. Економетричне моделювання для аналізу та прогнозування основної діяльності підприємства / Д. В. Захарчук // Тези доповідей Міжнародної науково-методичної конференції Форуму молодих економістів-кібернетиків «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід», 21 – 22 жовтня 2016 року. – 2016. — С. 79-81.

46. Зеліско І. М. Еволюція економічної категорії «фінансові ресурси» та її роль у забезпеченні відтворювального процесу / І. М. Зеліско // Економіка АПК. –2012. – № 3. – С. 64–67.

47. Зянько В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / В. В. Зянько, І. Ю. Спіфанова. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 83 с.

48. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л. І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014. – № 6. – С. 38 – 44.

49. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – № 47. – С. 277 – 283.

50. Колодізєв О. М. Управління грошовими потоками суб'єктів господарювання на основі методів аналізу ефективності використання фінансових ресурсів / О. М. Колодізєв, О. В. Коцюба // Scientific Journal «ScienceRise». Економічні науки. – 2015. – № 3/3(8). – С. 56–64.

51. Колотуха С. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності / С. Колотуха, В. Бречко, Л. Кравцова // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2016. – Вип. 1. – С. 29–37.

52. Корбутяк А. Г. Оптимізація структури капіталу підприємства / А. Г. Корбутяк, Н. М. Одайська // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 16. – С. 375 – 381.

53. Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства : навч. посібник / М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петров [та ін.]. – 2 ге вид. перероб. – К. :

Либідь, 2002. – 384 с.

54. Корж Н. В. Управління фінансовим капіталом корпорації / Н. В. Корж // Наукові праці НУХТ. – 2015. – Том 21. – № 3. – С. 122 – 132.

55. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / А. Е. Кривенко // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3818>

56. Ксьондз С. М. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств / С. М. Ксьондз, О. В. Сапригіна // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2017. - Випуск № 10. – С. 611 – 615.

57. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах / С. М. Ксьондз // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – Т. 2. – № 4. – С. 131–134.

58. Куліченко Ю. Л. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація / Ю. Л. Куліченко // Молодіжний вісник УАБС НБУ. Серія : Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 1 – 4.

59. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства / О. В. Курінна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка. – 2013. – Випуск. 2. – С. 140 – 147.

60. Кустріч Л. О. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні / Л. О. Кустріч // АГРОСВІТ. – 2018. – № 1. – С. 18 – 24.

61. Лапа А. Є. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація / А. Є. Лапа // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 289 – 297.

62. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

63. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. – 2013. – № 3. – С.

113–118.

64. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти / О. Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 2. – С.71 – 74.

65. Маматова Л. Ш. Оптимізація структури капіталу та її вплив на потенціал підприємства / Л. Ш. Маматова // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2017. – С. 299 – 305.

66. Мартинова О. М. Гнучкі бюджети в системі фінансового планування банку / О. М. Мартинова // Матеріали за 10 міжнародна научна-практична конференція «Напереднала наука новини – 2014». – София : Бял ГРАД-БГ ООД, 2014. – Том 1. Економіки. – С. 34 – 36.

67. Масленніков Є. І. Врівноважена система управління фінансовою стійкістю промислового підприємства / Є. І. Масленніков, А. І. Бутенко // Економічні інновації. – 2015. – Випуск № 59. – С. 228 – 240.

68. Мельник К. В. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація / К. В. Мельник, А. О. Сігайов // Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності. – Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 10 (161). – С. 91 – 95.

69. Мельник О. М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень. Сучасні проблеми економіки і менеджменту: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10–12 листопада 2011 р.). Львів, 2011.

70. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – Київ : Знання, 2011. – 630 с.

71. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

72. Оверчук А. В. Теоретичні аспекти фінансового планування / А. В. Оверчук // ВІСНИК ЖДТУ. – 2014. – № 1 (67). – С. 99 – 105.

73. Опарін В. Фінансові ресурси та суспільний капітал / В. Опарін // Вісник НБУ. – 2001. – № 7. – С. 26–28.

74. Офіційний сайт ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://kremez.emitents.net.ua/ua/>. – Назва з екрана.

75. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / [А. В. Чупіс, М. Х. Корецький, О. Л. Кашенко та ін.] ; за ред. А. В. Чупіса. – Суми : Вид-во «Довкілля», 2001. – 404 с.

76. Панасюк М. А. Фінансове планування діяльності сучасного підприємства / М. А. Панасюк, О. О. Бойко // Мукачівський Державний університет економіки. – 2016. – Випуск № 2. – С. 318 – 322.

77. Перевознюк В. Теоретична концептуалізація фінансових ресурсів підприємств / В. Перевознюк // Світ фінансів. – 2013. – С. 68 – 74.

78. Петряєва З. Ф. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства / З. Ф. Петряєва, Г.А. Іващенко, О. О. Петряєв // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 19(2). – С. 122 – 129.

79. Петряєва З. Ф. Оптимізація структури капіталу та її вплив на фінансовий стан підприємства // Вісник НТУ «ХП». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності. – 2014. – № 46 (1089). – С. 56–63.

80. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс 2755-VI. – Редакція від 01.07.2019. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрана.

81. Полінкевич О. М. Суть та роль фінансових ресурсів підприємств у новій економіці / О. М. Полінкевич, А.Л. Іванова // Економічний форум. – 2015. – № 2. – С. 1 – 6.

82. Портнова Г. О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г. О. Портнова, В. М. Антоненко // Збірник

наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 345 – 355.

83. Проскурович О. В. Моделювання рентабельності діяльності підприємства / О. В. Проскурович, А. Ю. Басс // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 3(3). – С. 209-212.

84. Процентні ствки за кредитами НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/Financial_markets.xls&usg=AOvVaw1POGrYHYNrp7NV6Lf9ORYm

85. Романенко О. Р. Фінанси: підручник / О. Р. Романенко. – 4- вид. ЦУЛ, 2009. – 312 с.

86. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко // Науковий вісник ВДУ ім. Л. Українки. Економічні науки. – 2014. – № 1(5). – С. 16 – 19.

87. Савицька А. Г. Економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник. / А. Г. Савицька. – 3-є вид. доповнене і перероблене – Київ : Знання, 2007. – 668 с.

88. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства : методика та напрями вдосконалення / О.А. Сарапіна // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 2. – С. 54 – 58.

89. Семенова Т. В. Оптимізація структури капіталу підприємства / Т. В. Семенова, А. С. Шамрицька // Молодий вчений. – 2014. – № 6 – С. 32–33.

90. Ситник Г. В. Методологічні засади оцінки якості фінансових планів підприємства / Г. В. Ситник// Економіка та держава. – 2012. – № 9. – С. 30 – 34.

91. Ситник Г. В. Поточне фінансове планування в системі управління підприємством торгівлі / Г. В. Ситник // Економічний простір. – 2014. – № 83. – С. 218 – 233.

92. Ситник Г. В. Стратегічне фінансове планування в системі управління підприємством торгівлі / Г. В. Ситник // Бізнес-інформ. – 2013. – №9. – С.359-370.

93. Слюсаренко К. В. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств ГМК України в сучасних умовах господарювання / К. В. Слюсаренко, С. А. Британ // Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20) – Частина 2. – С. 84 – 91.

94. Собур С. В. Шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / С. В. Собур. – Режим доступу: http://www.ukrlogos.in.ua/17.10.2015_22.pdf.

95. Стасюк Л. С. Класифікація фінансових ресурсів підприємства / Л. С. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 4. Т. 3. – С. 257–261.

96. Стеценко Я. Фінансові ресурси підприємства: джерела формування та ефективність їх використання. URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/30110.doc.htm.

97. Стецюк П. А. Методичні аспекти оцінки ефективності фінансових ресурсів телекомунікаційних підприємств / П. А. Стецюк // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2017. – № 2 (20). – С. 29 – 32.

98. Тимошик Н. С. Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств / Н. С. Тимошик, Є. В. Семчишин. // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського . Серія: Економіка і управління. – 2019. – Том 30 (69). – № 2. – С. 232-238.

99. Ткаченко І. П. Фінансові ресурси підприємств : управління ефективністю формування та використання / І. П. Ткаченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 19. – С. 46 – 52.

100. Траченко К. Р. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства [Електронний ресурс] / К. Р. Траченко. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwivsO2i2NLhAhXjk4sKHfl9D0EQFjAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fconferences.vntu.edu.ua%2Findex.php%2Fall-fm%2Fall-fm-2018%2Fpaper%2Fdownload%2F3927%2F3246&usg=AOvVaw3rmKxCjMJhViiPMtWHWg-D>

101. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі: монографія / Н.О., Власова, Л.Л. Носач. – Харків: ХДУХТ, 2011. – 229 с.
102. Хрущ Н. А. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства / Н. А. Хрущ, В. В. Доценко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 3. Т. 3. – С. 274 – 277.
103. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації : монографія / За ред. І. С. Гуцала. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 484 с.
104. Фінанси підприємств : підручник [7-е вид.] / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; під ред. А. М. Поддєрьогіна. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2008. – 552 с.
105. Фінансове планування і управління на підприємствах : навч. посібник / Г.А. Семенов, В.З. Бугай, А.Г. Семенов, А.В. Бугай. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с
106. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : ЦНЛ, 2009. – 405 с.
107. Шаманська О. І. Система оцінки ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств АПК [Електронний ресурс] / О. І. Шаманська. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
108. Швиданенко Г.О. Управління ресурсами підприємства : колектив. монографія / Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. П. Кукоба, В.В.Лаврененко, О. І. Олексюк, І. А. Павленко, Л.А.Петренко; ред.: Г. О. Швиданенко; ДВНЗ КНЕУ ім. В. Гетьмана. - Київ : КНЕУ, 2014. – 418 с.
109. Шевченко В. О. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств / В. О. Шевченко // Європейські перспективи. – 2014. – № 5. – С. 126 – 133.
110. Шкробот М. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / М. В. Шкробот //

Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 3, Т. 2. – С. 236 – 240.

111. Щепіна Т. Г. Особливості ефективного формування і використання капіталу підприємства / Т. Г. Щепіна, У. В. Люлько // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2015. – № 40. – С. 91 – 95.

112. Щербань О. Д. Стратегічні орієнтири управління ліквідністю та діловою активністю підприємства / О. Д. Щербань // Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет: Економічна думка. – 2016. – Том 23. – № 2. – С. 206-212.

113. Юрій А. І. Місце управління ліквідністю в стабілізації діяльності підприємства / А. І. Юрій // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2016. – 8 (50). – С. 73 – 76.

114. Яременко М. І. Інновації та структура капіталу підприємства / М. І. Яременко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Економіка і право. – 2015. – Випуск 28. – С. 73 – 78.

115. Яременко В. Г. Сутність, поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств / В. Г. Яременко, Н. М. огли Салманов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Випуск 19. – Ч. 3. – С. 158 – 162.

Додаток А

Класифікація фінансових ресурсів за цільовими критеріями з позицій етапів та завдань управління

ДАЛІ:

Додатки Б, В, Г, Д, Е, Ж (ЗВІТНІСТЬ)

Додаток И

Динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод» за 2016 – 2018 рр., тис. грн.

Види майна	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-)				Темп змін, %	
							2017 р. до 2016 р.		2018 р. до 2017 р.			
	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	Сумі, тис.грн.	струк- турі, п.п.	сумі, тис.грн.	струк- турі, п.п.	20137 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
Всього пасивів, у т. ч.	757703	100	791316	100,0	923007	100	33613	0,0	131691	0,0	104,4	116,6
Власні фінансові ресурси	352629	46,5	357197	45,1	503355	54,5	4568	-1,4	146158	9,4	101,3	140,9
Статутний капітал	13041	1,7	13041	1,6	13041	1,4	-	-0,1	-	-0,2	100,0	100,0
Нерозподілений прибуток	405074	53,5	434119	54,9	419652	45,5	29045	1,4	-14467	-9,4	107,2	96,7
Поточні забезпечення	1378	0,2	1866	0,2	2283	0,2	488	0,1	417	0,0	135,4	122,3
Позикові фінансові ресурси	405074	53,5	434119	54,9	419652	45,5	29045	1,4	-14467	-9,4	107,2	96,7
Довгострокові зобов'язання	148	0,0	94	0,0	0	0,0	-54	0,0	-94	0,0	63,5	0,0
Поточні зобов'язання	404926	53,4	434025	54,8	419652	45,5	29099	1,4	-14373	-9,4	107,2	96,7
Короткострокові кредити банку	190195	25,1	2500	0,3	-	-	-187695	-24,8	-2500	-0,3	1,3	0,0
Кредиторська заборгованість, у тому числі	213595	28,2	427417	54,0	399124	43,2	213822	25,8	-28293	-10,8	200,1	93,4
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	203846	26,9	419578	53,0	399089	43,2	215732	26,1	-20489	-9,8	205,8	95,1
Кредиторська заборгованість за розрахунками :	9749	1,3	7839	1,0	35	0,0	-1910	-0,3	-7804	-1,0	80,4	0,4
- з бюджетом	5033	0,7	124	0,0	10061	1,1	-4909	0,4	9937	1,1	2,5	8113,7
- з оплати праці	63	0,0	66	0,0	144	0,0	3	0,0	78	0,0	104,8	218,2
- за одержаними авансами	-	-	70	0,0	385	0,0	70	0,0	315	0,0	-	550,0
Інші поточні зобов'язання	-	-	9821	1,2	7690	0,8	9821	0,8	-2131	-0,4	-	78,3

Додаток К

Напрями вкладення фінансових ресурсів ПрАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» за 2016 – 2018 рр., тис.

грн.

Види майна	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-)				Темп змін, %	
							2017 р. до 2016 р.		2018 р. до 2017 р.			
	сума тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	сумі тис.грн	струк- турі, п.п.	сумі тис.грн	струк- турі, п.п.	2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.
Майно-всього	757703	100	791316	100,0	923007	100	33613	0,0	131691	0,0	104,4	116,6
Необоротні активи, в т. ч.	475986	62,8	548991	69,4	620277	67,2	73005	6,6	71286	-2,2	115,3	113,0
Нематеріальні активи	2929	0,4	21636	2,7	18066	2,0	18707	2,3	-3570	-0,8	738,7	83,5
Незавершені капітальні інвестиції	40139	5,3	42517	5,4	53505	5,8	2378	0,1	10988	0,4	105,9	125,8
Основні засоби	426796	56,3	478716	60,5	480644	52,1	51920	4,2	1928	-8,4	112,2	100,4
Інвестиційна нерухомість	-	-	-	-	10411	1,1	-	-	10411	1,1	-	-
Інші фінансові інвестиції	6122	0,8	6122	0,8	28587	3,1	-	-	22465	2,3	100,0	467,0
Оборотні активи, в т. ч.	281717	37,2	242325	30,6	302730	32,8	-39392	-6,6	60405	2,2	86,0	124,9
- оборотні виробничі фонди	37947	5,0	56705	7,2	56971	6,2	18758	2,2	266	-1,0	149,4	100,5
- виробничі запаси	36255	4,8	42336	5,4	43764	4,7	6081	0,6	1428	-0,6	116,8	103,4
- фонди обігу	243770	32,2	185620	23,5	245333	26,6	-58150	-8,7	59713	3,1	76,1	132,2
- готова продукція і товари	1652	0,2	1660	0,2	1660	0,2	8	0,0	0	0,0	100,5	100,0
- поточна дебіторська заборгованість	235914	31,1	162483	20,5	231717	25,1	-73431	-10,6	69234	4,6	68,9	142,6
- грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	2845	0,4	6702	0,8	9737	1,1	3857	0,5	3035	0,2	235,6	145,3
- інші оборотні активи	3359	0,4	14775	1,9	2219	0,2	11416	1,4	-12556	-1,6	439,9	15,0

